

INSPECȚIA JUDICIARĂ

Către: Valentin Busuioc

Data: 24.02.2022

Nr. înregistrare: P22-918

Ca urmare a solicitării dumneavoastră, vă comunicăm, în copie anonimată, Raportul Inspecției Judiciare nr. 21-1108 din data 30.06.2021 privind practica instanțelor de judecată în dosarele având ca obiect repararea prejudiciului produs ca urmare a erorilor judiciare.

COMPARTIMENTUL DE INFORMARE PUBLICĂ ȘI RELAȚII CU MASS MEDIA

**Inspectia
Judiciara**

Bd. Regina Elisabeta, nr. 40
050018 București, Sector 5
Telefon (021)3226248 / 3226249
Fax (021)3226296 / 3226240
E-mail registratura@inspectiajudiciara.ro
www.inspectiajudiciara.ro

DIRECȚIA DE INSPECȚIE PENTRU JUDECĂTORI

Nr. 21-1108

Data: 30.06.2021

RAPORT

**privind practica instanțelor de judecată în dosarele având ca obiect repararea
prejudiciului produs ca urmare a erorilor judiciare**

WWW.LUMEAJUSTITIEI.RO

Cuprins:	
Capitolul I : Aspecte introductive.....	3
I.1. Modalitatea de stabilire a controlului și a echipei de control.....	3
I.2. Obiectivele controlului, durata și natura verificărilor efectuate.....	3
I.3. Modalitatea de desfășurare a controlului.....	4
I.4. Norme legale incidente. Jurisprudența relevantă în materie.....	5
I.5. Prezentarea distincției între eroarea judiciară, eroarea de judecată și erorile materiale.....	9
Capitolul II: Analiza practicii instanțelor judecătorești în materia dosarelor având ca obiect repararea prejudiciului produs ca urmare a erorilor judiciare.....	12
II.1. Date statistice.....	12
II.2. Practica judiciară relevantă în materie	20
II.3. Analiza practicii instanțelor judecătorești în materia dosarelor având ca obiect repararea prejudiciului produs ca urmare a erorilor judiciare.....	41
II.3.a. Situație premisă. Puncte de vedere exprimate de instanțele de judecată supuse verificărilor tematice.....	41
II.3.b. Analiza datelor statistice.....	48
II.3.c. Competența	48
II.3.d. Cererea de chemare în judecată. Timbraj.....	50
II.3.e. Calitatea procesuală	52
II.3.f. Prescripția	54
II.3.g. Probe	55
II.3.h. Căi de atac	56
II.3.i. Analiza practicii instanțelor de judecată în situația admiterii cererilor de despăgubire pentru prejudiciile cauzate de eroare judiciară.....	57
II.3.j. Analiza practicii instanțelor de judecată în situația respingerii cererilor de despăgubire pentru prejudiciile cauzate de eroare judiciară.....	59
II.3.k. Repararea prejudiciului material și moral în urma producerii erorii judiciare. Natura și criteriile de determinare a cuantumului despăgubirilor acordate	61
Capitolul III: Concluzii și propuneri	63
III.1. Concluzii	63
III.2. Propuneri	67

Capitolul I ASPECTE INTRODUCTIVE

I.1. Modalitatea de stabilire a controlului și a echipei de control

Prin Ordinul nr. 25/15 martie 2021 emis de Inspectorul-șef al Inspecției Judiciare, s-a dispus efectuarea unui control tematic având ca obiect practica instanțelor de judecată în dosarele având ca obiect repararea prejudiciului produs ca urmare a erorilor judiciare.

Prin același ordin a fost stabilită echipa de control, alcătuită din inspectorii judiciari: - coordonator, și

Prin procesul-verbal din data de 04.05.2021 s-a procedat la repartizarea atribuțiilor care revin fiecărui inspector și a fost stabilită structura detaliată a raportului de control, cu respectarea structurii stabilite prin Ordinul nr. 25 din 15 martie 2021 emis de Inspectorul-șef al Inspecției Judiciare, conform art. 119 alin. (3) din Regulamentul privind normele pentru efectuarea lucrărilor de inspecție, aprobat prin Ordinul nr.136/2018 al Inspectorului-șef al Inspecției Judiciare, după examinarea datelor și informațiilor transmise de către instanțe și consultarea inspectorilor judiciari.

I.2. Obiectivele controlului, durata și natura verificărilor efectuate

Obiectivele controlului au fost stabilite prin Ordinul emis de Inspectorul-șef al Inspecției Judiciare și au vizat:

- a) Identificarea practicii în materia dosarelor ce fac obiectul controlului;
- b) Identificarea eventualelor situații de practică neunitară.

Totodată, prin ordinul menționat s-a dispus ca verificările să se realizeze la toate instanțele cărora le revine competența de soluționare a dosarelor ce fac obiectul controlului și să vizeze cauzele care au ca obiect repararea prejudiciului produs ca urmare a erorilor judiciare, soluționate definitiv în perioada 1.01.2019 - 31.12.2020, indiferent de data înregistrării lor pe rolul instanțelor.

Verificările au fost realizate în perioada 15.03.2021-15.05.2021.

În raport de obiectul controlului - practica instanțelor de judecată în dosarele având ca obiect repararea prejudiciului produs ca urmare a erorilor judiciare - **se impune a se menționa cu titlu prealabil** că, în materie penală, acestea nu au vizat cazurile prevăzute de art. 539 C.pr.pen. În acest sens, s-a avut în vedere că, prin *Decizia nr. 54/14.09.2020 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție în procedura pronunțării unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept*, s-a statuat printre altele în sensul că „nu există niciun indiciu, nici chiar din perspectiva istorico-teleologică, pentru a include privarea nelegală de libertate în categoria erorilor judiciare, ci, dimpotrivă, interpretarea art. XVIII alin. (2) din Legea nr. 2/2013 trebuie să fie una restrictivă, dându-se noțiunii de eroare judiciară în procesul penal înțelesul care, după data de 1 februarie 2014, rezultă din dispozițiile art. 538 din Codul de procedură penală.”

Văzând cele precizate de instanța supremă, în raport de obiectul controlului, care

vizează „practica instanțelor de judecată în dosarele având ca obiect repararea prejudiciului produs ca urmare a *erorilor judiciare*”, în materie penală, verificările s-au limitat la situația dosarelor înregistrate în procedurile reglementate de art. 541 C.proc.pen. raportat la art. 538 C.proc.pen., cu excluderea dosarelor înregistrate în procedurile reglementate de art. 539 C.proc. pen.

I.3. Modalitatea de desfășurare a controlului

În aplicarea dispozițiilor art. 73 alin. (4) din Legea nr.317/2004 privind Consiliul Superior al Magistraturii, republicată, cu modificările și completările ulterioare, respectiv ale art. 119 alin.1 din Regulamentul privind normele de efectuare a lucrărilor de inspecție, prin adresa nr. din 25 martie 2021, transmisă conducerilor curților de apel și a Înaltei Curți de Casație și Justiție, echipa de inspectori a solicitat comunicarea unor date privind:

• *situația dosarelor înregistrate în procedurile reglementate de art.541 C.proc.pen. raportat la art. 538 C.proc.pen., respectiv de art. 96 alin. 5 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, republicată și modificată, la curtea de apel și instanțele arondate acestora, defalcat pe fiecare instanță, cu precizarea că sunt vizate doar hotărârile judecătorești definitive, după cum urmează:*

- lista cauzelor identificate cu acest obiect, soluționate în perioada 1 ianuarie 2019 - 31 decembrie 2020, indiferent de data înregistrării, prezentate defalcat pe fiecare instanță, cu menționarea, pentru fiecare dosar în parte, a informațiilor privind: materia în care se invocă eroarea materială, data înregistrării dosarului, nr. hotărârii pronunțate în primă instanță și data redactării, data și modalitatea rămânerii definitive/irevocabile a hotărârii.

- eventuale aspecte de practică judiciară neunitară în această materie (de exemplu, cu privire la: prescripție, timbraj, competență, admisibilitatea cererilor, capacitatea procesuală, calitate procesuală, probe, conținutul hotărârii, cale de atac etc) și modul în care s-a asigurat rezolvarea acestora, urmând a se remite și minutele întâlnirilor judecătorilor sau procesele verbale, dacă au existat astfel de documente;

- punctul de vedere al instanțelor în ceea ce privește eficiența reglementărilor în cadrul acestei proceduri, precum și disfuncționalitățile identificate în aplicarea dispozițiilor legale;

- dificultăți din orice perspectivă identificate la nivelul instanțelor judecătorești în legătură cu problematica analizată și modul în care au fost remediate;

- propuneri concrete de modificare a dispozițiilor legale sau ale normelor regulamentare în această materie în vederea asigurării unei practici judiciare și administrative unitare în această materie.

- hotărârile judecătorești ce reprezintă practică relevantă din perspectiva tematicii controlului.

• *situația dosarelor înregistrate în procedurile reglementate de art. 542 C.proc.pen. și de art. 96 alin. 8 și 9 din Legea nr. 303/2014 privind statutul judecătorilor și procurorilor, republicată și modificată, privind acțiunea în regres, la curtea de apel și*

instanțele arondate acestora, defalcat pe fiecare instanță, cu menționarea aceluiași date și informații, ca și în cadrul primei categorii de spețe.

Relațiile solicitate au fost comunicate de conducerea instanțelor de apel și Înalta Curte de Casație și Justiție, până la data de 26.04.2021.

Raportul de control a fost fundamentat în esență pe relațiile transmise de instanțele de apel și Înalta Curte de Casație și Justiție, cu privire la aspectele punctuale stabilite conform strategiei de efectuare a controlului.

De asemenea, în cadrul metodologiei de lucru a echipei de inspectori, s-a procedat la verificarea în integralitate a dosarelor indicate în relațiile transmise de instanțele de apel și Înalta Curte de Casație și Justiție.

1.4. Norme legale incidente. Jurisprudența relevantă în materie

Potrivit *art. 52 al. (3) din Constituție*, statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare. Răspunderea statului este stabilită în condițiile legii și nu înlătură răspunderea magistraților care și-au exercitat funcția cu rea-credință sau gravă neglijență.

Conform art. 96 din *Legea nr. 303/2004, privind statutul judecătorilor și procurorilor, în forma în vigoare după modificările aduse prin Legea nr. 242/2018*, statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare.

Răspunderea statului este stabilită în condițiile legii și nu înlătură răspunderea judecătorilor și procurorilor care, chiar dacă nu mai sunt în funcție, și-au exercitat funcția cu rea-credință sau gravă neglijență, conform definiției acestora de la art. 99¹.

Există eroare judiciară atunci când:

a) s-a dispus în cadrul procesului efectuarea de acte procesuale cu încălcarea evidentă a dispozițiilor legale de drept material și procesual, prin care au fost încălcate grav drepturile, libertățile și interesele legitime ale persoanei, producându-se o vătămare care nu a putut fi remediată printr-o cale de atac ordinară sau extraordinară;

b) s-a pronunțat o hotărâre judecătorească definitivă în mod evident contrară legii sau situației de fapt care rezultă din probele administrate în cauză, prin care au fost afectate grav drepturile, libertățile și interesele legitime ale persoanei, vătămare care nu a putut fi remediată printr-o cale de atac ordinară sau extraordinară.

Legiuitorul a prevăzut că prin Codul de procedură civilă și Codul de procedură penală, precum și prin alte legi speciale pot fi reglementate ipoteze specifice în care există eroare judiciară.

Pentru repararea prejudiciului, persoana vătămată se poate îndrepta cu acțiune numai împotriva statului, reprezentat prin Ministerul Finanțelor Publice. Competența soluționării acțiunii civile revine tribunalului în a cărui circumscripție domiciliază reclamantul.

Plata de către stat a sumelor datorate cu titlu de despăgubire se efectuează în termen de maximum un an de la data comunicării hotărârii judecătorești definitive.

În termen de două luni de la comunicarea hotărârii definitive pronunțate în acțiunea prevăzută la alin. (6), Ministerul Finanțelor Publice va sesiza Inspekția Judiciară pentru a verifica dacă eroarea judiciară a fost cauzată de judecător sau procuror ca

urmare a exercitării funcției cu rea-credință sau gravă neglijență, potrivit procedurii prevăzute la art. 74¹ din Legea nr. 317/2004, republicată, cu modificările ulterioare.

Statul, prin Ministerul Finanțelor Publice, va exercita acțiunea în regres împotriva judecătorului sau procurorului dacă, în urma raportului consultativ al Inspecției Judiciare prevăzut la alin. (7) și al propriei evaluări, apreciază că eroarea judiciară a fost cauzată ca urmare a exercitării de judecător sau procuror a funcției cu rea-credință sau gravă neglijență. Termenul de exercitare a acțiunii în regres este de 6 luni de la data comunicării raportului Inspecției Judiciare.

Competența de soluționare a acțiunii în regres revine, în primă instanță, secției civile a curții de apel de la domiciliul pârâtului. În cazul în care judecătorul sau procurorul împotriva căruia se exercită acțiunea în regres își exercită atribuțiile în cadrul acestei curți sau la parchetul de pe lângă aceasta, acțiunea în regres va fi soluționată de o curte de apel învecinată, la alegerea reclamantului.

Împotriva hotărârii pronunțate potrivit alin. (9) se poate exercita calea de atac a recursului la secția corespunzătoare a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

Anterior acestor modificări, art. 96 din Legea nr. 303/2004 prevedea următoarele:

(1) Statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare.

(2) Răspunderea statului este stabilită în condițiile legii și nu înlătură răspunderea judecătorilor și procurorilor care și-au exercitat funcția cu rea-credință sau grava neglijență.

(3) Cazurile în care persoana vătămată are dreptul la repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare săvârșite în procese penale sunt stabilite de Codul de procedura penală.

(4) Dreptul persoanei vătămate la repararea prejudiciilor materiale cauzate prin erorile judiciare săvârșite în alte procese decât cele penale nu se va putea exercita decât în cazul în care s-a stabilit, în prealabil, printr-o hotărâre definitivă, răspunderea penală sau disciplinară, după caz, a judecătorului sau procurorului pentru o faptă săvârșită în cursul judecării procesului și dacă aceasta fapta este de natura să determine o eroare judiciară.

(5) Nu este îndreptățită la repararea pagubei persoana care, în cursul procesului, a contribuit în orice mod la săvârșirea erorii judiciare de către judecător sau procuror.

(6) Pentru repararea prejudiciului, persoana vătămată se poate îndrepta cu acțiune numai împotriva statului, reprezentat prin Ministerul Finanțelor Publice.

(7) După ce prejudiciul a fost acoperit de stat în temeiul hotărârii irevocabile date cu respectarea prevederilor alin. (6), statul se poate îndrepta cu o acțiune în despăgubiri împotriva judecătorului sau procurorului care, cu rea-credință sau gravă neglijență, a săvârșit eroarea judiciară cauzatoare de prejudicii.

(8) Termenul de prescripție a dreptului la acțiune în toate cazurile prevăzute de prezentul articol este de un an.

Codul de procedură penală reglementează, în cuprinsul art. 538, dreptul la repararea pagubei în caz de eroare judiciară a persoanei care a fost condamnată definitiv, indiferent dacă pedeapsa aplicată sau măsura educativă privativă de libertate

a fost sau nu pusă în executare, în cazul în care, în urma rejudecării cauzei, după anularea sau desființarea hotărârii de condamnare pentru un fapt nou sau recent descoperit care dovedește că s-a produs o eroare judiciară, s-a pronunțat o hotărâre definitivă de achitare, precum și în cazul redeschiderii procesului penal cu privire la condamnatul judecat în lipsă, dacă după rejudecare s-a pronunțat o hotărâre definitivă de achitare.

Prin **Decizia Curții Constituționale nr. 374/19.08.2019** a fost respinsă excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 538 alin. (1) din Codul de procedură penală, urmând ca aspecte relevante statuate prin această hotărâre de instanța de contencios constituțional să fie detaliate la punctul I.5, la analiza distincției dintre eroare judiciară și eroarea de judecată.

În conformitate cu *art. 541 C.pr.pen.*, acțiunea pentru repararea pagubei poate fi pornită de persoana îndreptățită, potrivit art. 538 și 539, iar după moartea acesteia poate fi continuată sau pornită de către persoanele care se aflau în întreținerea sa la data decesului.

Acțiunea poate fi introdusă în termen de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii instanței de judecată, precum și a ordonanței sau încheierilor organelor judiciare, prin care s-a constatat eroarea judiciară, respectiv privarea nelegală de libertate.

Pentru obținerea reparării pagubei, persoana îndreptățită se poate adresa tribunalului în a cărei circumscripție domiciliază, chemând în judecată civilă statul, care este citat prin Ministerul Finanțelor Publice.

Acțiunea este scutită de taxa judiciară de timbru.

În **Codul de procedură penală din 1969**, reglementarea aspectelor privind reparația pagubei cauzată prin eroare judiciară era dată de art. 504-506, astfel:

Potrivit art. 504 persoana care a fost condamnată definitiv are dreptul la repararea de către stat a pagubei suferite, dacă în urma rejudecării cauzei s-a pronunțat o hotărâre definitivă de achitare. Are dreptul la repararea pagubei și persoana care, în cursul procesului penal, a fost privată de libertate ori căreia i s-a restrâns libertatea în mod nelegal. Privarea sau restrângerea de libertate în mod nelegal trebuie stabilită, după caz, prin ordonanță a procurorului de revocare a măsurii privative sau restrictive de libertate, prin ordonanță a procurorului de scoatere de sub urmărire penală sau de încetare a urmăririi penale pentru cauza prevăzută în art. 10 alin. 1 lit. j) ori prin hotărâre a instanței de revocare a măsurii privative sau restrictive de libertate, prin hotărâre definitivă de achitare sau prin hotărâre definitivă de încetare a procesului penal pentru cauza prevăzută în art. 10 alin. 1 lit. j). Are dreptul la repararea pagubei suferite și persoana care a fost privată de libertate după ce a intervenit prescripția, amnistia sau dezincriminarea faptei.

Art. 505 din același act normativ stabilea că la întinderea reparației se ține seama de durata privării de libertate sau a restrângerii de libertate suportate, precum și de consecințele produse asupra persoanei ori asupra familiei celui privat de libertate sau a cărui libertate a fost restrânsă. Reparația constă în plata unei sume de bani sau, ținându-

se seama de condițiile celui îndreptățit la repararea pagubei și de natura daunei produse, în constituirea unei rente viagere ori în obligația ca, pe cheltuiala statului, cel privat de libertate sau a cărui libertate a fost restrânsă să fie încredințat unui institut de asistență socială și medicală. Persoanelor îndreptățite la repararea pagubei, care înainte de privarea de libertate erau încadrate în muncă, li se calculează, la vechimea în muncă stabilită potrivit legii, și timpul cât au fost private de libertate. Reparația este, în toate cazurile, suportată de stat, prin Ministerul Finanțelor Publice.

Conform art. 506, acțiunea pentru repararea pagubei poate fi pornită de persoana îndreptățită, potrivit art. 504, iar după moartea acesteia poate fi continuată sau pornită de către persoanele care se aflau în întreținerea sa. Acțiunea poate fi introdusă în termen de 18 luni de la data rămânerii definitive, după caz, a hotărârilor instanței de judecată sau a ordonanțelor procurorului, prevăzute în art. 504. Pentru obținerea reparării pagubei, persoana îndreptățită se poate adresa tribunalului în a cărui circumscripție domiciliază, chemând în judecată civilă statul, care este citat prin Ministerul Finanțelor Publice. Acțiunea este scutită de taxa judiciară de timbru. Hotărârea este supusă numai recursului.

În ceea ce privește acțiunea în regres pentru recuperarea sumei achitate, potrivit dispozițiilor art. 542 C.pr.pen., aceasta poate fi îndreptată împotriva persoanei care, cu rea-credință sau din culpă gravă, a provocat situația generatoare de daune sau împotriva instituției la care aceasta este asigurată pentru despăgubiri în caz de prejudicii provocate în exercițiul profesiei, în cazul în care repararea pagubei a fost acordată potrivit art. 541, precum și în situația în care statul român a fost condamnat de către o instanță internațională pentru vreunul dintre cazurile prevăzute la art. 538 și 539.

Statul trebuie să dovedească în cadrul acțiunii în regres, prin ordonanța procurorului sau hotărâre penală definitivă, că cel asigurat în condițiile alin. (1) a produs cu rea-credință sau din culpă gravă profesională eroarea judiciară sau privarea nelegală de libertate cauzatoare de prejudicii.

Potrivit *art.74 ind.1 din Legea 317/2004, privind Consiliul Superior al Magistraturii* astfel cum a fost modificată prin Legea nr. 234/04.10.2018, publicată în M.Of. 850/08.10.2018, în vigoare de la 11.10.2018, "La sesizarea Ministerului Finanțelor Publice, în cazurile și termenele prevăzute la art. 96 din Legea 303/2004, republicată, cu modificările și completările ulterioare, Inspekția Judiciară efectuează verificări în vederea evaluării dacă eroarea judiciară cauzată de judecător sau procuror a fost ca urmare a exercitării funcției cu rea-credință sau gravă neglijență.

Verificarea prevăzută la alin.1 se finalizează în termen de 30 de zile de la sesizare. Inspectorul-șef poate dispune prelungirea termenului cu cel mult 30 de zile, dacă există motive întemeiate care justifică această măsură. Durata maximă a verificărilor nu poate depăși 120 de zile.

Verificarea este efectuată de o comisie formată, în funcție de calitatea persoanei verificate, din 3 judecători, inspectori judiciari, sau 3 procurori, inspectori judiciari. În situația în care, în aceeași cauză sunt verificați judecători și procurori, se vor forma două comisii care vor verifica distinct faptele, în funcție de calitatea persoanelor verificate.

Verificările se finalizează printr-un raport prin care, în baza întregului material probator administrat, Inspekția Judiciară apreciază dacă eroarea judiciară a fost săvârșită de judecător sau procuror cu rea-credință sau gravă neglijență.

Verificarea prevăzută la alin. 1 se efectuează și în situația în care persoanele verificate nu mai ocupă funcția de judecător sau procuror.

Raportul se comunică Ministerului Finanțelor Publice și judecătorului sau procurorului vizat.”

Prin Hotărârea Curții de Justiție a Uniunii Europene, în cauzele conexe C-83/19, pronunțată la data de 18.05.2021, cu privire la o serie de reforme din România referitoare la organizarea judiciară, la regimul disciplinar al magistraților, precum și la răspunderea patrimonială a statului și la răspunderea personală a judecătorilor pentru erori judiciare, Curtea a statuat, printre altele, că o reglementare națională care guvernează răspunderea patrimonială a statului și răspunderea personală a judecătorilor pentru prejudiciile cauzate printr-o eroare judiciară nu poate fi compatibilă cu dreptul Uniunii decât în cazul în care angajarea, în cadrul unei acțiuni în regres, a răspunderii personale a unui judecător pentru o astfel de eroare judiciară este limitată la cazuri excepționale și este încadrată de criterii obiective și verificabile, referitoare la imperative legate de buna administrare a justiției, precum și de garanții care urmăresc evitarea oricărui risc de presiuni externe asupra conținutului hotărârilor judecătorești.

În acest scop, sunt esențiale norme clare și precise care să definească comportamentele susceptibile să angajeze răspunderea personală a judecătorilor pentru a se garanta independența inerentă misiunii lor și pentru a se evita ca aceștia să fie expuși riscului ca răspunderea lor personală să poată fi angajată exclusiv ca urmare a deciziei lor. Faptul că o hotărâre conține o eroare judiciară nu poate, în sine, să fie suficient pentru angajarea răspunderii personale a judecătorului vizat.

I.5. Prezentarea distincției între eroarea judiciară, eroarea de judecată și erorile materiale

Dincolo de definiția ”erorii judiciare”, astfel cum a fost ea prezentată anterior, trebuie menționat că există și sunt de asemenea uzitate și alte două semnificații ale noțiunii de eroare, respectiv ”eroare de judecată” și ”eroare materială”.

Deși conceptul de eroare de judecată ar părea că are același înțeles cu cel de eroare judiciară, în realitate cele două noțiuni nu se confundă, cea din urmă având un sens mai restrâns decât cea dintâi.

Astfel, chiar dacă noțiunea de ”eroare de judecată” nu este reglementată de legiuitor, ea a fost analizată atât de doctrina de specialitate, cât și de practica judiciară în special în opoziție cu ”eroarea materială”, pentru care legiuitorul a reglementat procedura îndreptării hotărârilor judecătorești (art. 442 C.proc.civ. și art. 278 C.proc.pen.), dar și ca motiv de contestație în anulare (art. 503 alin. 2 pct. 2 C.proc.civ.).

Trebuie subliniat însă că, în timp ce procedura de îndreptare a hotărârilor judecătorești vizează corectarea unor erori materiale neesențiale, care nu sunt de natură să afecteze în vreun fel soluțiile instanțelor de judecată, motivul contestației în

anulare menționat mai sus are în vedere erori materiale esențiale, care determină pronunțarea unei soluții greșite față de actele aflate la dosar, fără a se analiza însă nelegalitatea sau netemeinicia deciziei date în recurs, ci doar unele aspecte formale, cu caracter procedural și nu de judecată, de apreciere a unor dovezi ori de interpretare a prevederilor legale incidente în speța respectivă.

Totodată, **relevante sub aspectul distincțiilor în materia analizată sunt și considerentele Deciziei nr. 374/2019 a Curții Constituționale**, referitoare la respingerea excepției de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 538 alin. 1 din Codul de procedură penală, în cuprinsul acelor considerente apreciindu-se necesar a se realiza distincția între ceea ce reprezintă o eroare judiciară și ceea ce reprezintă o aplicare greșită a legii (paragraful 28).

Astfel, s-a făcut trimitere la jurisprudența anterioară a Curții, mai precis la Decizia nr. 45/30.01.2018, publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 199/05.03.2018, paragraful 216, în care Curtea a statuat că eroarea judiciară este o noțiune care presupune o abatere de o anumită gravitate de la interpretarea și aplicarea normelor legale, indiferent că sunt de procedură sau substanțiale, dar care produc consecințe grave asupra drepturilor și libertăților fundamentale.

S-a mai menționat de către Curte faptul că *”dacă în privința drepturilor absolute orice abatere produce consecințe grave, în privința altor categorii de drepturi fundamentale legiuitorul trebuie să circumscrie condițiile care, întrunite fiind, denotă o încălcare de o anumită gravitate ridicată, aptă/capabilă să producă, la rândul ei, o vătămare de o anumită intensitate. Trebuie evitată și situația calificării jurisprudenței neunitare sau a revirimentului jurisprudencial drept eroare judiciară. Este, de asemenea, de observat că simplele interpretări judiciare eronate sunt susceptibile a fi corectate în mod exclusiv prin intermediul căilor ordinare/extraordinare de atac, ele neconstituindu-se în erori judiciare în sensul art. 52 alin. 3 din Constituție.”*

Se mai reține că în paragrafele nr. 217 și următoarele ale Deciziei Curții Constituționale nr. 45/30.01.2018 s-a reținut și faptul că *”legiuitorul trebuie să aibă în vedere faptul că noțiunea de eroare judiciară, astfel cum este normativizată în art. 52 alin. (3) din Constituție, este o noțiune autonomă, ea trebuind interpretată atât în litera, cât și în spiritul Constituției (a se vedea, cu privire la interpretarea textelor constituționale și Decizia Curții Constituționale nr. 22 din 17 ianuarie 2012, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr. 160 din 9 martie 2012). Ea aduce în discuție caracterul defectuos al funcționării serviciului justiției, astfel încât, în definirea ei, trebuie să se țină cont, pe lângă intensitatea abaterii anterior relevate, de două elemente, respectiv: dezlegarea unei situații litigioase contrar realității faptice/juridice, precum și neregularitatea manifestă în privința desfășurării procedurii, care nu a fost remediată în cursul acesteia, ambele legate de ideea de vătămare a drepturilor și libertăților fundamentale. Cu cuvinte, eroarea judiciară nu trebuie să fie privită numai prin prisma pronunțării unei hotărâri judecătorești greșite, contrare realității, ci și din perspectiva modului de desfășurare a procedurii (lipsa de celeritate, amânări nejustificate, redactarea cu întârziere a hotărârii). Această ultimă componentă este*

importantă pentru modul în care decurge procedura de judecată, mod care în sine poate provoca prejudicii iremediabile; prin urmare, chiar dacă o parte își valorifică/își apără cu succes dreptul său subiectiv dedus judecării, ea poate suferi prejudicii mai însemnate decât chiar câștigul obținut în urma finalizării favorabile a procesului [spre exemplu, o întindere în timp excesivă a procedurii]. În continuare, Curtea mai reține că o abatere neobișnuită/crasă de la modul uzual de desfășurare a procedurilor judiciare sau de aplicare a normelor de drept substanțial, neremediată în căile de atac sau în procedurile prevăzute de lege, trebuie să aibă drept consecință o vătămare a drepturilor și libertăților fundamentale ale persoanei pentru a putea fi calificată drept eroare judiciară.”

Pe de altă parte, în **Decizia nr. 263 din 23 aprilie 2015, Curtea Constituțională a făcut trimitere la jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului dezvoltată pe marginea noțiunii de eroare judiciară consacrată de art. 3 din Protocolul nr. 7 la Convenție**, care „relevă faptul că aceasta este, ca regulă generală, asociată materiei penale și decurge din ideea de eroare de fapt săvârșită de instanța care, fiind chemată să se pronunțe asupra temeiului unei acuzații penale, pronunță condamnarea unei persoane nevinovate. Referindu-se la noțiunea de «eroare judiciară», instanța europeană a statuat că simpla considerare a faptului că investigația în cazul reclamantului era «incompletă și părtinitoare» nu poate prin ea însăși, în absența erorilor judiciare sau a unor încălcări serioase a procedurilor judecătorești, a unor abuzuri de putere ori a unor erori evidente în aplicarea dreptului material sau a oricărui alt motiv important ce rezultă din interesul justiției, să indice prezența unei erori judiciare în procedura anterioară. De aceea, s-a statuat că ceea ce prevalează cu privire la eroarea judiciară comisă de către instanțele inferioare, adică greșelile din administrarea justiției, constă în imposibilitatea neutralizării sau corectării sale în alt fel (a se vedea Hotărârea din 21 iunie 2011, pronunțată în Cauza Giuran împotriva României, paragrafele 32, 40)“.

Mai mult, Curtea Constituțională a invocat și jurisprudența Curții de Justiție a Uniunii Europene, care, referindu-se la principiul răspunderii statului cu privire la încălcarea normelor Uniunii Europene prin hotărâri judecătorești, a statuat că persoanele particulare trebuie să aibă posibilitatea de a obține în fața unei instanțe naționale repararea prejudiciului cauzat prin încălcarea drepturilor lor în urma unei hotărâri, cu condiția ca aceasta să fie pronunțată în fața unei instanțe de ultim grad de jurisdicție, iar încălcarea să fie suficient de gravă. Această din urmă condiție se apreciază în funcție de nivelul de claritate și precizie al normei, de caracterul intenționat al încălcării și de împrejurarea că eroarea nu poate fi scuizabilă (a se vedea Hotărârea din 30 septembrie 2003, Cauza C-224/01 - Kobler împotriva Austriei, paragrafele 36, 51, 53 și 55).

Capitolul II

ANALIZA PRACTICII INSTANȚELOR JUDECĂTOREȘTI ÎN MATERIA DOSARELOR AVÂND CA OBIECT REPARAREA PREJUDICIULUI PRODUS CA URMARE A ERORILOR JUDICIARE

II.1. Date statistice

În urma verificărilor efectuate, din datele comunicate de conducerile instanțelor a rezultat, că la nivelul fiecărei curți de apel și la nivelul Înaltei Curți de Casație și Justiție, în perioada 01.01.2019-31.12.2020, au fost soluționate, în mod definitiv, după cum urmează:

Pe rolul **Curții de Apel Alba Iulia** și al instanțelor arondate au fost raportate 4 dosare, după cum urmează: Curtea de Apel Alba Iulia - niciun dosar; Tribunalul Sibiu - 3 dosare; Tribunalul Alba - niciun dosar.

Dosarele comunicate de conducerea Curții privesc aspecte decurgând din cauze civile – 3 dosare și din cauze penale, respectiv arestarea nelegală - un dosar (nr. al Tribunalului Alba).

Sub aspectul competenței în soluționarea cererilor vizând antrenarea răspunderii patrimoniale a statului pentru eroare judiciară, a fost identificat în practică un dosar – nr. al Tribunalului Sibiu, în care s-a dispus declinarea competenței în favoarea Tribunalului Vâlcea, între instanțe ivindu-se un conflict negativ de competență, soluționat prin decizia nr. de către Înalta Curte de Casație și Justiție.

A fost identificată o situație în care s-a dispus soluția de anulare a cererii de chemare în judecată în etapă prealabilă – dosar nr. al Tribunalului Sibiu.

Pe rolul **Curții de Apel Bacău** și al instanțelor arondate a fost raportat un număr de 4 dosare, după cum urmează: Curtea de Apel Bacău - un dosar; Tribunalul Bacău - 3 dosare; Tribunalul Neamț - nici un dosar.

Toate dosarele comunicate de conducerea Curții privesc aspecte decurgând din cauze penale.

Dintre cele 4 cauze, una s-a referit strict la arestarea nelegală (dosarul nr.), în o cauză s-au solicitat despăgubiri pentru condiții necorespunzătoare în care se execută pedeapsa închisorii, ca urmare a recursului compensatoriu (dosarul nr.), iar într-o altă cauză a fost anulată cererea ca netimbrată (.....).

În dosarul nr., cererea a avut ca obiect incidența situației prevăzută de art. 538 alin. 2 Cod procedură penală.

Pe rolul **Curții de Apel Brașov** și instanțelor arondate au fost raportate 5 dosare, toate înregistrate la Tribunalul Brașov.

Dintre acestea, în 2 dosare - nr.și, s-a dispus declinarea competenței de soluționare.

Cauzele în care nu a fost dispusă declinarea competenței de soluționare privesc aspecte decurgând din cauze penale și se referă strict la îndeplinirea condițiilor prev.

de art. 539 C.proc.pen., toate acestea neprezentând astfel relevanță pentru prezentul raport.

Pe rolul **Curții de Apel București**, al secțiilor civile și instanțelor arondate a fost raportat un număr de 14 dosare, după cum urmează: Curtea de Apel București - 5 dosare; Tribunalul București – 4 dosare, Tribunalul Călărași – 1 dosar, Tribunalul Ialomița – 1 dosar, Tribunalul Ilfov – 3 dosare (2 dintre acestea - nr.și nr. - fiind evidențiate și la nivelul curții de apel); 2 dosare - nr.și – aflându-se pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, în cauză fiind formulat recurs); într-un dosar, nr. decizia Curții de Apel București a fost pronunțată în afara perioadei de referință pentru care au fost efectuate verificările nici un dosar.

La Tribunalul București – Secția I penală, în anul 2019 au fost identificate în total 10 dosare, dintre care 4 dosare au fost declinate în favoarea secției civile, 2 dosare în favoarea altei instanței, 1 dosar a fost înaintat instanței ierarhic superioare în vederea soluționării conflictului negativ de competență, iar în 3 dosare s-a luat act de retragerea cererii de reparare a pagubei în caz de eroare judiciară.

Se menționează că în cursul anului 2019 nu a fost soluționat pe fondul cauzei nici un dosar având ca obiect repararea prejudiciului produs ca urmare a erorilor judiciare.

În anul 2020 au fost identificate în total 12 dosare, dintre care 5 dosare au fost declinate în favoarea secției civile, 1 dosar a fost declinat în favoarea altei instanței, 4 dosare au fost înaintate în favoarea instanței ierarhic superioare în vederea soluționării conflictului negativ de competență, 1 dosar a fost soluționat prin pronunțarea unei soluții de respingere a cererii ca fiind tardivă, iar într-un dosar s-a luat act de retragerea cererii de reparare a pagubei în caz de eroare judiciară.

Toate dosarele comunicate de conducerea Curții privesc aspecte decurgând din cauze penale.

Dintre cele 15 cauze, doar 3 dosare (nr., nr. ale Tribunalului București și nr.al Tribunalului Ilfov) au ca obiect cererea de chemare în judecată pentru repararea pagubei, în baza art. 538 și art. 541 C.proc.pen., dintre care o hotărâre a Curții de Apel București a fost pronunțată în afara perioadei de referință pentru care au fost efectuate verificările nici un dosar, celelalte vizând reparația prejudiciului adus prin la arestarea nelegală sau condiții de detenție necorespunzătoare.

Pe rolul **Curții de Apel Cluj** și instanțelor arondate a fost raportat un număr de 6 dosare, după cum urmează: Curtea de Apel Cluj - 3 dosare; Tribunalul Bistrița Năsăud - 1 dosar (fiind evidențiat și la nivelul curții de apel), Tribunalul Cluj – 2 dosare din care într-un dosar, cel cu nr. – decizia curții de apel este pronunțată în afara perioadei de referință cu privire la care au fost efectuate verificări, iar un dosar este evidențiat și la nivelul curții de apel); Tribunalul Tulcea nu a raportat niciun dosar.

Dosarele comunicate de conducerea Curții privesc aspecte decurgând din cauze penale, cu excepția dosarului nr., care privește o cauză civilă.

Dintre cele 6 cauze, în 2 cauze s-au solicitat despăgubiri pentru prejudiciul adus atât prin eroare judiciară, cât și pentru arestare nelegală (nr.și nr.), iar într-o altă cauză (nr.) s-a solicitat acordarea despăgubirilor pentru prejudiciul adus prin arestare nelegală.

Pe rolul **Curții de Apel Constanța** și instanțelor arondate au fost raportate un număr de 12 dosare, după cum urmează: Curtea de Apel Constanța - 5 dosare; Tribunalul Constanța - 10 dosare (3 dintre acestea - nr., nr.și nr.- fiind evidențiate și la nivelul curții de apel, unde sunt analizate); un dosar - nr.- nu este soluționat definitiv, fiind în curs de instrumentare apelul declarat de reclamant și un dosar este suspendat în fața instanței de fond - dosar nr.); Tribunalul Tulcea nu a raportat niciun dosar.

Toate dosarele comunicate de conducerea Curții de apel Constanța privesc aspecte decurgând din cauze penale.

Dintre cele 12 cauze, 3 s-au referit strict la arestarea nelegală (dosarele nr., nr., nr.- unde s-a pus problema reținerii nelegale), în 2 dosare s-au solicitat despăgubiri pentru condiții necorespunzătoare în care se execută pedeapsa închisorii (dosarele nr., nr.), în alte 2 cauze s-a constatată perimată cererea de chemare în judecată (dosarele nr.și nr.), un dosar nu este soluționat definitiv (nr.), iar un dosar este suspendat în fața instanței de fond (nr.), toate acestea neprezentând astfel relevanță pentru prezentul raport.

În 2 dosare (nr., nr.) s-a constatat incidența situației prevăzută de art. 538 alin. 2 Cod procedură penală, respectiv redeschiderea procesului penal cu privire la condamnatul judecat în lipsă, dacă după rejudecare s-a pronunțat o hotărâre definitivă de achitare, acțiunile fiind admise.

În dosarul nr., cererea reclamantului întemeiată pe art. 538 alin. 1 C.proc.pen. a fost respinsă, reținându-se că soluția de achitare nu s-a datorat constatării unor fapte noi sau recent descoperite (pentru că, deși a administrat probe în rejudecarea apelului după admiterea cererii de contestație în anulare, instanța a avut la dispoziție, cu caracter de noutate, doar declarația inculpatului care și-a menținut declarațiile date în ciclul procesual ordinar), ci aplicării principiul prezumției de nevinovăție și reanalizării declarațiilor date în cursul urmăririi penale și în prima judecată.

Pe rolul **Curții de Apel Craiova** și instanțelor arondate au fost raportate un număr de 16 dosare, după cum urmează: Curtea de Apel Craiova - 8 dosare, dintre care unul nesoluționat definitiv (fiind în curs de soluționare pe rolul Înaltei Curți de Casație și Justiție, recursul declarat de parte); Tribunalul Dolj - 1 dosar; Tribunalul Mehedinți - 5 dosare; Tribunalul Gorj - 2 doare; Tribunalul Olt - nici un dosar.

Dintre dosarele analizate, 13 privesc aspecte decurgând din cauze penale și 3 dosare, aspecte decurgând din cauze civile.

Astfel, dintre cele 13 cauze vizând dosare penale, 2 s-au referit strict la arestarea nelegală (dosarele nr., nr.), într-o cauză cererea a fost

anulată în procedura de regularizare (dosarul nr.), iar o altă cauză - dosar nr. (în care s-a invocat achitarea în calea de atac, durata procedurii penale și afectarea dreptului la imagine, iar partea și-a întemeiat cererea pe dispozițiile art. 1349 Cod Civil, art. 359 Cod procedură penală, art. 5 CEDO) nu este soluționată definitiv, toate acestea ne reprezentând astfel relevanță pentru prezentul raport.

Dintre celelalte dosare raportate de Curte, în 2 cauze acțiunile au fost întemeiate de parte pe art. 1349 Cod civil, acestea fiind promovate direct împotriva magistraților, instanța reținând că activitatea desfășurată de magistrați în exercitarea atribuțiilor de serviciu nu poate fi analizată în contextul angajării răspunderii civile delictuale de drept comun.

În 2 situații (dosarele nr., nr.) s-au invocat de parte, atât temeiurile răspunderii civile delictuale, cât și prevederile art. 358 și 359 Cod procedură penală, reclamându-se împrejurarea că, ulterior derulării urmăririi penale și trimiterii în judecată, inculpații au fost achitați (a intervenit dezincriminarea unor infracțiuni). Instanțele au avut în vedere că răspunderea statului nu este o răspundere pentru fapta proprie, ci reprezintă o răspundere pentru fapta altuia, astfel că nu se poate pune problema angajării răspunderii în temeiul art. 1357 C.civ. Cererile au fost analizate, atât din perspectiva art. 358, cât și a 359 C.proc.pen., fiind respinse.

Într-o situație în care s-a invocat achitarea (dosarul nr.) instanța a apreciat că prevederile art. 359 C.proc.pen. sunt aplicabile în situația în care reclamantul solicită repararea prejudiciilor produse pentru o detenție pe care o consideră nelegală în perioada executării pedepsei închisorii (la care reclamantul a fost condamnat pentru instigare la abuz în serviciu), după publicarea deciziei nr.a Curtii Constitutionale, prin care s-a dezincriminat parțial infracțiunea de abuz în serviciu, în Monitorul Oficial – 08.07.2016 și până la momentul liberării sale condiționate - 17.01.2018.

Într-o altă cauză (dosar nr.) în care s-a invocat achitarea în calea de atac și afectarea dreptului la imagine, iar partea și-a întemeiat cererea pe dispozițiile art. 1349 C.civ., art. 359 C.proc.pen., instanța a analizat privarea de libertate din perspectiva art. 359 C.proc.pen. În ceea ce privește despăgubirile solicitate pentru prejudiciu de imagine, Tribunalul Dolj a procedat la analizare pe fond a întrunirii elementelor răspunderii delictuale, reglementată de art. 1349 și urm. Cod civil.

Luarea măsurii internării medicale, apreciată de parte ca nelegală a fost analizată (dosar nr.) atât din perspectiva art. 358, cât și a 359 Cod procedură penală (ambele temeiuri fiind invocate de parte).

În două cazuri (dosar nr.și nr.) situația invocată de reclamantă se referea la emiterea mandatului de percheziție în mod eronat pentru o adresă greșită, urmată de descinderea organelor de urmărire penală la adresa sa, indicată greșit, și această situație a fost analizată din perspectiva prevederilor legale ce reglementează răspunderea statului pentru eroare judiciară (art. 358 Cod procedură penală).

În ceea ce privește cauzele în care s-au invocat aspecte decurgând din dosare civile, într-un caz (dosar nr.) nu a fost indicat temeiul de drept de către parte, iar instanța de fond nu a făcut calificarea acesteia, hotărârea devenind definitivă prin anularea apelului ca netimbrat, astfel că aceasta nu prezintă relevanță pentru prezentul raport.

În celelalte 2 dosare (nr.și nr.....) instanța a analizat cererile din perspectiva prevederilor art. 96 din Legea nr. 303/2004, în forma în vigoare la momentul soluționării definitive a cauzei în care se invocă producerea erorii judiciare.

Pe rolul **Curții de Apel Galați** și instanțelor arondate s-a înregistrat un singur dosar care a avut cu obiect "Civil - reparare prejudicii erori judiciare". Cererea ce a făcut obiectul dosarului nr.și a fost înregistrată pe rolul Tribunalului Vrancea, fiind însă anulată în procedura de regularizare, astfel că nu prezintă relevanță pentru prezentul raport.

Pe rolul **Curții de Apel Iași** și instanțelor arondate au fost raportate un număr de 4 dosare, după cum urmează: Curtea de Apel Constanța - niciun dosar; Tribunalul Iași - 1 dosar; Tribunalul Vaslui - 3 dosare.

Toate dosarele comunicate de conducerea Curții privesc aspecte decurgând din cauze penale.

Dintre cele 4 cauze, 2 s-au referit la arestarea nelegală (dosarele nr.și nr.).

În dosarul nr. (în care acțiunea a fost respinsă), reclamantul a invocat faptul că a fost condamnat pentru o faptă neprevăzută de legislația penală, pe nedrept. Acesta a fost condamnat de instanța de fond, soluție menținută în apel, a executat pedeapsa la care a fost condamnat, nefiind pronunțată în cauză o soluție de achitare.

În dosarul nr. (în care, de asemenea, acțiunea a fost respinsă) s-a apreciat că situația invocată de reclamant - faptul că procesul penal declanșat împotriva sa s-a finalizat printr-o soluție definitivă de achitare – nu se circumscrie prevederilor art. 538 alin. 1 Cod procedură penală. Instanța a constatat că nu sunt aplicabile aceste dispoziții legale deoarece hotărârea de achitare a reclamantului nu a fost pronunțată ca urmare a unui fapt nou sau recent descoperit și nu există o hotărâre judecătorească, care să stabilească faptul că s-a produs o eroare judiciară.

În ceea ce privește răspunderea civilă delictuală invocată de reclamant, s-a reținut că motivele invocate de reclamant nu pot constitui temei pentru aplicarea art. 1385 și următoarele Cod procedură civilă. Trimiterea în judecată și diminuarea salariului pe parcursul procedurii judiciare nu constituie temei al răspunderii civile delictuale, prejudiciile putând fi recuperate potrivit legislației speciale.

Pe rolul **Curții de Apel Oradea** și instanțelor arondate, au fost raportate în total 19 dosare, dintre care 10 dosare înregistrate pe rolul Tribunalului Bihor (din care 1 declinat de către Judecătoria Satu-Mare) și 9 dosare înregistrate pe rolul Tribunalului Satu Mare.

Cu privire la 4 dintre totalul raportat (2 înregistrate la Tribunalul Bihor și 2 la Tribunalul Satu Mare), cererile de chemare în judecată au fost anulate în procedura prealabilă, în temeiul art. 200 alin. 4 C.proc.civ.

Referitor la restul dosarelor s-a constatat că într-o cauză (nr.), reclamantul a renunțat pe parcursul procesului la a mai susține cererea și prin prisma prevederilor art. 538 C.proc.pen., iar în dosarul nr., deși în cuprinsul cererii de chemare în judecată s-a făcut trimitere și la prevederile art. 538 C.proc.pen., Tribunalul Satu Mare a analizat cererea doar prin prisma art. 539 C.proc.pen., art. 5 și art. 6 CEDO (hotărâre admisă doar prin prisma art. 6 CEDO), iar în cuprinsul deciziei civile nr.a Curții de Apel Oradea s-a reținut că apelantul reclamant nu a criticat prin motivele de apel sentința instanței de fond prin care au fost înlăturate ca fiind aplicabile speței art. 5 CEDO și art. 538 C.proc.pen., context în care aceste aspecte nu au mai făcut obiectul analizei instanței de apel.

De asemenea, se reține că nu toate dosarele raportate de către Tribunalul Satu Mare au fost soluționate definitiv în intervalul de referință supus verificărilor, întrucât un număr de 3 dosare se aflau în curs de soluționare (dosarele nr., nr.și nr.).

Totodată, se remarcă faptul că, față de datele de referință expuse în ceea ce privește dosarele nr.și nr., aceste cauze exced perioadei de referință, fiind soluționate definitiv în anul 2021.

În urma verificărilor efectuate, s-a mai constatat că în dosarele nr., nr., nr.și nr., cererile de chemare în judecată au fost analizate în principal prin raportare la dispozițiile art. 539 C.proc.pen., aspect ce excede la rândul său obiectivului controlului.

Dintre celelalte dosare analizate, se impune a fi menționat dosarul nr., înregistrat pe rolul Tribunalului Satu Mare în care s-a apreciat că sunt îndeplinite condițiile răspunderii întemeiate pe dispozițiile art. 538 C.proc.pen., în celelalte trei dosare fiind invocate aspecte precum durata excesiv de lungă a procedurilor jurisdicționale (nr., înregistrat ulterior sub nr.și dosarul nr.), sau având ca obiect doar constatarea unei erori judiciare (nr., dosar în care reclamantul a renunțat la petitul privind acordarea despăgubirilor, iar acțiunea sa a fost respinsă ca inadmisibilă).

Pe rolul **Curții de Apel Pitești** și instanțelor arondate, în urma verificărilor efectuate a fost identificat un singur dosar care prezintă relevanță prin raportare la obiectivul controlului, în materie penală (din totalul de 5 dosare menționate în relațiile comunicate) și anume dosarul nr.*, înregistrat pe rolul Tribunalului Argeș și soluționat prin sentința civilă nr., rămasă definitivă la data de 18.03.2019 prin respingerea apelului ca nefondat prin decizia civilă nr.de către Curtea de Apel Pitești.

Astfel, referitor la Tribunalul Argeș, potrivit relațiilor comunicate echipei de inspectori, se constată că au mai fost indicate alte două dosare, respectiv nr. și nr., însă ambele cauze exced atât obiectivului controlului (fiind invocate prevederile art. 539 C.proc.pen.), cât și perioadei analizate, fiind soluționate definitiv în cursul anului 2021.

De asemenea, se impune a fi subliniat că, în ceea ce privește Tribunalul Vâlcea, potrivit relațiilor comunicate, în perioada de referință (1 ianuarie 2019 -31 decembrie 2020) nu au fost identificate cauze soluționate definitiv având ca obiect repararea prejudiciului produs ca urmare a erorilor judiciare.

Au fost menționate totuși 2 dosare, respectiv dosarul nr., soluționat prin sentința civilă nr., împotriva căreia s-a exercitat calea de atac a apelului și dosarul nr., soluționat prin sentința civilă nr., de asemenea atacată cu apel, însă față de datele de referință raportate de conducerea Tribunalului Vâlcea se constată că și aceste cauze exced perioadei de referință.

Pentru **Curtea de Apel Ploiești** și instanțelor arondate, au fost raportate în total 22 dosare, din care au fost identificate doar 11 dosare care se circumscriu obiectivului controlului, din care 7 pentru pretinse erori în materie penală și 4 în materie civilă.

Astfel, referitor la Tribunalul Prahova, potrivit relațiilor comunicate echipei de inspectori, se constată că au fost raportate 6 dosare, 5 vizând pretinse erori judiciare în materie penală și o pretinsă eroare judiciară în materie civilă. Dintre acestea, se constată că în dosarul nr., decizia penală nr.nu era redactată la finalul anului 2020, iar dosarul nr.vizează o cerere de chemare în judecată anulată în etapa prealabilă, în temeiul art. 200 C.proc.civ.

De asemenea, se impune a fi subliniat că, în ceea ce privește Tribunalul Dâmbovița, au fost raportate 13 dosare, însă potrivit datele de referință 8 dintre acestea exced perioadei de referință a controlului. Din cele 5 rămase în discuție, 3 dosare au vizat pretinse erori judiciare în materie civilă (dosarele nr., nr.și nr.în care s-a făcut trimitere la prevederile art. 96 din Legea nr. 303/2004), iar 2 în materie penală (nr. și nr.).

Cu privire la dosarul nr., s-a constatat că, deși inițial reclamantul a înțeles să se prevaleze și de dispozițiile art. 538 C.proc.pen., reclamantul și-a precizat ulterior acțiunea sub aspectul temeiului de drept, invocând doar prevederile art. 539 și art. 541 C.proc.pen.

În răspunsul conducerii instanței, s-a menționat distinct faptul că, pe rolul acestui din urmă tribunal, au fost identificate și alte 2 dosare (nr.și nr.), cauze nesoluționate însă definitiv la data raportării.

De asemenea, s-a învederat că, la Judecătoria Târgoviște, a fost înregistrat un singur dosar, nr., având ca obiect "pretenții-daune morale", dosar ce a fost declinat în favoarea Tribunalului Dâmbovița, însă temeiul juridic al acțiunii a fost precizat pe parcursul judecății ca fiind prevederile art. 539 și art. 541 C.proc.pen.

În ceea ce privește Tribunalul Buzău, s-a constatat că au fost raportate 3 dosare (nr., în care temeiul reparării prejudiciului l-au reprezentat prevederile art. 539 C.proc.pen; nr., în care reclamantul deși inițial a înțeles să se prevaleze de prevederile art. 538 C.proc.pen, ulterior și-a precizat acțiunea doar prin raportare la art. 539 C.proc.pen.; nr., cauză nedefinitivă, judecata fiind suspendată prin încheierea de ședință din 22.11.2018), context în care se apreciază că aceste dosare exced obiectului de referință al controlului.

Pe rolul **Curții de Apel Suceava** și instanțelor arondate au fost raportate 5 dosare, după cum urmează: Tribunalul Suceava - 4 dosare ; Tribunalul Botoșani - 1 dosar.

Toate dosarele comunicate de conducerea Curții privesc aspecte decurgând din cauze penale.

Dintre cele 5 cauze, 2 au avut ca obiect cereri de chemare în judecată în care a fost invocat art. 538 C.p.p. (nr.și), o cauză a fost întemeiată pe prevederile art. 539 C.p.p.

Într-o altă cauză a fost anulată cererea de chemare în judecată pentru neîndeplinirea obligației privind complinirea lipsurilor cererii (nr.), iar în o cauză s-a constatat intervenită perimarea de drept a cererii ca urmare a suspendării în temeiul art. 411 alin.1 pct. 2 C.proc.civ (nr.).

Pe rolul **Curții de Apel Târgu Mureș** și al instanțelor arondate au fost raportate 2 dosare, câte unul la Tribunalele Mureș și Harghita.

Toate dosarele comunicate de conducerea Curții privesc aspecte decurgând din cauze penale, respectiv vizează constatarea existenței unui prejudiciu ca urmare a arestării nelegale.

Pentru **Curtea de Apel Timișoara** și al instanțelor arondate au fost raportate în total 4 dosare (3 dosare înregistrate pe rolul Tribunalului Arad, 1 dosar înregistrat pe rolul Tribunalului Caraș-Severin). Pentru Tribunalul Timiș nu a fost raportat niciun dosar.

Dintre acestea, se reține însă faptul că doar 2 dintre aceste cauze (ambele înregistrate pe rolul Tribunalului Arad) au fost soluționate definitiv în intervalul de referință supus controlului, fiind invocate erori judiciare în materie penală, celelalte 2 dosare (nr.și nr.) aflându-se la data raportării în calea de atac a recursului la ÎCCJ și ele exced obiectului verificărilor prezentului dosar.

Pe rolul **Înaltei Curți de Casație și Justiție** a fost raportat un număr de 27 dosare, toate înregistrate la Secția I civilă.

Dintre hotărârile relevante indicate de conducerea Înaltei Curți de Casație și Justiție, într-un număr de 5 cauze a fost invocată existența cazului prevăzut de art. 538 C.p.p., în 2 dintre aceste cauze instanța s-a pronunțat pe fondul recursurilor, iar în celelalte 3, recursul a fost respins ca inadmisibil.

Totodată, se impune a fi subliniat faptul că **niciuna dintre instanțe nu a raportat dosare înregistrate în procedurile privind acțiunea în regres**, reglementate de art. 542 C.proc.pen. și de art. 96 alin. 8 și 9 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și al procurorilor, republicată și modificată.

II.2. Practica judiciară relevantă în materie

În urma verificării de către inspectorii judiciari, în integralitate, a dosarelor având ca obiect repararea prejudiciului produs ca urmare a erorilor judiciare, dosare înregistrate în procedurile reglementate de art. 541 C.proc.pen. raportat la art. 538 C.proc.pen., respectiv de art. 96 alin. 5 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și procurorilor, evidențiem, în continuare, practica relevantă în materie,

astfel cum a fost identificată la nivelul curților de apel și a Înaltei Curți de Casație și Justiție:

Curtea de Apel Alba Iulia

Prin sentința civilă pronunțată în dosarul nr., Tribunalul Sibiu – Secția I civilă a admis excepția necompetenței teritoriale, invocată de pârâtul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, în cuprinsul întâmpinării depuse la dosar, declinând competența de soluționare a cauzei în favoarea Tribunalului Vâlcea.

Conflictul negativ de competență ivit între Tribunalul Sibiu și Tribunalul Vâlcea a fost generat de aplicarea de către cea din urmă instanță a dispozițiilor art. 127 C.pr.civ., în condițiile în care parte în cauză este Tribunalul Vâlcea – pârât împotriva căruia a fost îndreptată acțiunea și căruia i-ar reveni competența să judece în primă instanță cauza, potrivit dispozițiilor art. 96 alin. (5) din Legea nr. 303/2004 anterior redată.

Prin decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție prin care s-a stabilit competența de soluționare în favoarea Tribunalului Sibiu, s-a reținut că primează calitatea pârâtului Tribunalul Vâlcea - instanță care ar urma să soluționeze pricina, în care are figurează ca parte. Or, în atare împrejurare, pentru a garanta părților dreptul la un proces echitabil, se impune a fi aplicate cu prioritate dispozițiile art. 127 C.pr.civ.

Curtea de Apel Bacău

1. Instanța investită cu soluționarea cererii de reparare a prejudiciului produs ca urmare a erorilor judiciare a constatat, în dosarul înregistrat la Tribunalul Bacău sub nr. că, în cauză, sunt îndeplinite toate condițiile prevăzute de art. 538 C. proc. pen., reclamantul fiind în situația în care, după condamnarea definitivă, în urma promovării revizuirii, a fost schimbată încadrarea juridică a faptelor din infracțiunea de tâlhărie în infracțiunea de loviri sau alte violențe și furt calificat, inculpatul (reclamantul din prezenta cauză) a fost achitat pentru infracțiunea de furt calificat și instigare la mărturie mincinoasă, pentru infracțiunea de loviri sau alte violențe dispunându-se încetarea procesului penal, întrucât a intervenit prescripția răspunderii penale.

Instanța civilă a reținut că nu este însă în măsură a cuantifica cât din pedeapsa executată de către inculpat (reclamantul din prezenta cauză) se datora săvârșirii acestei infracțiuni pentru a o elimina din perioada totală de 1 an și 8 luni cât a fost efectiv încarcerat și pentru care se solicită daune morale, însă este fără putință de tăgadă că cea mai mare parte din această pedeapsă a fost executată pentru faptele de furt calificat și instigare la mărturie mincinoasă, fapte pentru care a fost achitat, și a fost acordată reclamantului o sumă de 100.000 euro, cu titlu de reparație de prejudiciu cauzat de erori judiciare.

Prin decizia Curții de Apel Bacău au fost modificate dispozițiile Tribunalului Bacău în cauză doar în cea ce privește că întinderea despăgubirilor materiale și morale datorate de pârâtul Statul Român reclamantului, Curtea reținând că daunele morale stabilite de prima instanță nu se justifică, fiind exagerat de mari și că suma de 175.000 lei este necesară și suficientă față de paguba suferită, precum și de includerea în vechime în muncă a perioadei de detenție.

2. În dosarul nr. al Tribunalului Bacău, reclamantul a cerut să se constate că împotriva sa s-a produs o eroare judiciară ca urmare a întocmirii rechizitoriului și, pe cale de consecință, să fie obligat pârâtul la plata de daune materiale.

Întrucât obligația de a achita taxă de timbru aferentă pretențiilor formulate calculată în temeiul art. 3 din OUG nr.80/2013, nu a fost îndeplinită, instanța a făcut aplicarea dispozițiilor art. 33, 34 și a *anulat acțiunea ca netimbrată*.

Curtea de Apel Brașov

În dosarul nr. al Tribunalului Brașov având ca obiect cererea reclamantului în pretenții, pentru acordarea de despăgubiri pentru prejudiciile cauzate prin erori judiciare, s-a dispus *declinarea competenței de soluționarea a cauzei*, în aplicarea dispozițiilor art. 96 alin. 5 din Legea nr. 303/2004, republicată, în favoarea Tribunalului București, ca *tribunal în a cărui circumscripție domiciliază reclamantul*.

Curtea de Apel București

1. În dosarul nr., Tribunalul București a respins acțiunea reclamantului, constatând că, prin raportare la condițiile impuse de art. 538 Cod procedură civilă, *în privința reclamantului nu s-a pronunțat, în rejudecare o hotărâre definitivă de achitare, ci doar de încetare a procesului penal, instituție juridică total diferită*.

2. În dosarul nr. al Tribunalului Ilfov a fost admisă *excepția prescripției dreptului material la acțiune, invocată de pârât; s-a respins cererea formulată de reclamant în contradictoriu cu pârâtul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, ca prescrisă, întrucât reclamantul a introdus cererea cu depășirea termenului de 6 luni de la data rămânerii definitive a deciziei penale nr., pronunțată de Curtea de Apel Suceava*.

Curtea de Apel Cluj

1. Pe rolul Tribunalului Cluj, sub nr., a fost înregistrată cererea reclamantului privind solicitarea ca instanța să constate că în procedurile judiciare derulate sunt *erori judiciare săvârșite de serviciul public de justiție, prin care s-a încălcat dreptul reclamanților la un proces echitabil și la soluționarea cererii într-un termen rezonabil*, prejudiciul suferit de reclamanți ca urmare a acestor fapte ilicite fiind reprezentat de compromiterea șanselor de a le satisface dreptul de creanță împotriva debitoarei acestora (pierderea unei șanse).

Instanța a apreciat că nu poate fi angajată răspunderea patrimonială a Statului Român, prin Ministerul Finanțelor, potrivit prevederilor dreptului comun, întrucât s-ar încălca principiul fundamental de drept - *specialia generalibus derogant și electa una via*.

Întrucât erorile invocate, care s-ar fi produs în dosarele civile menționate, vizează activitatea judecătorilor, răspunderea statului este reglementată de dispozițiile art. 96 din Legea nr. 303/2004, privind statutul judecătorilor și procurorilor.

2. În dosarul nr. al Tribunalului Bistrița Năsăud, instanța de fond a reținut că cererea de chemare în judecată este nefondată, chiar dacă prin decizia în care pretins s-a săvârșit eroarea judiciară, a reținut eronat în finalul considerentelor

argumente întemeiate pe texte legale care nu mai erau în vigoare și a procedat la analizarea îndeplinirii condițiilor legale reglementate de art. 96 din Legea nr. 303/2004 în redactarea în vigoare la data de 03.10.2018, repunând în discuție decizia luată de instanța cu privire la care se susține că a cauzat eroarea judiciară.

Curtea de Apel Constanța

1. Dosarul nr.

Cererea reclamantului întemeiată pe art. 538 alin.2 C.proc.pen. a fost admisă și a fost obligat Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, la despăgubiri morale și materiale, reținându-se, în esență, că inculpatul a fost judecat și condamnat în lipsă, fiind citat la o altă adresă decât cea de domiciliu, urmare a redeschiderii procesului penal, a fost pus în libertate după executarea a 159 zile de regim carceral, iar în rejudecare a fost achitat.

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Constanța sub nr., reclamantul a solicitat obligarea pârâtului Statul Român la plata sumei de 25.000 euro, cu titlu de prejudiciu moral, întrucât a fost condamnat în lipsă, citat pe parcursul procesului penal la o altă adresă decât cea de domiciliu, iar după redeschiderea procesului, după rejudecare, s-a pronunțat o hotărâre definitivă de achitare.

Prin sentința civilă nr. a fost admisă, în parte, acțiunea formulată și a fost obligat pârâtul la plata către reclamant a echivalentului în lei din data plății a sumei de 10.000 euro cu titlu de despăgubiri morale și a sumei de 8.100 lei cu titlu de despăgubiri materiale.

Prin decizia nr., Curtea de Apel Constanța a respins ca nefondate apelurile declarate de reclamant și pârât împotriva sentinței nr.

Pentru a dispune în acest sens s-a avut în vedere că reclamantul a avut calitatea de inculpat în dosarul nr. al Judecătoriei Constanța și, prin sentința penală nr. rămasă definitivă, prin neapelare, a fost condamnat pentru infracțiunea de înșelăciune la pedeapsa de 3 ani închisoare și pentru infracțiunea de fals în înscrisuri la pedeapsa de 1 an închisoare, pedepse contopite, la care s-a adăugat un spor de 4 luni, în total fiind condamnat la pedeapsa de 3 ani și 4 luni închisoare, de executat în regim de detenție. În baza mandatului de executare a pedepsei nr. reclamantul a fost încarcerat pentru 159 de zile.

În urma promovării cererii de redeschidere a procesului penal, prin încheierea din data de 18.08.2016 Judecătoria Constanța a desființat de drept sentința penală nr. și a anulat mandatul de executare a pedepsei închisorii, dispunând punerea de îndată în libertate a condamnatului. Cererea de redeschidere a procesului a fost admisă reținându-se că, pe durata procesului penal inculpatul a fost citat la o altă adresă decât cea la care locuia cu forme legale.

Prin sentința penală nr., rămasă definitivă prin decizia penală a Curții de Apel Constanța, inculpatul a fost achitat.

Instanța investită cu cererea de antrenare a răspunderii statului ce a făcut obiectul dosarului nr., atât cea de fond, cât și cea de apel, a apreciat că situația reclamantului se încadrează în limitele dispozițiilor art. 538 alin.2 C.proc.pen., astfel că

pârâtul datorează despăgubiri pentru daunele morale și materiale produse reclamantului.

Sub aspectul prejudiciului moral, instanța a avut în vedere că situația traumatizantă trăită de către reclamant nu a durat doar pe parcursul încarcerării sale, ci aceasta s-a manifestat și după eliberarea sa pe tot parcursul judecării procesului penal în urma căruia a fost considerat nevinovat și achitat. Față de împrejurările în care s-a produs eroarea judiciară, Tribunalul a apreciat acordarea unei despăgubiri de 10.000 euro este suficientă pentru a da satisfacție morală reclamantului.

Referitor la daunele materiale, s-a constatat că acestea reprezintă contravaloarea cheltuielilor de judecată - onorariu de avocat - efectuate în cadrul procesului penal declanșat în urma redeschiderii procesului, precum și contravaloarea cheltuielilor efectuate în cursul încarcerării pentru a efectua convorbiri telefonice și pentru a-și procura diverse bunuri.

Instanța nu a reținut susținerea pârâtului că onorariul de avocat trebuia recuperat în cadrul procesului penal, având în vedere faptul că, în cadrul procesului penal în care cheltuielile au fost realizate, reclamantul a fost achitat, iar latura civilă a fost lăsată nesoluționată, în acest caz cheltuielile rămânând nerecuperate.

Deși legea nu reglementează obligația statului de a restitui cheltuielile judiciare inculpatului sau oricărei alte părți care a efectuat astfel de cheltuieli, totuși o astfel de situație este cuprinsă generic în dispozițiile art. 276 alin.6 C.proc.pen, care face trimitere la legea civilă.

2. Dosar nr.

Cererea reclamantului întemeiată pe art. 538 alin. 2 a fost admisă și obligat Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, la despăgubiri morale și materiale, reținându-se, în esență, că inculpatul a fost judecat și condamnat în lipsă, fiind citat la o altă adresă decât cea de domiciliu, iar urmare a redeschiderii procesului penal, în rejudecare a fost achitat. S-a apreciat că împrejurarea că intimatul nu a suportat detenția nu este un motiv justificat obiectiv pentru a înlătura dreptul la repararea prejudiciul moral sau a-l restrânge până la a desconsidera valoarea sa reparatorie.

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Constanța sub nr., reclamantul a solicitat obligarea pârâtului Statul Român la repararea pagubei materiale și morale cauzate petentului prin eroare judiciară.

Prin sentința civilă nr. pronunțată de Tribunalul Constanța, a fost admisă, în parte, acțiunea formulată și a fost obligat pârâtul la plata către reclamant a echivalentului în lei din data plății a sumei de 15.000 lei cu titlu de despăgubiri morale și a sumei de 9.983 lei cu titlu de despăgubiri materiale, sume ce vor fi actualizate cu indicele de inflație.

Prin decizia nr., Curtea de Apel Constanța a respins ca nefondate apelurile declarate de reclamant și pârât împotriva sentinței nr.

Pentru a dispune în acest sens s-a avut în vedere că reclamantul SLC a avut calitatea de inculpat în dosarul nr.al Judecătoriei Constanța și, prin sentința penală nr. rămasă definitivă, prin neapelare, a fost condamnat pentru infracțiunea de înșelăciune la pedeapsa de 3 ani închisoare și pentru infracțiunea de fals în înscrisuri la pedeapsa de 1 an închisoare, pedepse contopite, la care s-a adăugat un spor de 4 luni, în total fiind condamnat la pedeapsa de 3 ani și 4 luni închisoare, ce urma a fi executată în regim de detenție.

În urma promovării cererii de redeschidere a procesului penal, prin încheierea din data de 02.06.2016 Judecătoria Constanța a constatat desființată de drept sentința penală nr. și a anulat mandatul de executare a pedepsei închisorii și ordinul de interdicere a părăsirii țării. Cererea de redeschidere a procesului a fost admisă reținându-se că, pe durata procesului penal inculpatul a fost citat la o altă adresă decât cea la care locuia cu forme legale.

Prin sentința penală nr., rămasă definitivă prin decizia penală a Curții de Apel Constanța, inculpatul a fost achitat (dosarul nr. în care s-a dispus reluarea judecării față de reclamant a fost reunit la dosarul nr., în cadrul căreia s-a dispus redeschiderea procesului față de inculpatul).

Instanța investită cu cererea de antrenare a răspunderii statului ce a făcut obiectul dosarului nr., atât cea de fond, cât și cea de apel, a apreciat că situația reclamantului se încadrează în limitele dispozițiilor art. 538 cod procedură penală, astfel că pârâțul datorează despăgubiri pentru daunele morale și materiale produse reclamantului.

Sub aspectul prejudiciului moral, instanța a avut în vedere că instanța de fond a reținut că reclamantului i-a fost cauzată în mod cert o suferință determinată de condamnarea sa la închisoare, cu atât mai puternic fiind sentimentul încercat cu cât nu a avut cunoștință despre existența dosarului penal în care avea calitatea de inculpat și nu a aflat întâmplător despre hotărârea de condamnare, ci la momentul la care autoritățile române efectuau demersuri pentru încarcerarea sa. S-au avut în vedere și urmările pe care existența condamnării penale și, ulterior, desfășurarea unui proces penal care a durat aproape doi ani de zile, le-au avut asupra vieții de familie a reclamantului, acesta și soția sa renunțând pentru o perioadă la intenția de a avea un copil, tocmai pentru că nu aveau siguranța libertății sale.

Instanța de fond a mai apreciat că în stabilirea și cuantificarea prejudiciului cauzat prin eroarea judiciară nu se poate face abstracție de demersurile procedurale necesare pentru înlăturarea condamnării inițiale și de efectele pe care acestea le-au produs asupra psihicului reclamantului. Deși nu este vorba despre o consecință directă a condamnării, nu este mai puțin adevărat că nici procesul ulterior, cu toate implicațiile sale emoționale și patrimoniale, nu ar fi existat, dacă nu ar fi fost determinat de existența unei condamnări ce s-a dovedit a fi rezultatul unei erori judiciare. Acestea au fost motivele pentru care, la stabilirea despăgubirilor cuvenite reclamantului s-a ținut seama și de existența dosarului penal nr., hotărârea definitivă de achitare

pronunțată în acest dosar fiind esențială pentru complinirea elementelor erorii judiciare, în sensul art. 538 Cod procedură penală.

Judecata dosarului penal menționat s-a întins pe o durată de aproape 2 ani, răstimp în care reclamantul a fost prezent la 13 termene de judecată, de fiecare dată deplasându-se din Italia, iar venirile dese în țară i-au perturbat programul de viață și de muncă din Italia.

Instanța de apel a reținut că judecătorul fondului s-a raportat la criteriile obiective de apreciere a prejudiciului moral, suma indicată nefiind acordată doar în considerarea solicitării părții reclamante sau fără nici o cenzurare a pretențiilor acesteia, ci după stabilirea reperelor de abordare a prejudiciului suferit în sfera drepturilor nepatrimoniale. Împrejurarea că intimatul nu a suportat detenția nu este un motiv justificat obiectiv pentru a înlătura această componentă sau a o restrânge până la a desconsidera valoarea sa reparatorie.

Referitor la daunele materiale, s-a constatat că acestea reprezintă contravaloarea cheltuielilor de judecată efectuate în dosarul penal nr., cu titlu de cheltuieli de transport și onorariu avocat.

3. Dosar nr.

Cererea reclamantului întemeiată pe art. 538 alin. 1 Cod procedură penală a fost respinsă reținându-se că soluția de achitare nu s-a datorat constatării unor fapte noi sau recent descoperite (pentru că, deși a administrat probe în rejudecarea apelului după admiterea cererii de contestație în anulare, instanța a avut la dispoziție, cu caracter de noutate, doar declarația inculpatului care și-a menținut declarațiile date în ciclul procesual ordinar), ci aplicării principiul prezumției de nevinovăție și reanalizării declarațiilor date în cursul urmăririi penale și în prima judecată.

Soluția astfel pronunțată este definitivă în ceea ce privește capătul de cerere întemeiat pe art. 538 alin. 1, rejudecarea dispunându-se doar cu privire la cererea întemeiată pe prevederile pe art. 538 alin. 2.

Prin cererea de chemare în judecată înregistrată pe rolul Tribunalului Constanța la data de 25.02.2019, sub nr. reclamantul a solicitat obligarea pârâtului Statul Român la plata sumei de 40.000 euro, reprezentând prejudiciu moral.

În motivarea cererii, în esență, reclamantul a arătat că a fost arestat preventiv, supus măsurii restului la domiciliul și controlului judiciar, achitat în primă instanță, condamnat în apel, a executat 3 luni din pedeapsa închisorii, fiind achitat în rejudecarea apelului, urmarea a admiterii contestației în anulare promovate. Acesta a solicitat despăgubiri și pentru condițiile necorespunzătoare de detenție.

Prin sentința civilă nr., Tribunalul Constanța a respins capătul de cerere constând în daune morale pentru executarea pedepsei în condiții necorespunzătoare, ca fiind formulat împotriva unei persoane fără calitate procesuală pasivă și a respins restul cererii ca neîntemeiată.

Prin decizia nr., Curtea de Apel Constanța a respins ca nefondat apelul declarat de reclamant împotriva sentinței nr.

Pentru a dispune în acest sens s-a avut în vedere că, prin sentința penală nr., pronunțată în dosarul, reclamantul a fost achitat pentru săvârșirea a două infracțiuni. Împotriva aceste hotărâri au declarat apel Parchetul de pe lângă Judecătoria Constanta și părțile civile. Prin decizia nr., Curtea de Apel Constanta l-a condamnat pe reclamant pentru săvârșirea celor două infracțiuni. Prin hotărârea nr., Curtea de Apel Constanta a admis contestația în anulare formulată de petentul, a desființat decizia penală nr.pronunțată în dosarul nr.și a acordat termen pentru rejudecarea apelului. Procedând la rejudecarea apelului, ca urmare a contestației în anulare, Curtea de Apel Constanta, prin decizia nr. a dispus respingerea ca nefondate a apelurilor formulate în cauză, fiind menținută astfel soluția de achitare pronunțată de Judecătoria Constanța.

Sub aspectul cererii de despăgubiri pentru eroare judiciară, instanța a avut în vedere prevederile art. 538 alin. 1 C.proc.pen. Or, în cauză, soluția de achitare sub aspectul săvârșirii infracțiunii de furt calificat nu s-a datorat constatării unor fapte noi sau recent descoperite, ci aplicării principiul prezumției de nevinovăție și reanalizării declarațiilor date în cursul urmăririi penale și în prima judecată.

De aceea, s-a apreciat că este în afara oricărui dubiu că achitarea, după desființarea soluției definitive de condamnare inițiale, nu este consecința cunoașterii unui fapt nou sau recent descoperit. Nefiind întrunite niciuna din condițiile prevăzute de art. 538, cererea reclamantului a fost respinsă.

Prin decizia nr., Înalta Curte de Casație și Justiție a admis recursul declarat de reclamant împotriva deciziei nr.a Curții de Apel Constanța, a casat decizia atacată și a trimis cauza spre rejudecare instanței de apel.

În esență, s-a avut în vedere că analiza instanței de apel, restrânsă fiind la verificarea îndeplinirii cerințelor prevăzute de dispozițiile art. 538 alin. 1, fără vreo corelare cu ipoteza în care hotărârea de achitare s-a pronunțat, după rejudecare, în urma redeschiderii procesului penal cu privire la condamnatul judecat în lipsă, ignoră faptul că partea reclamantă, prin apel, a solicitat rejudecarea fondului pretenției de despăgubire în limitele dispozițiilor art. 538 alin. 2, constatându-se incidența motivului de recurs prevăzut de dispozițiile art. 488 alin. 1 pct. 5 C. proc.civ.

Curtea de Apel Craiova

1. Dosar nr.

În cauză, prin cererea înregistrată la Curtea de Apel Craiova (declinată ulterior Tribunalului Dolj, raportat la competența materială a curții de apel vizând judecata în primă instanță) reclamantul a solicitat obligarea pârâtei, judecător la Curtea de Apel Craiova, la contravaloarea prejudiciului cauzat ocazia judecării dosarului penal, în care pârâta a avut calitatea de președinte al completului de judecată.

Prin sentința nr., definitivă prin respingerea apelului și anularea recursului, Tribunalul Dolj a respins ca neîntemeiată acțiunea formulată de reclamant.

S-a reținut în acest sens că *activitatea desfășurată de magistrați în exercitarea atribuțiilor de serviciu nu poate fi analizată în contextul angajării răspunderii civile*

delictuale de drept comun. În situația în care s-a produs o eroare judiciară, persoana interesată poate să se îndrepte direct împotriva statului și nu împotriva judecătorului, acesta din urmă nefiind decât un reprezentat al primului (în acest sens fiind decizia nr. a Curții Constituționale).

O situație similară se regăsește în dosarul nr. în care același reclamant, în temeiul art. 1349 Cod civil, a chemat în judecată procurorul de caz, despre care a arătat că l-a acuzat pe nedrept, ulterior fiind condamnat pentru o faptă pe care nu a săvârșit-o. Cererea a fost respinsă în fond, soluția menținută în apel, iar recursul a fost perimat.

2. Dosar nr.

Prin acțiunea înregistrată pe rolul Tribunalului Dolj, sub nr., reclamantul, a chemat în judecată pârâțul Statul Român, solicitând obligarea acestuia la plata daunelor materiale reprezentând contravaloarea onorariului de avocat și cheltuieli cu deplasările la cele peste 30 de termene de judecată și la plata daunelor morale, reprezentând prejudiciul psihic, de imagine, de familie suferit întrucât a fost cercetat și trimis în judecată și achitat de instanțele de judecată.

Prin sentința nr., definitivă prin respingerea apelului, s-au respins excepțiile netimbrării cererii și inadmisibilității și s-a respins ca neîntemeiată acțiunea formulată de reclamant.

În ceea ce privește fondul cauzei, instanța a reținut că nu sunt întrunite condițiile pentru existența erorii judiciare, întrucât în cadrul procesului penal, reclamantul a fost achitat de instanța de fond, soluție menținută în calea de atac. S-a avut în vedere că nu poate fi pus semnul egalității între un rechizitoriu care doar dispune trimiterea în judecată și o hotărâre definitivă de condamnare, deoarece, prezumția de nevinovăție neputând fi înlăturată de existența unui act de trimitere în judecată, care, de altfel, poate fi supus cenzurii.

Instanța de apel s-a pronunțat tranșant cu privire la natura raportului juridic, în care se solicită angajarea răspunderii statului sau magistraților, ca fiind de drept public, neputându-se face astfel similitudini cu alte situații asemănătoare, acestea din urmă fiind posibile numai în domeniul dreptului privat.

S-a reținut și că răspunderea statului nu este o răspundere pentru fapta proprie, ci reprezintă o răspundere pentru fapta altuia, astfel că nu se poate pune problema angajării răspunderii în temeiul art. 1357 Cod civil.

S-a apreciat, prin raportare la jurisprudența CEDO că investită cu acțiunea în daune, instanța are posibilitatea să analizeze temeiurile achitării reclamantului, cu atât mai mult cu cât dezlegări în acest sens au fost date chiar în cuprinsul hotărârii definitive de achitare, Curtea neputând să facă abstracție de puterea de lucru judecat a considerentelor obligatorii ale instanței penale.

3. Dosar nr.

În dosarul nr. înregistrat pe rolul Tribunalului Dolj, instanța a respins cererea formulată de reclamant prin care acesta a solicitat repararea prejudiciului

cauzat prin erori judiciare, decurgând din măsura, apreciată ca nelegală, a internării medicale, dispusă în ceea ce îl privește prin hotărâre definitivă.

Pentru a respinge acțiunea în daune, instanța a reținut că internarea medicală, despre care reclamantul arată că s-a dispus nelegal, constituie o situație de fapt pe care legiuitorul nu o prevede ca temei al răspunderii materiale a statului, fiind externă limitelor de reglementare date de dispozițiile speciale ale legii de procedură penală. Pretinsa obligare a sa, în mod nelegal, la internare medicală/tratament medical, nu constituie - prin raportare la norma specială, art. 538 alin. 1, 2 și art. 539 C.proc.pen. - motiv pentru reținerea calității de victimă a unei erori judiciare, ori a privării nelegale de libertate.

S-a mai avut în vedere că instanța civilă chemată să se pronunțe asupra cererii de despăgubire a reclamantului nu are competența de a verifica ori de a aprecia asupra legalității procedurilor penale în care a fost angajat acesta, ci doar de a verifica dacă, efect al soluțiilor pronunțate în procesul penal, reclamantul a fost victima unei erori judiciare ori a privării nelegale de libertate.

4. Dosar nr.

În cauză, Tribunalul Dolj a respins ca inadmisibilă acțiunea formulată de reclamant, hotărârea devenind definitivă prin neapelare. *S-a apreciat că situația de fapt - reclamantul condamnat la fond pentru abuz în serviciu a fost achitat în apel - nu poate conduce la antrenarea răspunderii materiale a statului. S-a mai reținut că răspunderea civilă delictuală nu poate constitui temei pentru antrenarea răspunderii statului pentru erorile judiciare.*

5. Dosar nr.

În cauză, prin sentința nr.pronunțată de Tribunalul Gorj (definitivă prin respingerea apelului și recursului declarat în cauză) s-a respins ca neîntemeiată acțiunea prin care s-a solicitat obligarea Statului Român la plata sumei de 216.40 lei, pentru eroare judiciară săvârșită în dosarul nr.

Pentru a dispune în acest sens s-a avut în vedere că actul de înaintare către instanța supremă a dosarului în vederea soluționării recursului pe care partea reclamantă l-a declarat împotriva hotărârii tribunalului (cale de atac care nu era prevăzută de dispozițiile procedurale în vigoare la momentul sesizării instanței de judecată) este un act administrativ și nu un act procedural și că măsura s-a impus în contextul adoptării deciziei nr.a Curții Constituționale, hotărâre prin care s-a stabilit că sunt admisibile și recursurile declarate de părți în litigiile având un obiect patrimonial, indiferent de valoarea acestuia.

Omisiunea părții de a folosi în proces remediile prevăzute de dispozițiile procedurale pentru înlăturarea vătămării nu poate justifica formularea unei acțiuni în despăgubire, în condițiile art. 96 alin. 3 lit. a din Legea nr. 303/2004, întrucât nu este îndeplinită cerința impusă de acest text, anume ca pretinsa vătămare să nu fi putut fi remediată printr-o cale de atac ordinară sau extraordinară.

Sub aspectul criticii vizând neacordarea cheltuielilor de judecată, s-a reținut că partea reclamantă nu poate pretinde reexaminarea aceleiași chestiuni litigioase care a

făcut obiect al controlului judiciar exercitat efectiv de instanțele ierarhic superioare celei care a pronunțat hotărârea pretins nelegală, întrucât o astfel de reexaminare nu este permisă de dispozițiile art. 93 alin. (3) lit. b din Legea nr. 303/2004 care impun ca vătămarea pretinsă ca fiind rezultatul unei erori judiciare să nu fi putut să-și găsească remediu printr-o cale de atac ordinară sau extraordinară.

Nici una din împrejurările invocate de reclamant nu sunt de natură a produce o vătămare gravă a drepturilor, libertăților și intereselor legitime ale persoanei, vătămare care este de esența noțiunii de eroare judiciară (în acest sens, sunt avute în vedere și considerentele Deciziei Curții Constituționale nr.45/2018).

Cât privește aplicarea în timp a normelor incidente, s-a reținut că sunt aplicabile dispozițiile din Legea nr. 303/2004 în forma în vigoare la data când a fost definitiv soluționat dosarul în legătură cu care s-a invocat existența erorii judiciare, deoarece la acea dată reclamantul a cunoscut prejudiciul ce pretinde că i s-a adus.

6. Dosar nr.*

Prin decizia pronunțată de Tribunalul Gorj în cauză, definitivă prin nerecurare, a fost respinsă ca prematur formulată cererea reclamantului prin care acesta a solicitat obligarea Statului Român, de daune materiale și morale, decurgând din împrejurarea că pentru o perioadă de peste 4 ani a fost purtat prin litigii (în care a avut câștig de cauză) fără voia sa și astfel i s-au încălcat drepturile patrimoniale, precum dreptul la sănătate, dreptul la libertatea de circulație.

Din perspectiva aplicării în timp a legii s-a reținut ca fiind aplicabilă Legea nr. 303/2004, în forma în vigoare la 22.01.2018 - data sesizării instanței. Raportat la prevederile art. 96 alin. 4 în forma de la respectiva dată, acțiunea reclamantului a fost apreciată ca prematur formulată, având în vedere că nu există o hotărâre definitivă de angajare a răspunderii penale sau disciplinare a judecătorilor care au soluționat dosarele în care se invocă producerea erorii judiciare.

7. Dosar nr.

Prin cererea înregistrată pe rolul Tribunalului Mehedinți sub nr., reclamanta a chemat în judecată Statul Român, solicitând, în temeiul art. 96 din Legea nr. 303/2004, Constituția României, legislația CEDO și art. 1357 și urm. C.civ., obligarea acestuia la plata sumei de 1500 lei reprezentând contravaloarea unei uși exterior și a sumei de 20.000 lei cu titlu de daune morale, prejudiciu decurgând din executarea unui mandat de percheziție emis eronat pentru adresa sa de domiciliu.

În cauză s-a impus pronunțarea unui regulator de competență, având în vedere că tribunalul și judecătoria au apreciat diferit temeiul de drept al acțiunii - Tribunalul Mehedinți - acțiune civilă delictuală de drept comun; Judecătoria Drobeta Turnu Severin - acțiune în repararea prejudiciului cauzat prin eroare judiciară.

Curtea de Apel Craiova a stabilit competența de soluționare în favoarea Tribunalului Mehedinți, reținând că reclamanta pretinde pârâtului repararea unui prejudiciu având ca izvor o pretinsă eroare judiciară săvârșită de organele judiciare penale și nu plata unor despăgubiri civile rezultate dintr-un delict de drept comun.

În ceea ce privește soluția dată în cauză, de respingere a acțiunii - s-a reținut că situația invocată de reclamantă - emitere mandatului de percheziție în mod eronat pentru o adresă greșită, urmată de descinderea organelor de urmărire penală la adresa sa, indicată greșit - nu se circumscrie prevederilor legale ce reglementează răspunderea statului pentru eroare judiciară.

8. Dosar nr.

În dosarul nr., înregistrat pe rolul Tribunalului Mehedinți, aceeași reclamantă a chemat în judecată Inspectoratul de Poliție al Județului Mehedinți și Tribunalul Constanța, pentru obligarea pârâților la plata sumei de 1500 lei, reprezentând contravaloarea ușii de la intrarea în locuința sa și la plata sumei de 5000 lei reprezentând daune morale, invocând în drept prevederile art. 1349 și următoarele, coroborat cu dispozițiile art.1434 C.civ.

Prin sentința nr., Tribunalul Mehedinți a admis excepția lipsei calității procesual pasive, reținând că pentru repararea prejudiciului cauzat prin eroare judiciară persoana vătămată se poate îndrepta cu acțiune numai împotriva statului, reprezentat prin Ministerul Finanțelor Publice.

Curtea de Apel Galați

Pe rolul Curții de Apel Galați și instanțelor arondate s-a înregistrat un singur dosar care a avut cu obiect *Civil - reparare prejudicii erori judiciare*. Cererea ce a făcut obiectul dosarului nr.a fost înregistrată pe rolul Tribunalului Vrancea și anulată în procedura de regularizare.

Curtea de Apel Iași

1. Dosar nr.

În dosarul nr. înregistrat pe rolul Tribunalului Iași, instanța a respins acțiunea formulată de reclamant prin care acesta a solicitat obligarea Statului Român la plata dobânzii legale pentru sumele primite cu titlu de drepturi salariale cuvenite ca urmare a achitării în dosarul penal și la plata sumelor rezultate din actualizarea diferențelor salariale, cu rata de inflație.

S-a reținut că nu sunt întrunite condițiile art. 538, deoarece hotărârea de achitare a reclamantului nu a fost pronunțată ca urmare a unui fapt nou sau recent descoperit și nu există o hotărâre judecătorească, care să stabilească faptul că s-a produs o eroare judiciară.

În ceea ce privește răspunderea civilă delictuală invocată de reclamant, s-a constatat că motivele invocate de reclamant nu pot constitui temei pentru aplicarea art. 1385 și urm. C.civ. Legat de prejudiciul moral, instanța a reținut că reclamantul nu a dovedit susținerile privind încălcarea dreptului la imagine sau modalitatea în care desfășurarea procedurii judiciare a avut o influență negativă asupra vieții sale sociale, familiale sau profesionale. În aceeași măsură, simpla susținere cu privire la durata excesivă a procedurii judiciare, în lipsa unei hotărâri a instanței specializate în acest sens, nu poate constitui temei de acordare a despăgubirilor morale.

Se impune a se reține că în cauză instanța competentă a fost stabilită prin regulator de competență.

Astfel, prin încheierea Tribunalului Iași - Secția I Civilă a fost admisă excepția necompetenței funcționale, iar cauza a fost declinată în favoarea Secției a II-a Civilă-contencios administrativ și fiscal, reținându-se că acțiunea a fost formulată de o persoană care are calitatea de funcționar public, fiind aplicabile prevederile art.109 din Legea nr.188/1999.

Prin încheiere, Secția a II-a Civilă-contencios administrativ și fiscal a declinat competența de soluționare în favoarea Secției I Civilă, reținând că reclamantul nu a înțeles să formuleze o acțiune în contencios administrativ prin care să solicite anularea actelor nelegale, nu supune judecății aspecte privind nelegala aplicare a unor dispoziții privind funcția publică, ci a formulat o acțiune prin care solicită plata unor despăgubiri, în temeiul Codului de procedură penală, pârât nefiind entitatea cu care se derulează raporturile de serviciu, astfel că prezenta cauză este de competența Tribunalului - Secția I civilă. Constatând conflict negativ de competență a înaintat dosarul Curții de Apel Iași, secția contencios administrativ pentru soluționarea conflictului, care a stabilit competența în favoarea Secției I civilă.

2. Dosar nr.....

În dosarul nr.înregistrat pe rolul Tribunalului Vaslui, s-a respins excepția prescripției dreptului la acțiune și, pe fond, s-a respins acțiunea formulată de reclamant, prin care a solicitat plata de despăgubiri pentru prejudiciul cauzat prin eroare judiciară. În acest sens s-a avut în vedere că reclamantul nu a fost privat de libertate în cursul procesului penal, acesta fiind cercetat în stare de libertate, iar prin hotărâre s-a dispus suspendarea sub supraveghere a pedepsei închisorii de 1 an. Măsura privării de libertate s-a dispus ulterior, ca o consecință a revocării suspendării executării sub supraveghere. De asemenea, nu s-a dispus anularea sau desființarea hotărârii de condamnare, nu s-a redeschis procesul penal și nu s-a pronunțat o hotărâre definitivă de achitare, nefiind întrunite cerințele art. 538 Cod procedură penală.

Excepția prescripției dreptului la acțiune a fost apreciată ca neîntemeiată, întrucât prin sentințele invocate de pârât nu s-a constatat existența unei erori judiciare sau a unei privări nelegale de libertate, astfel că termenul de șase luni nici nu a început să curgă, iar raportarea reclamantului la cele două sentințe pentru a indica erorile judiciare, nu este de natură a determina curgerea termenului de 6 luni.

Curtea de Apel Oradea

În dosarul nr., înregistrat pe rolul Tribunalului Satu Mare, reclamantul a solicitat obligarea Statului Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, la plata despăgubirilor, prevalându-se de prevederile art. 538 C.proc.pen. și urm., față de împrejurarea că a fost condamnat definitiv la o pedeapsă cu închisoarea cu executare, a fost încarcerat și a executat 10 luni și 5 zile de pedeapsă, după care, urmare a revizuirii hotărârii de condamnare a fost achitat.

Tribunalul Satu Mare a admis în parte cererea reclamantului, fiind obligat pârâtul la plata unor sume cu titlu de daune morale și materiale (reprezentând cheltuieli de judecată ocazionate în dosarele penale), fiind respinse restul pretențiilor.

Instanța a reținut în esență faptul că persoana condamnată care a obținut revizuirea hotărârii de condamnare are dreptul la repararea de către stat a pagubei suferite, în condițiile art. 538 și urm. C.proc.pen și că *răspunderea statului pentru erori judiciare este o răspundere juridică derogatorie de la regulile răspunderii civile delictuale, prevăzută de art. 1349 și 1381 Cod civil, în primul rând se întemeiază pe răspunderea civilă obiectivă, fără vinovăție, care se fundamentează pe ideea de risc, inclusiv a riscului de autoritate, precum și pe aceea de garanție pentru prejudiciile cauzate pentru activitățile prejudiciabile săvârșite de autoritățile judiciare ale statului.*

Curtea de Apel Oradea a admis apelurile declarate în cauză sub aspectul cuantumului despăgubirilor, instanța de control judiciar apreciind că suma de 70.000 lei cu titlu de daune morale (aproximativ 7.000 lei/lună de detenție) este suficientă și de natură să compenseze suferința provocată.

Curtea de Apel Pitești

Dosarul nr.

În dosarul nr., înregistrat pe rolul Tribunalului Argeș, *reclamantul a solicitat prin cererea de chemare în judecată formulată în contradictoriu atât cu Statul Român, prin Ministerul Finanțelor, cât și cu Ministerul Public – Parchetul de pe lângă Judecătoria Curtea de Argeș, repararea prejudiciului moral cauzat reclamantului prin modalitatea ilegală prin care s-a întocmit un dosar de cercetare penală, în urma căruia i-a fost suspendat temporar dreptul de a conduce, că prin această eroare judiciară i se îngreădește dreptul de a conduce în mod nelegal, deși nu el a fost persoana oprită în trafic, invocându-se totodată și încălcarea dispozițiilor art. 6 din CEDO.*

Tribunalul Argeș a admis *excepția lipsei capacității procesuale de folosință* și a anulat acțiunea formulată de reclamant în contradictoriu cu Parchetul de pe lângă Judecătoria Curtea de Argeș ca fiind introdusă împotriva unei persoane lipsite de capacitate de folosință. Totodată, instanța a respins ca neîntemeiată cererea formulată în contradictoriu cu celălalt pârât.

În soluționarea excepțiilor și dezlegarea pe fond a cauzei, *instanța de fond a reținut în esență faptul că răspunderea pentru presupusul prejudiciu cauzat nu se poate angaja decât printr-un raport obligațional având ca debitor statul, prin reprezentantul său Ministerul Finanțelor Publice, care are calitate în astfel de cauze, iar nu Ministerul Public, care nu poate avea calitate procesuală pasivă.*

Speța este relevantă față de împrejurarea că în speță instanța a procedat la analiza situației de fapt și a concluzionat în sensul că nu se poate vorbi nici de o eroare judiciară, care să antreneze răspunderea statului.

Instanța a apreciat că nici răspunderea personală a procurorului, potrivit art. 1357 C.civ. nu poate fi angajată și, de asemenea, nici răspunderea civilă delictuală a Ministerului Public – Parchetul de pe lângă Judecătoria Curtea de Argeș, potrivit art. 1373 C.civ. întrucât modalitatea de soluționare a cauzei ține de propria conștiință a

magistratului și de aplicarea corectă a legii și nici chiar infirmarea soluției, de către procurorul ierarhic superior sau de către instanță, nu poate converti această modalitate într-o greșală cauzatoare de prejudiciu, cu atât mai mult într-o acțiune săvârșită cu intenție în scopul de a prejudicia.

Curtea de Apel Pitești a respins ca nefondat apelul declarat de Statul Român, reținând că reclamantul a invocat, pentru justificarea pretențiilor sale, săvârșirea unei erori judiciare cu privire la infracțiunea pentru care s-a început urmărirea penală și s-a luat măsura suspendării dreptului de a mai conduce pe drumurile publice, dar a făcut trimitere și la împrejurarea că instanța de fond, în limita principiului disponibilității, a apreciat calitatea procesuală a Statului Român în raport de obiectul cererii de chemare în judecată, precum și de cauza acesteia, respectiv invocarea unei erori judiciare. Pe cale de consecință, soluționând cauza în limita cadrului în care instanța de fond a fost investită, s-a apreciat în mod corect că nu există nicio eroare judiciară esențială pentru angajarea răspunderii Statului.

Curtea de Apel Ploiești

1. În dosarul nr. înregistrat pe rolul Tribunalului Prahova, reclamantul a chemat în judecată pârâtul Statul Roman, prin Ministerul Finanțelor Publice, și în temeiul dispozițiilor art. 538-542 Cod de Procedura Penală, a solicitat să se dispună obligarea pârâtului la plata de despăgubiri reprezentând daune morale și materiale, cauzate de măsurile preventive ce au fost dispuse asupra sa pe nedrept.

Tribunalul Prahova a respins excepțiile prescripției dreptului material la acțiune și inadmisibilității invocate de pârât ca neîntemeiate și s-a respins acțiunea pe fond.

În soluționarea cauzei, tribunalul a înțeles să se raporteze la Decizia Curții Constituționale a României nr. 179/2016, dar să facă referire atât la prevederile art. 538 C.proc.pen, cât și la cele ale art. 539 C.pr.pen.

În speță, a fost respins ca nefondat apelul, instanța de control judiciar reținând în esență că *acea cauză penală, în care au fost dispuse măsurile preventive față de reclamant, s-a finalizat printr-o ordonanță de clasare și că într-o atare situație invocarea de către apelantă drept temei al demersului său judiciar a dispozițiilor art. 538 C.proc.pen. este lipsită de relevanță.*

2. Pentru cauzele în care s-au invocat erori judiciare în materie civilă, se impune a fi menționat dosarul nr., înregistrat pe rolul Tribunalului Prahova, în care reclamantul a solicitat instanței să dispună obligarea pârâtului la despăgubiri pentru repararea prejudiciului suferit de acesta într-un alt dosar civil (Judecătoria Sectorului 1 și Tribunalul București) ca urmare a erorilor judiciare constând în efectuarea de acte cu încălcarea procedurii și pronunțarea unei soluții contrare probelor din dosar.

De asemenea, reclamantul a subliniat că, deși în acea cauză a formulat și contestație în anulare, aceasta a fost respinsă, astfel că vătămarea produsă prin erorile judiciare mai sus menționate nu au putut fi remediate.

Pe fondul cauzei, **Tribunalul Prahova** a arătat că susținerile reclamantului că pe durata judecării apelului au fost efectuate acte procesuale cu încălcarea evidentă a dispozițiilor legale de drept material și procesual, prin care au fost încălcate grav

drepturile, libertățile și interesele legitime ale persoanei, producându-se o vătămare care nu a putut fi remediată, și că, în temeiul art. 96 pct. 3 lit. a din Legea 303/2004, cele de mai sus ar reprezenta erori judiciare sub aspectul efectuării de acte procesuale cu încălcarea evidentă a dispozițiilor legale de drept material și procesual, *nu pot fi avute în vedere.*

Curtea de Apel Ploiești a respins ca nefondat apelul reclamantului și a admis apelul declarat de pârât, a schimbat în parte sentința atacată, în sensul că a fost admisă excepția prescripției dreptului material la acțiune și a respins acțiunea ca prescrisă. Au fost păstrate dispozițiile sentinței privind respingerea excepției nulității cererii de chemare în judecată.

În soluționarea apelului, s-a reținut faptul că principiul neretroactivității legii civile împiedică aplicarea legii noi pentru situații născute înainte de intrarea ei în vigoare. Constatarea existenței sau inexistenței unei erori judiciare, se raportează la dispozițiile legale în vigoare la data producerii faptului juridic pretins prejudiciabil. Prin urmare, toate consecințele juridice care derivă din producerea unei erori judiciare nu ar putea fi guvernate decât de legea sub imperiul căreia această eroare ar fi fost săvârșită.

Așadar, dat fiind că legea de procedură ce a guvernat litigiile pretins cauzatoare de prejudicii este Legea nr. 303/2004 în forma anterioară modificării acesteia prin Legea nr. 242/2018), prin care au fost introduse dispozițiile actuale ale art. 96 din Legea nr. 303/2007, în cauză sunt aplicabile prevederile art. 96 (1), (6) și (8) din Legea nr. 303/2004 în forma anterioară modificării acesteia prin Legea nr. 242/2018, astfel că apelantul-reclamant are o acțiune în repararea prejudiciului pretins a fi produs prin erori judiciare, acțiune împotriva statului, reprezentat prin Ministerul Finanțelor Publice, al cărei termen de prescripție aplicabil este de 1 an de la data rămânerii definitive.

Or, în condițiile în care decizia Tribunalului București, prin care se pretinde că o instanță judecătorească a săvârșit o eroare judiciară, a fost atacată cu contestație în anulare, soluționată prin respingerea acesteia, hotărârea fiind comunicată reclamantului, iar cererea de chemare în judecată a fost depusă prin poștă după împlinirea termenului de prescripție de 1 an calculat potrivit art. 2544 Cod Civil, apare ca fiind întemeiată critica privind nelegala respingere a prescripției dreptului la acțiune.

3. În dosarul nr., înregistrat pe rolul Tribunalului Dâmbovița reclamantul a formulat în contradictoriu cu Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, acțiune în pretenții pentru încălcarea de către Statul Roman, prin organele sale judiciare, a dreptului european, solicitând acordarea de daune materiale și daune morale, acțiune precizată ulterior ca fiind o acțiune împotriva statului pentru erori judiciare, reglementată la art. 96 al Legii nr. 303/2004, consolidată, privind statutul judecătorilor și procurorilor, învederându-se în concret că ipoteza vizată este cea prevăzută de art. 96 alin. (2) lit. b) al Legii nr. 303/2004.

Tribunalul Dâmbovița a respins acțiunea formulată de reclamantă, reținând în esență că, în fapt, reclamanta formulează critici cu privire la o decizie a Curții de Apel Ploiești, urmărind să obțină drepturile supuse judecății definitive, aspect care este inadmisibil.

Referitor la susținerea reclamantului în sensul că decizia Curții de Apel Ploiești ar încălca dreptul european, Tribunalul Dâmbovița a observat că această susținere nu este suficientă pentru a se reține existența săvârșirii vreunei erori judiciare de către instanța de recurs, decizia fiind motivată în fapt și în drept, fiind efectuate referiri atât la legislația internă, dar și la legislația europeană. Nu în ultimul rând s-a reținut că partea avea la îndemână și căi de atac extraordinare care să poată fi exercitate în caz de nelegalitate a deciziei instanței de recurs, căi la care reclamanta nu a apelat.

Situații similare în care au fost invocate pretinse erori judiciare în materie civilă au fost înregistrate și în dosarele nr. și nr. ale Tribunalului Dâmbovița.

4. În dosarul nr., înregistrat pe rolul Tribunalului Dâmbovița reclamantul a formulat în contradictoriu cu pârâțul Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, acțiune în pretenții, invocând în esență faptul că a fost cercetat penal pentru săvârșirea faptei de conducere pe drumurile publice a unui vehicul neînmatriculat pe durata de 1 an, iar apoi s-a emis ordonanța de clasare. Cu toate acestea, reclamantul a fost nevoit să efectueze multiple cheltuieli pentru asistență avocat, pentru deplasări, etc.

Prin sentința Tribunalului Dâmbovița, rămasă definitivă prin respingerea apelului, a fost respinsă acțiunea formulată de reclamant, iar la soluționarea cauzei, instanța a avut în vedere împrejurarea că toate cazurile și condițiile răspunderii civile delictuale a statului pentru erori judiciare sunt expres și limitativ prevăzute de lege, cel puțin în materie penală unde legiuitorul a înțeles să impună o anumită gravitate a valorilor sociale lezate, pentru a se putea angaja acest tip de răspundere.

De asemenea, s-a reținut că în speță nu se pune problema unei condamnări sau privări de libertate nelegale și că deși, față de aspectele invocate de parte, nu înseamnă că nu este posibil ca existența litigiului să fi generat un anumit disconfort și o serie de cheltuieli materiale în sarcina reclamantului, instanța a concluzionat în sensul că această împrejurare ca atare, nu implică declanșarea răspunderii statului pentru erori judiciare.

Curtea de Apel Suceava

Prin sentința pronunțată de Tribunalul Suceava, Secția I civilă, în dosarul nr., s-a respins ca nefondată acțiunea având ca obiect „pretenții”, reținând că nu sunt îndeplinite condițiile prev. de art. 538 C.proc.pen, întrucât soluția de achitare a reclamantului nu s-a datorat constatării unor fapte noi sau recent descoperite, fiind rezultatul readministrării și reevaluării aceluiași probe, fiind pronunțată în urma revizuirii în urma hotărârii Curții Europene a Drepturilor Omului.

În mod contrar, instanța de apel a reținut că, în speță sunt date toate condițiile prevăzute de textul sus-menționat pentru angajarea răspunderii statului, respectiv: există o hotărâre definitivă prin care reclamantul a fost condamnat și s-a pronunțat o hotărâre definitivă de achitare, iar reclamantul nu și-a determinat condamnarea, în sensul arătat de textul sus-menționat și nici nu îi este imputabilă nerelevarea aspectelor necunoscute sau recent descoperite.

Desființarea hotărârii de condamnare, determinată de intervenirea unei hotărâri CEDO de condamnare definitivă a statului român pentru încălcarea Convenției europene sau a Protocoloalelor adiționale la aceasta, *nu trebuie să survină, având în vedere natura*

atipică a acestei căi extraordinare de atac, ca urmare a unui fapt nou sau recent descoperit. Condiția faptului nou sau recent descoperit nu este de esența achitării în acest caz, al rejudecării după admiterea cererii de revizuire întemeiată pe art. 465 Cod procedură penală. În celelalte cazuri de revizuire, condiția faptului nou sau recent descoperit este implicită și conduce, în mod direct, la pronunțarea unei soluții diametral opuse în cauză, atunci când faptele noi sau recent descoperite sunt determinante.

Se face referire la Decizia Curții Constituționale nr. 45/1998, prin care s-au reținut următoarele: „Conform dispozițiilor (vechiului) art. 48 alin. (3) din Constituție, "statul răspunde patrimonial, potrivit legii, pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare săvârșite în procesele penale".

Rezultă din acest text că principiul responsabilității statului față de persoanele care au suferit din cauza unei erori judiciare săvârșite în procesele penale trebuie aplicat tuturor victimelor unor asemenea erori. Circumstanțierea, "potrivit legii", nu privește posibilitatea legiuitorului de a restrânge răspunderea statului doar la unele erori judiciare, ci stabilirea modalităților și condițiilor în care angajarea acestei răspunderi urmează a se face pentru plata despăgubirilor cuvenite. Cu alte cuvinte, potrivit normei constituționale menționate, organul legislativ nu ar putea stabili ca anumite erori judiciare, neimputabile victimei, să fie suportate de aceasta”.

Curtea de Apel Timișoara

1. În dosarul nr., înregistrat pe rolul Tribunalului Arad, reclamantul a solicitat repararea prejudiciului material și moral cauzat urmare a faptului că a fost privat de libertate, în temeiul unui mandat de executare a unei pedepse cu închisoarea, mandat emis în baza unor hotărâri judecătorești care, ulterior, au fost desființate pe calea revizuirii, după admiterea unei plângeri la Curtea Europeană pentru Drepturile Omului, cu restituirea cauzei la parchet și finalizarea dosarului penal cu o soluție de clasare.

Astfel, Curtea a constatat încălcarea art. 6 alineatele 1 și 3 lit. c din Convenția Europeană a Drepturilor Omului referitoare la dreptul la un proces echitabil, respectiv a reținut faptul că au fost obținute două declarații de făptuitor de la reclamant, în faza actelor premergătoare, utilizate apoi ca mijloace de probă, atât pentru justificarea trimiterii în judecată, cât și pentru pronunțarea condamnării, fără a i se asigura un apărător, având în vedere complexitatea cauzei, și fără a fi informat asupra dreptului de a nu se autoincrimina, încălcându-i-se grav și iremediabil dreptul la apărare.

Cererea de revizuire formulată de reclamant, în baza Hotărârii CEDO, a fost admisă de Curtea de Apel Timișoara, iar instanța de revizuire a dispus rejudecarea cauzei penale de către Judecătoria Arad. Cu ocazia rejudecării, cauza a fost restituită cauza la parchet, care ulterior restituirii a dat soluția de clasare.

Pe parcursul judecății, Tribunalul Arad a respins excepția prescripției invocată de pârât, reținând că reclamantul nu a fost în măsură să constate vreun prejudiciu anterior emiterii ordonanței procurorului, prin urmare, motiv pentru care s-a apreciat că termenul de prescripție curge de la data emiterii ordonanței procurorului.

De asemenea, instanța a respins și *excepția inadmisibilității acțiunii, invocată de pârât, față de motivul că nu s-a pronunțat o hotărâre definitivă de achitare, întrucât în urma rejudecării nu s-a putut constata vinovăția ori nevinovăția reclamantului întrucât nu s-a mai putut efectua urmărirea penală, prin ordonanța amintită dispunându-se clasarea cauzei, iar la soluționarea excepției au fost avute în vedere și celelalte dispoziții invocate de reclamant, art. 23 alin. 12 din Constituția României, precum și art. 5 din Convenție.*

Tribunalul Arad a constatat că pretențiile reclamantului sunt întemeiate în parte, fiind obligat pârâtul la plata unor sume cu titlu de daune morale și daune materiale. Astfel, cu titlu de daune materiale au fost acordate sume reprezentând cheltuieli pe perioada executării pedepsei pentru nevoile personale și care i-au fost puse la dispoziție reclamantului de terțe persoane, onorariu avocațial și cheltuieli efectuate cu corespondența la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

Tribunalul a apreciat că suma de 32.170 euro cu titlu de daune morale, *determinată de către instanță* prin acordarea pentru fiecare zi de detenție a sumei de 50 euro ($503 \times 50 = 25.150$ euro) și pentru fiecare zi de arest la domiciliu a sumei de 20 euro ($351 \times 20 = 7020$ euro), constituie un remediu adecvat situației în care s-a aflat reclamantul, ținându-se cont totodată și de faptul că reclamantul s-a aflat în situația recidivei față de ultima pedeapsă.

Prin decizia pronunțată de Curtea de Apel Timișoara, au fost respinse cererile de apel formulate în cauză, fiind înlăturate ca nefondate susținerile apelantelor prin care se reproșa inculpatului că nu a cerut continuarea procesului în vederea stabilirii nevinovăției, atâta vreme cât această opțiune reprezenta un drept al inculpatului și nu o obligație.

De asemenea, relevant în această speță, sub aspectul îndeplinirii condițiilor angajării răspunderii statului pentru erori judiciare a fost și faptul că instanța de apel, admitând faptul că dispozițiile art. 538 C.proc.pen. stabilesc, printre altele, existența unei hotărâri de achitare ca și condiție de admisibilitate a unei cereri pentru repararea prejudiciului inculpatului și că în lipsa unei astfel de hotărâri, acțiunea civilă ar fi inadmisibilă, a subliniat totuși faptul că prima instanța a reținut incidența în cauză a dispozițiilor punctelor 1 și 5 ale art. 5 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, conform căroră orice persoană care este victima unei arestări sau a unei dețineri nelegale are dreptul la reparatii.

Constatând astfel lipsa unei hotărâri judecătorești de achitare a reclamantului, Curtea de Apel Timișoara a apreciat că reclamantul nu are deschisă calea dispozițiilor speciale prevăzute de art. 538 C.proc.pen., *ceea ce a determinat incidența în speță a dispozițiilor art. 5 pct. 5 din CEDO* așa cum în mod corect a reținut prima instanță. În consecință, s-a concluzionat în sensul că prima instanță a respins în mod legal excepția inadmisibilității acțiunii.

În analiza excepției prescripției dreptului la acțiune, instanța de apel s-a raportat de asemenea la considerentele mai sus expuse și, în condițiile în care s-a reținut că nu sunt

incidente în speță dispozițiile art. 538 C.proc.pen., a concluzionat că nu se aplică prezentei acțiuni termenul de prescripție prevăzut de art. 541 alin. 2 C.proc.pen.

Prin decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție au fost respinse recursurile ca inadmisibile, reținându-se incidența prevederilor art. 483 alin.(2) din același act normativ, în forma în vigoare la data înregistrării cererii de chemare în judecată pe rolul instanței de fond, respectiv 15 iunie 2018, precum și faptul că, potrivit art. XVIII alin.2 din Legea nr.2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr.134/2010 privind Codul de procedură civilă, în procesele pornite începând cu data intrării în vigoare a prezentei legi (15 februarie 2013) și până la data de 31 decembrie 2015 (termen care a fost prorogat succesiv prin OUG nr.62/2015 și ale OUG nr.95/2016, până la 31 decembrie 2018), nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare.

Față de dispozițiile legale mai sus evocate, s-a constatat că pentru litigiile având ca obiect cereri privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare, au fost instituite două grade de jurisdicție, respectiv fond și apel, iar mențiunea inexactă din cuprinsul hotărârii cu privire la calea de atac deschisă contra acesteia nu are niciun efect asupra dreptului de a exercita calea de atac prevăzută de lege.

2. În dosarul nr., înregistrat pe rolul Tribunalului Arad, reclamantul a solicitat, prevalându-se de dispozițiile art. 538 alin. (1) C.proc.pen., obligarea pârâtului la despăgubiri pentru suferințele cauzate prin condamnarea sa prin decizia Curții de Apel Timișoara, decizie ce a fost ulterior casată de Înalta Curte de Casație și Justiție.

Astfel, a susținut reclamantul că, între data pronunțării deciziei de condamnare a Curții de Apel Timișoara și data deciziei de achitare dată de ÎCCJ în soluționarea unui recurs în casație, s-a strecurat un interval de timp în care a fost supus unor multiple măsuri care i-au cauzat suferințe morale, ce s-au răsfrânt atât asupra propriei persoane cât și asupra membrilor familiei dânsului.

Tribunalul Arad a constatat că reclamantul nu poate invoca în favoarea sa dispozițiile art. 538 alin. 1 C.proc.pen. și a respins acțiunea ca neîntemeiată, reținându-se, în speță, că nu se regăsește vreun fapt nou sau recent descoperit ce dovedește producerea unei erori judiciare – fapt ce ar fi determinat pronunțarea unei hotărâri de achitare și ar fi născut dreptul la repararea pagubei produse. Prin decizia de achitare, Înalta Curte de Casație și Justiție doar a dat o altă interpretare dispozițiilor art. 12 lit. a din Legea 78/2000, considerând că reclamantul nu a efectuat operațiuni financiare, ca acte de comerț.

În cuprinsul deciziei de respingere a apelului, Curtea de Apel Timișoara a făcut trimitere și la jurisprudența CEDO prin care s-a statuat că dispozițiile art. 3 din Protocolul nr. 7 (corespondent cu dispozițiile art. 538 Cod procedură penală) nu-și găsesc aplicarea atunci când hotărârea de condamnare nu a fost desființată/anulată pentru „descoperirea de fapte noi”, ci pentru o nouă calificare a faptelor făcută de instanța superioară, pe baza probelor existente la dosar (ex. decizia CEDO din 3 iulie 2008 în cauza Matveyev v. Russia).

Înalta Curte de Casație și Justiție

În dosarul nr., având ca obiect acțiunea îndreptată împotriva Statului Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, prin care au fost solicitate despăgubiri materiale și morale pentru prejudiciul pretins a fi cauzat reclamantului, pe de o parte, prin trimiterea sa în judecată, finalizată cu soluția de achitare, iar pe de altă parte, prin durata excesivă a procedurii judiciare, întemeiată pe dispozițiile art. 998 - 999 din Codul civil din 1864 și art. 538 - 542 C.proc.pen, prin decizia nr., recursul reclamantului a fost respins ca nefondat, menținându-se soluția instanței de apel care a validat sentința primei instanțe de respingere a acțiunii.

Prin această decizie, instanța de recurs a reținut că „Răspunderea statului în temeiul celor înscrise în Capitolul VI din Legea nr. 135/2010 poate interveni numai în cazurile și condițiile arătate la art. 538 și 539 din Codul de procedură penală: eroare judiciară și privare nelegală de libertate.

Sintagma „în alte cazuri”, înscrisă numai în titlul Capitolului VI din Codul de procedură penală nu poate privi decât situațiile anume reglementate și care trebuie să existe doar în condițiile prevăzute de legiuitor în cuprinsul acestui capitol. Cu alte cuvinte, în măsura în care nu există un text care să reglementeze „un alt caz” de răspundere a statului potrivit dispozițiilor Codului de procedură penală, acesta nu poate fi dedus doar din denumirea unui capitol.

Înscrierea acestei sintagme doar în titlul capitolului care reglementează răspunderea statului pentru pagubele materiale sau morale produse în cursul procesului penal se explică prin intenția legiuitorului de a sublinia, în aplicarea Deciziei nr. 45/2008 a Curții Constituționale care a stabilit că textul art. 504 Cod procedură penală este constituțional numai în măsura în care nu limitează la ipotezele prevăzute de text cazurile în care statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erori judiciare săvârșite în procesele penale, că răspunderea statului intervine indiferent de temeiul achitării.

Astfel, în situația în care nu există o hotărâre de achitare subsecventă condamnării - printr-o hotărâre care să fi fost anulată sau desființată de către o instanță penală, aceasta din urmă fiind cea care să constate eroarea judiciară săvârșită prin condamnare - și cum sintagma „ori în alte cazuri” înscrisă în titlul Capitolului VI al Codului de procedură penală, nu are corespondent într-un text din capitolul respectiv, nu poate fi angajată răspunderea statului pentru prejudiciile materiale și morale suferite în cursul procesului penal."

Prin decizia nr., în dosarul nr..... *recursul a fost respins ca inadmisibil* în raport cu dispozițiile art. 483 alin. 1 -2, art. 457 și art. 634 alin. 1 pct. 4 Cod procedură civilă și ale art. XVIII alin. 2 din Legea nr. 2/2013.

În același sens, prin deciziile nr., nr., reținându-se că litigiile au ca obiect acțiuni în despăgubiri pentru repararea pretinsului prejudiciu cauzat prin erori judiciare, calea de atac a recursului a fost respinsă ca inadmisibilă.

Prin Decizia nr. 54/2020, înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept a statuat că „în interpretarea și aplicarea dispozițiilor

art. XVIII alin. (2) teza a doua din Legea nr. 2/2013 privind unele măsuri pentru degrevarea instanțelor judecătorești, precum și pentru pregătirea punerii în aplicare a Legii nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, cu modificările ulterioare, nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate (...) în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare, respectiv hotărârile pronunțate în cererile formulate în temeiul art. 538 din Codul de procedură penală.”

Nu în ultimul rând, față de aspectele deja menționate la rubrica ”date statistice”, în condițiile în care, pentru perioada de referință a controlului, nu s-au înregistrat acțiuni care să fi ajuns în etapa prevăzută de art. 542 Cod proc.pen. și de art. 96 alin. 8 și 9 din Legea nr. 303/2004 privind statutul judecătorilor și al procurorilor, republicată și modificată, **se impune a fi subliniat că nu a fost identificată nici practică judiciară relevantă cu privire la acțiunea în regres.**

II.3. Analiza practicii instanțelor judecătorești în materia dosarelor având ca obiect repararea prejudiciului produs ca urmare a erorilor judiciare

II.3.a. Situație premisă. Puncte de vedere exprimate de instanțele de judecată supuse verificărilor tematice

Analiza efectuată de inspectorii judiciari se va raporta la următoarea situație premisă, respectiv următoarele aspecte rezultate din analiza cadrului legal și a răspunsurilor comunicate de conducerile instanțelor judecătorești:

Norma de drept comun în materia răspunderii pentru erori judiciare este dată de art. 96 din Legea nr. 303/2004. Atât pentru eroarea judiciară pretins a fi săvârșită în materia penală, cât și cea în materia civilă, acțiunile sunt îndreptate împotriva Statului, competența de soluționare revenind tribunalului în primă instanță - secție civile - complete nespecializate, iar în reglementarea actuală definiția erorii judiciare este dată de art. 96 alin. 3 din Legea nr. 303/2004.

Prin Codul de procedură civilă și Codul de procedură penală, precum și prin alte legi speciale pot fi reglementate ipoteze specifice în care există eroare judiciară, o astfel de situație fiind dispozițiile art. 538 Cod procedură penală.

Tot în cadrul situației premise ce a stat la baza efectuării controlului, se impune a fi efectuată precizarea că, **potrivit deciziei nr. 54/2020 pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție în procedura hotărârii prealabile pentru dezlegarea unei chestiuni de drept**, art. 539 Cod procedură penală, este interpretat ca normă ce nu reglementează o eroare judiciară, ci prevedere care statuează dreptul la repararea pagubei în cazul privării nelegale de libertate.

Articolul 538 prevede, pentru materia dreptului penal și pentru ipotezele acolo prevăzute, condițiile atragerii răspunderii Statului.

În interpretarea acestor norme legale *s-a pus problema dacă răspunderea pentru prejudiciile produse prin erorile judiciare săvârșite în cadrul proceselor penale este însă strict limitată la ipotezele art. 538, sau este posibilă atragerea răspunderii și pentru alte*

erori săvârșite în procedura penală, așa cum mai larg sunt acestea definite de art. 96 alin.3 din Legea nr. 303/2004, dar care nu se încadrează pe ipotezele art. 538, opinându-se de către Curtea de Apel Iași că se poate atrage răspunderea și pentru alte erori săvârșite în procedura penală, în afară de cele reglementate de art. 538.

Aceasta întrucât, potrivit art. 96 alin.3 din Legea nr. 303/2004, în forma în vigoare, eroarea judiciară există în situațiile prevăzute de acest text și citate în cele ce preced.

Or, articolele 538 și 539 Cod procedură penală se referă la: situațiile persoanelor condamnate definitiv, care, în urma rejudecării cauzelor, după anularea sau desființarea hotărârii de condamnare pentru un fapt nou sau recent descoperit care dovedește că s-a produs o eroare judiciară, sau în cazul redeschiderii procesului penal, obțin o hotărâre definitivă de achitare; persoana care, în cursul procesului penal, a fost privată nelegal de libertate.

Se apreciază astfel în opinia exprimată de instanță, că procedura statuată de art. 538 se referă strict la situația reglementată de acest text, urmând ca alte situații de eroare judiciară în materie penală să fie soluționate după procedura de drept comun.

Sub imperiul legii vechi (art. 96 alin. 3 din Legea nr. 303/2004, anterior modificărilor adoptate prin Legea nr. 242/2018), cazurile în care persoana vătămată are dreptul la repararea prejudiciilor **cauzate prin erori judiciare săvârșite în procese penale erau stabilite de Codul de procedură penală**, rezultând că antrenarea răspunderii statului se putea realiza (în ipoteza erorilor judiciare decurgând din cauze penale) doar în condițiile prevăzute de art. 538 (și pentru arestarea nelegală, în conformitatea cu art. 539), potrivit procedurii astfel prevăzută de art. 540 - art. 542 C.proc.pen.

În ceea ce privește vechiul Cod de procedură penală, se constată și că sfera erorii judiciare era mai largă (includea orice soluție de achitare), art. 504 alin. 1 prevăzând că "Persoana care a fost condamnată definitiv are dreptul la repararea de către stat a pagubei suferite, dacă în urma rejudecării cauzei s-a pronunțat o hotărâre definitivă de achitare". Alineatul 2 stipula că are dreptul la repararea pagubei și persoana care, în cursul procesului penal, a fost privată de libertate ori careia i s-a restrans libertatea în mod nelegal, iar alineatul 4 a prevăzut acest drept și pentru persoana care a fost privată de libertate după ce a intervenit prescripția, amnistia sau dezincriminarea faptei.

În cazul în care eroarea pretinsă provine din cauze non penale, se reține că prin Legea nr. 242/2018, a fost modificat textul articolului 96 alin.4 din Legea nr. 303/2004.

În forma anterioară acestor modificări, art. 96 alin. 4 prevedea că "*Dreptul persoanei vătămate la repararea prejudiciilor materiale cauzate prin erorile judiciare săvârșite în alte procese decât cele penale nu se va putea exercita decât în cazul în care s-a stabilit, în prealabil, printr-o hotărâre definitivă, răspunderea penală sau disciplinară, după caz, a judecătorului sau procurorului pentru o faptă săvârșită în cursul judecății procesului și dacă această faptă este de natură să determine o eroare judiciară*".

În actuala reglementare, art. 96 alin. 4 are următorul conținut: "*Prin Codul de procedură civilă și Codul de procedură penală, precum și prin alte legi speciale pot fi reglementate ipoteze specifice în care există eroare judiciară.*"

Se poate reține, așadar, că, înainte de modificarea din 2018, răspunderea statului pentru erorile judiciare săvârșite în procedurile non-penale putea fi atrasă, potrivit dispozițiilor Legii nr. 303/2004, numai dacă s-a stabilit în prealabil prin hotărâre definitivă răspunderea penală sau disciplinară a judecătorului, iar statul putea formula o acțiune în regres împotriva judecătorului în caz de gravă neglijență sau de reacredință. Termenul de prescripție a dreptului la acțiune în toate cazurile prevăzute de art. 96 era de un an.

Legea nr. 242/2018 a adus două modificări structurale importante ale abordării anterioare a răspunderii judecătorilor, iar în cuprinsul practicii judiciare analizate s-a făcut trimitere la aplicabilitatea în timp a dispozițiilor legale incidente, așa cum se va arăta mai jos în cuprinsul raportului.

În primul rând, aceasta a modificat condițiile de introducere a acțiunilor în răspunderea statului în caz de eroare judiciară. Nu mai este necesară o hotărâre penală sau disciplinară definitivă prin care se stabilește eroarea judiciară înainte de a se putea formula o acțiune în răspunderea statului. Existența unei erori judiciare poate fi constatată direct în cadrul procedurii împotriva statului, conform criteriilor nou-stabilite la articolul 96 alineatul (3) din Legea nr. 303/2004.

În cazul în cazul erorii pretins săvârșite în materie civilă, fiind aplicabile normele art. 96 din Legea nr. 303/2004, se constată că *nu există prevederi exprese*, ca în cazul art. 538 Cod procedură penală, *privind calitatea procesuală activă* (unde se prevede că acțiunea pentru repararea pagubei poate fi pornită de persoana îndreptățită, potrivit art. 538, iar după moartea acesteia poate fi continuată sau pornită de către persoanele care se aflau în întreținerea sa la data decesului), *termenul pentru introducerea acțiunii* (care poate fi introdusă în termen de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii instanței de judecată, precum și a ordonanței sau încheierilor organelor judiciare, prin care s-a constatat eroarea judiciară, respectiv privarea nelegală de libertate) *sau dispoziții privind scutirea de la timbrarea cererii de chemare în judecată* (art. 541 alin 4 prevede că acțiunea este scutită de taxa judiciară de timbru).

Rezultă astfel că se aplică dreptul comun în materie - termenul general de prescripție de 3 ani pentru promovarea acțiunilor în pretenții, termen care se calculează conform art. 2528 Cod civil (de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba, cât și pe cel care răspunde de ea), iar acțiunile se timbrează.

Acțiunea în regres a statului este reglementată prin art. 96 alin. 8 – 10 din Legea nr. 303/2004, iar competența de soluționare a acțiunii în regres revine, în primă instanță, secției civile a curții de apel de la domiciliul pârâtului. În cazul în care judecătorul sau procurorul împotriva căruia se exercită acțiunea în regres își exercită atribuțiile în cadrul acestei curți sau la parchetul de pe lângă aceasta, acțiunea în regres va fi soluționată de o curte de apel învecinată, la alegerea reclamantului.

Împotriva hotărârii pronunțate se poate exercita calea de atac a recursului la secția corespunzătoare a Înaltei Curți de Casație și Justiție.

În conformitate cu prevederile art. 542 C. pr. pen., cu denumirea marginală „*acțiunea în regres*”, în cazul în care repararea pagubei a fost acordată potrivit art. 541,

precum și în situația în care statul român a fost condamnat de către o instanță internațională pentru cazul prevăzut la art. 538, acțiunea în regres pentru recuperarea sumei achitate poate fi îndreptată împotriva persoanei care, cu rea-credință sau din culpă gravă, a provocat situația generatoare de daune sau împotriva instituției la care aceasta este asigurată pentru despăgubiri în caz de prejudicii provocate în exercițiul profesiei. Statul trebuie să dovedească în cadrul acțiunii în regres, prin ordonanța procurorului sau hotărâre penală definitivă, că cel asigurat în condițiile alin. (1) a produs cu rea-credință sau din culpă gravă profesională eroarea judiciară sau privarea nelegală de libertate cauzatoare de prejudicii.

Din interpretarea sistematică a textelor de lege citate rezultă că instituirea răspunderii patrimoniale a statului pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare săvârșite într-un proces determină nașterea în sarcina Ministerului Finanțelor Publice în calitate de reprezentant al statului, a dreptului de a promova acțiunea în regres împotriva aceluia care, cu rea - credință sau din gravă neglijență, a provocat situația generatoare de daune.

Din economia dispozițiilor legale la care am făcut referire mai sus, rezultă că, în situația proceselor penale, acțiunea în regres a statului este condiționată de existența, în prealabil, a unei hotărâri definitive prin care să se stabilească, în condițiile legii, că magistratul a acționat cu rea credință sau gravă neglijență.

Printre faptele ce constituie abateri disciplinare și atrag răspunderea disciplinară a magistraților, art. 99 lit. t din Legea nr.303/2004, menționează exercitarea funcției cu rea credință sau gravă neglijență.

Se observă astfel că, indiferent dacă este vorba de erori judiciare săvârșite în procesele penale sau de erori judiciare săvârșite în alte procese decât în cele penale, legiuitorul condiționează răspunderea patrimonială a judecătorilor sau procurorilor de constatarea că magistratul a acționat cu rea credință sau gravă neglijență.

Sub imperiul Codului de procedură penală din 1969, procesul de constatare eroare judiciară și acordare de despăgubiri era împărțit tot în două etape: prima etapă având ca obiect constatarea erorii judiciare era în competența magistraților specializați în penal conform art.504 C.proc.pen. (privarea sau restrângerea de libertate în mod nelegal trebuia stabilită, după caz, prin ordonanță a procurorului ori prin hotărâre a instanței); cea de-a doua etapă privind acțiunea în regres întemeiată pe răspunderea civilă delictuală era soluționată de judecători specializați în drept civil (art. 506 C.p.p).

De altfel, Curtea Constituțională prin Decizia nr. 588/2007, prin care a soluționat excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art.I pct.228 și art.II alin.(3) din Legea nr.356/2006 pentru modificarea și completarea Codului de procedură penală, precum și pentru modificarea altor legi, a constatat că reprezintă abatere disciplinară a magistratului exercitarea funcției, inclusiv nerespectarea normelor de procedură, cu rea - credință sau din gravă neglijență, dacă fapta nu constituie infracțiune.

Totodată, s-a constatat că de esența înfăptuirii actului de justiție este supunerea judecătorului în fața legii și, ca un corolar al acestei cerințe, respectarea normelor de procedură. Consiliul Superior al Magistraturii, în virtutea rolului sau constituțional de

garant al independenței justiției, îndeplinește rolul de instanță de judecată, prin secțiile sale, în domeniul răspunderii disciplinare a judecătorilor și procurorilor, așadar și în situația nerespectării, de către aceștia, cu rea-credință sau din gravă neglijență, a normelor de procedură.

Obiectul judecății îl constituie însă numai abaterile disciplinare, așadar conduita magistraților, aspect ce nu poate fi interpretat ca având semnificația unui control administrativ al hotărârilor judecătorești pronunțate de aceștia.

La nivelul instanțelor, conform punctelor de vedere comunicate de acestea, raportat la actuala reglementare a erorii judiciare și a regresului statului împotriva magistratului, la care se raportează în principal și practica judiciară analizată, au fost identificate și unele vulnerabilități în statuarea acestor instituții, decurgând în principal din caracterul vag și imprecis al definiției dată erorii judiciare de art. 96 din Legea nr. 303/2004, lipsa unei reglementări unitare a erorii judiciare, existând o procedură clară în materie penală, fără a se stabili una similară pentru eroarea decurgând din cauzele non penale. S-a invocat totodată faptul că, în aceste ultime cauze, nu este stabilit un termen de prescripție ori dispoziții relative la timbraj, recurgându-se la dreptul comun.

Conținutul normelor care reglementează regresul este criticat de către instanțele judecătorești în principal din perspectiva competențelor conferite Ministerului Finanțelor Publice și lipsa unor criterii obiective după care să se realizeze evaluarea de către această instituție, precum și a posibilității regresului fără a se stabili anterior, în cadrul unei proceduri disciplinare, supuse controlului judecătoresc, că magistratul a acționat cu rea credință sau gravă neglijență.

Astfel, Curtea de Apel Alba Iulia apreciază că **reglementările în cadrul acestei proceduri date de art. 96 sunt neclare** și pot genera probleme, în special, în ceea ce privește interpretarea dispozițiilor art.96 alin.3 din Legea 303/2004. De asemenea, se menționează că nu este prevăzută o procedură strictă a constatării prealabile a erorii judiciare, ce nu ar trebui să implice reanalizarea unor hotărâri judecătorești definitive, în alt cadru procesual decât cel al căilor legale ordinare și extraordinare de atac ce pot fi exercitate sub aspectul încălcării evidente a dispozițiilor legale de drept material și procesual, în caz contrar, fiind adusă atingere independenței judecătorilor și principiului securității raporturilor juridice.

În acest sens s-a opinat și la nivelul Curții de Apel Pitești, unde s-a exprimat opinia conform căreia, față de prevederile art. 96 alin. 3 din Legea nr. 303/2004, care definesc eroarea judiciară, rezultă că răspunderea statului pentru erorile judiciare este acceptată nu numai ca rezultat al unor acte procedurale, ci și în temeiul conținutului hotărârilor judecătorești definitive, care includ interpretarea legii și examinarea probelor.

Curtea de Apel Iași a apreciat ca fiind o vulnerabilitate **inexistența unei reglementări unitare a erorii judiciare** pentru toate materiile. Astfel, s-a subliniat că, în timp ce pentru erorile judiciare ce se circumscriu prevederilor art. 538 Cod procedură penală este reglementată o procedură clară de soluționare, cu stabilirea inclusiv a aspectelor legate de calitatea procesual activă, termenul de prescripție, timbraj, pentru alte situații de eroare judiciară, nu este aplicabilă această procedură, astfel că devin

incidente normele de drept comun. S-a mai reținut că în materie civilă nu se prevede cine constată eroarea judiciară, care sunt termenele de prescripție pentru exercitarea acțiunilor în materie, raportat la momentul în care a fost săvârșită eroarea judiciară.

S-au formulat în acest sens propuneri de modificare a legislației, în sensul reglementării unitare a procedurii, cu privire la condițiile de promovare a acțiunii, pentru toate tipurile de erori judiciare și aceasta să se regăsească în materia competenței instanțelor, anume Codul de procedură civilă, dar și modificarea art. 96 din Legea nr. 303/2004 prin reglementarea mai clară a situațiilor de eroare judiciară în materie civilă, să se stipuleze clar cine constată eroarea judiciară, termenele de prescripție pentru exercitarea acțiunilor în materie, raportat la momentul în care a fost săvârșită eroarea judiciară.

Legat de **termenul de prescripție**, Curtea de Apel Craiova formulează la rândul său o propunere, în sensul stabilirii unui termen de prescripție pentru formularea acțiunii, având în vedere că pentru situația reglementată prin art. 538 Cod procedură penală, legiuitorul a stabilit un astfel de termen. Chiar dacă existența unui termen de prescripție ar rezulta din reglementările de drept comun, pentru a nu se crea diferențe și o practică neunitară, prevederea unui astfel de termen în legislația specială este de preferat.

Aceeași instanță consideră că **prevederile art. 538 alin. 1 Cod procedură penală nu sunt suficient de clare**, în sensul că nu rezultă dacă hotărârea de achitare de care vorbește textul de lege trebuie să constate eroarea judiciară sau dacă este suficient ca aceasta să rezulte doar implicit.

Se apreciază că reglementarea actuală în domeniul analizat nu este eficientă și dă naștere la numeroase disfuncționalități, intrând în contradicție cu norme fundamentale ale procesului civil.

În ceea ce privește reglementarea acțiunii în regres a Statului împotriva magistraților, aceasta a fost criticată, **Înalta Curte de Casație și Justiție** propunând eliminarea din cuprinsul textului art. 96 alin. (8) din Legea nr. 303/2004, potrivit căroră „Statul, prin Ministerul Finanțelor Publice, va exercita acțiunea în regres împotriva judecătorului sau procurorului dacă, în urma raportului consultativ al Inspecției Judiciare prevăzut la alin. (7) și al propriei evaluări, apreciază că eroarea judiciară a fost cauzată ca urmare a exercitării de judecător sau procuror a funcției cu rea-credință sau gravă neglijență”, a sintagmei „și al propriei evaluări” care constituie un element subiectiv de evaluare a activității de judecată, **lăsat la îndemâna unei entități aflate în sfera altei puteri a statului decât cea judecătorească, aducându-se astfel atingere principiului independenței judecătorului** statuat de dispozițiile art. 124 alin. (3) din Constituție. Aceasta, cu atât mai mult cu cât textul stabilește **caracterul pur consultativ al raportului întocmit de Inspecția Judiciară** în procedura prevăzută de art. 74 ind.1 din Legea nr. 317/2004.

Totodată, potrivit informațiilor transmise de Secția I Civilă a Înaltei Curți de Casație și Justiție, la nivelul acestei secții a fost formulată o propunere de abrogare a art. 96 în forma adoptată prin Legea nr.242/2018, menționându-se că s-a avut în vedere faptul că

actualul mecanism permite autorității administrative să evalueze dacă, în cadrul unui proces, s-au efectuat acte procesuale cu încălcarea evidentă a dispozițiilor legale de drept material și procesual sau, strict în cazul judecătorului, s-a pronunțat o hotărâre judecătorească definitivă în mod evident contrară legii sau situației de fapt care rezultă din probele administrate în cauză, situații prin care au fost afectate grav drepturile, libertățile și interesele legitime ale persoanei, vătămare care nu a putut fi remediată printr-o cale de atac ordinară sau extraordinară. **S-a apreciat că aceasta implică o rejudecare, practic, de către autoritatea administrativă, a soluției de ultimă instanță pronunțate într-un proces judiciar.**

Și la nivelul Curții de Apel Craiova se apreciază că se impune revenirea la forma anterioară a art. 96 din Legea nr. 303/2004, în sensul **ca obligarea Statului la repararea prejudiciului să fie făcută doar dacă există o hotărâre prin care să se constate că eroarea a fost săvârșită cu rea credință sau gravă neglijență.**

Curtea de Apel Pitești a opinat în sensul că acțiunea în regres prin care se urmărește angajarea răspunderii civile a judecătorului **nu trebuie să intervină decât la încheierea unei proceduri disciplinare** în fața Consiliului Superior al Magistraturii, singurul garant al independenței sistemului judiciar, pentru a nu opera un efect de intimidare asupra independenței judecătorilor în raport cu executivul, fiind formulată o propunere, în acest sens, de modificare a normelor legale.

Referitor la răspunderea patrimonială a judecătorilor, este subliniată, de Curtea de Apel Târgu Mureș, necesitatea reglementării condițiilor de exercitare a acțiunii în regres a statului împotriva judecătorului, mai exact posibilitatea exercitării acestei acțiuni numai după ce a fost stabilită răspunderea disciplinară a judecătorului, după parcurgerea procedurii de angajare a răspunderii disciplinare, în condițiile legii, și pronunțarea hotărârii definitive, pentru fapta care a cauzat prejudiciul.

Se arată că față de Decizia nr. 45/2018 a Curții Constituționale și față de consecințele pe care le determină pentru judecător, stabilirea existenței relei-credințe sau a gravei neglijențe nu poate avea loc pe cale incidentală, în cadrul acțiunii în regres.

De asemenea, chiar după transmiterea raportului consultativ prevăzut de art. 74 ind.1 din Legea nr. 317/2004, exercitarea sau neexercitarea acțiunii în regres rămâne la aprecierea funcționarului public din cadrul Ministerului Finanțelor Publice, prin raportare la art. 96 alin. (8) din Legea nr. 303/2004, acesta având competența de a face propria evaluare asupra exercitării atribuțiilor judecătorului cu rea-credință sau gravă neglijență.

S-a mai considerat că lipsește o procedură strictă a constatării prealabile a erorii judiciare, ce nu ar trebui să implice reanalizarea unor hotărâri judecătorești definitive, în alt cadru procesual decât cel al căilor legale ordinare și extraordinare de atac ce pot fi exercitate sub aspectul încălcării evidente a dispozițiilor legale de drept material și procesual, în caz contrar, fiind adusă atingere independenței judecătorilor și principiului securității raporturilor juridice.

Și la nivelul Curții de Apel Iași s-a apreciat că se impune reglementarea **unor criterii de evaluare pe care Ministerul Finanțelor Publice trebuie să își întemeieze decizia**

pentru a exercita acțiunea în regres împotriva judecătorului, precum și reglementarea statutului procedural al judecătorului în cadrul primei proceduri, îndreptate doar împotriva Statului, pentru determinarea modului de luare în considerare în cadrul celei de a doua faze a oricărei statuări definitive a instanței civile din prima fază cu privire la existența erorii judiciare.

Tribunalul București a considerat că una dintre principalele deficiențe, în opinia judecătorilor, constă în **lipsa unei reglementări legale exprese care să stabilească o competență funcțională** raportat la specializarea secțiilor din cadrul tribunalelor, în sensul de a se stabili competența în favoarea secției specializate în materia care a generat pretinsa eroare judiciară.

Acest aspect conduce atât la temporizarea soluționării cererilor având ca obiect eroare judiciară (ca urmare a parcurgerii procedurii conflictului de competență), cât și la dificultăți în soluționarea pe fond a cauzelor având acest obiect.

Se apreciază utilă modificarea art. 96 alin. 5 din Legea nr. 96/2004, în sensul de a se stabili în concret competența funcțională, similar modalității de legiferare cuprinse în alin. 9 al aceluiași articol, care stabilește competența funcțională pentru soluționarea acțiunii în regres în favoarea secției civile a curții de apel.

II.3.b. Analiza datelor statistice.

Din constatările efectuate rezultă că **incidența cererilor** prin care se solicită antrenarea răspunderii patrimoniale a statului pentru eroare judiciară, întemeiate pe dispozițiile art. 96 din Legea nr. 303/2004 sau/și pe cele ale art. 538 din noul Cod de procedură penală (respectiv art. 504 alin. 1 din vechiul Cod de procedură penală) este una **foarte redusă**, fiind raportate la nivelul tuturor curților de apel și instanței supreme un număr total de 115 astfel de dosare. Din verificări a rezultat că dintre acestea, doar un nr. de 59 de cauze vizează strict problematica în discuție, celelalte referindu-se la aspecte ce exced obiectului și perioadei vizate de control (de exemplu: cereri întemeiate pe art. 539 C.proc.pen., detenție în condiții necorespunzătoare, cauze nesoluționate definitiv în perioada de referință).

Dintre dosarele analizate, 45 privesc aspecte decurgând din cauze penale și 14 dosare, aspecte decurgând din cauze civile.

Numărul cauzelor în care cererile astfel formulate au fost admise este și mai redus, fiind identificate pentru perioada de referință (soluționate definitiv în intervalul 2019-2020) **6 hotărâri de admitere**, toate pronunțate în legătură cu aspecte decurgând din cauze penale.

În ceea ce privește **dosarele** înregistrate în procedurile reglementate de art. 542 Cod proc.pen. și de art. 96 alin.8 și 9 din Legea nr.303/2004, **privind acțiunea în regres**, se constată că, pentru perioada de referință a controlului tematic, **nu a fost raportat niciun dosar cu un astfel de obiect.**

II.3.c. Competența

Verificările efectuate nu au evidențiat dificultăți sub aspectul determinării competenței materiale a instanțelor judecătorești în materia analizată.

Astfel, se constată că, sub aspectul competenței în soluționarea cererilor vizând antrenarea răspunderii patrimoniale a statului pentru eroare judiciară, în practică se face aplicarea normelor speciale prevăzute de art. 96 alin. 5 teza a II-a din Legea nr. 303/2004.

În ceea ce privește stabilirea competenței în soluționarea cererilor vizând antrenarea răspunderii patrimoniale a statului pentru eroare judiciară reglementate sub imperiul Legii nr. 303/2004, anterior modificărilor adoptate în anul 2018 (art. 96, în forma nemodificată, neavând prevederi referitoare la competență), de asemenea nu au fost identificate situații care ridice probleme în practică.

Se mai observă că *majoritatea dosarelor au vizat aspecte decurgând din cauze penale* și, în această materie, atât Codul de procedură penală nou (art. 541 alin. 3), cât și codul vechi (art. 506) prevăd **competența în favoarea tribunalului** (pentru obținerea reparării pagubei, persoana îndreptățită se poate adresa tribunalului în a cărei circumscripție domiciliază, chemând în judecată civilă statul, care este citat prin Ministerul Finanțelor Publice).

În *materie civilă*, situațiile identificate sunt foarte reduse, iar cele în care sunt aplicabile prevederile Legii nr. 303/2004, anterior modificărilor adoptate în anul 2018 și mai reduse, aplicându-se normele de competență de drept comun.

De altfel, în cauzele analizate, într-un număr foarte redus de dosare s-a pus problema competenței, însă în majoritatea cazurilor problematica ce a generat situațiile respective aveau legătură cu calificarea cererilor de chemare în judecată și nu cu interpretarea normelor de drept care stabilesc competența materială pentru cauzele ce fac obiectul controlului.

Se pot menționa în acest sens, cu titlu de exemplu, următoarele dosare: nr. - înregistrat la Curtea de Apel Craiova și declinat ulterior la Tribunalul Dolj, nr. - înregistrat inițial pe rolul Tribunalului Mehedinți, care și-a declinat competența în favoarea Judecătoriei Drobeta Turnu Severin; în speță - care a avut ca obiect cererea de obligare a statului la repararea prejudiciului - contravaloarea unei uși - produs ca urmare a autorizării efectuării percheziției la o adresă greșită - s-a impus pronunțarea unui regulator de competență, Curtea de Apel Craiova, stabilind competența în favoarea Tribunalului Mehedinți.

Calitatea persoanei reclamante a determinat, tot cu titlu de excepție, punerea în discuție a competenței.

Astfel, în dosarul nr....., Tribunalului Iași - Secția I Civilă a declinat competența în favoarea Secției a II-a Civilă-contencios administrativ și fiscal, reținând că acțiunea a fost formulată de o persoană care are calitatea de funcționar public, fiind aplicabile prevederile art.109 din Legea nr.188/1999.

Secția a II-a Civilă-contencios administrativ și fiscal a declinat competența de soluționare în favoarea Secției I Civilă și, constatând conflict negativ de competență, a înaintat dosarul cauzei Curții de Apel Iași pentru soluționarea conflictului, competența fiind stabilită în favoarea Secției I civilă.

S-a reținut că reclamantul nu a înțeles să formuleze o acțiune în contencios administrativ prin care să solicite anularea actelor nelegale, în temeiul prevederilor Legii nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici, nu supune judecării aspecte privind nelegala aplicare a unor dispoziții privind funcția publică, ci a formulat o acțiune prin care solicită plata unor despăgubiri, în temeiul Codului de procedură penală, pârât nefiind entitatea cu care se derulează raporturile de serviciu. În aceste condiții, s-a apreciat că nu sunt aplicabile în cauză dispozițiile de competență prev. în art. 106 alin. 1 și 109 din Legea nr.188/1999, ci dispozițiile art. 541 Cod procedură penală, astfel că respectiva cauză este de competența Tribunalului - Secția I civilă.

Prin excepție de la prevederile art. 96 alin. 5 teza a II a din Legea nr. 303/2004, într-o decizie de speță - dosar nr.al Tribunalului Sibiu - în care, în cadrul unei acțiuni privind repararea prejudiciului ca urmare a unei erori judiciare, a fost chemată în judecată instanța la care s-a pronunțat hotărârea considerată că a generat eroarea judiciară, prin decizia Înaltei Curți de Casație și Justiție, de soluționare a conflictului negativ de competență apărut între tribunalul în a cărui circumscripție domiciliază reclamantul și cel de la o curte de apel învecinată, s-a stabilit competența de soluționare în favoarea acestuia din urmă.

Tot cu titlu de excepție, la nivelul Tribunalului București a fost semnalată ***o practică neunitară, generată de competența funcțională*** în soluționarea cererilor având ca obiect constatarea erorii judiciare.

În vederea aplicării unitare în practică a prevederilor legale cuprinse în art. 96 din Legea nr.303/2004, sub aspectul competenței funcționale la care s-a făcut referire anterior, au fost consultați judecătorii Tribunalului București, exprimându-se în Adunarea Generală, în unanimitate, opinia conform căreia aceste cereri vor fi soluționate de magistrați specializați în materia care a generat pretinsa eroare (se va aplica principiul specializării).

De asemenea, a fost adoptată Hotărârea Colegiului de conducere al Tribunalului București nr. 8/28.03.2019, prin care s-a stabilit că cererile de eroare judiciară care cad în competența de soluționare în primă instanță a tribunalului vor fi înregistrate spre soluționare la secția specializată în materia care a generat pretinsa eroare.

Cu toate acestea, soluțiile pronunțate de Curtea de Apel București în soluționarea conflictelor de competență au stabilit, în general, competența de soluționare în favoarea secțiilor civile.

II.3.d. Cererea de chemare în judecată. Timbraj

În urma verificărilor în ceea ce privește ***modul de înregistrare a obiectului cererilor de chemare*** în judecată având ca obiect repararea prejudiciului produs ca urmare a erorilor judiciare, s-a constatat că acesta este determinat de calificarea dată acestei acțiuni - ca fiind o acțiune în realizarea dreptului.

Astfel, în practică, s-a constatat că, în funcție și de modul în care reclamantii și-au întemeiat în drept cererile de chemare în judecată, aceste cereri au fost calificate și înregistrate în ECRIS, ca având următoarele tipuri de obiect principal: „reparare prejudicii eroare judiciară”, „acțiune în răspundere delictuală”, „acțiune în pretenții”.

De asemenea, constatându-se că **instanțele au procedat la verificarea cererii de chemare de judecată și regularizarea acesteia, prin raportare la prevederile art. 200 C.proc.civ.**, din verificările realizate a rezultat că au existat și situații în care, în această etapă, instanțele au dispus anularea cererilor de chemare în judecată, întrucât reclamantii nu au îndeplinit obligațiile stabilite în sarcina lor de instanță (cu titlu de exemplu, dosarele nr. - Tribunalul Suceava, nr. - Tribunalul Satu Mare, nr. - Tribunalul Mehedinți).

Se reține așadar că, în etapa regularizării cererii de chemare în judecată, instanțele au aplicat dispozițiile dreptului comun, având o incidență redusă situațiile în care s-a dispus anularea cererii în condițiile art. 200 C. pr.civ.

Sub aspectul timbrajului, în cauzele având ca obiect acțiunea pentru repararea pagubei în caz de eroare judiciară, se reține că *potrivit art. 541 alin.4 C.proc.pen., în materie penală*, acțiunea este scutită de taxa de timbru; totodată, conform art. 29 lit. i din OUG nr. 80/2013 modificată, sunt scutite de plata taxei de timbru cauzele penale, inclusiv despăgubirile civile pentru prejudiciile materiale și morale decurgând din acestea. Practica instanțelor în acest domeniu este majoritară în a considera acțiunile ca nefiind supuse timbrării.

Au existat și situații (dosarul nr. al Tribunalului Bacău), în care se solicita instanței să se constate că în cazul procesului penal exercitat de Statul Român împotriva reclamantului ca urmare a întocmirii rechizitoriului s-a produs o eroare judiciară, iar instanța, prin încheiere rămasă definitivă, a făcut aplicarea dispozițiilor art. 33,34 din OUG 80/2013 și constatând că petenta nu și-a îndeplinit obligația de achitare a unei taxe judiciare de timbru, a dispus anularea acțiunii ca netimbrate.

De asemenea, se impune a fi menționat că, în dosarul nr., având ca obiect cererea reclamantului de acordare a unor despăgubiri, de către pârâtul în cauză Statul Român, cu titlu de remediu cu caracter efectiv pentru durata excesivă a procedurii judiciare penale, li s-a solicitat reclamantilor să depună la dosar dovada achitării taxei judiciare de timbru datorate de către fiecare reclamant, în quantum de câte 2057 lei, stabilită în baza art. 3 alin. 1 lit. d din OUG nr.80/2013.

Astfel, în acest caz, a fost respinsă cererea de reexaminare împotriva modului de stabilire a taxelor judiciare de timbru, apreciindu-se că, față de fundamentul juridic al cererii de chemare în judecată în cauză, acela al duratei excesive a unei proceduri judiciare, iar nicidecum o eventuală „condamnare sau luarea unei măsuri preventive pe nedrept”, ipoteza legală reglementată prin art. 29 alin. 1 lit. d) din O.U.G. nr. 80/2013 nu își găsește aplicare în cauză.

În ceea ce privește acțiunea pentru repararea pagubei în caz de eroare judiciară în cauze civile, s-a constatat că, de regulă, instanțele au considerat că sunt supuse taxei de timbru, astfel încât au dispus anularea ca netimbrată a cererii, ca urmare a neîndeplinirii obligației de achitare a taxei de timbru (dosarele nr. - Tribunalul Sibiu, nr. - Tribunalul Satu Mare, nr. - Curtea de Apel Craiova).

În privința timbrajului, din verificări a rezultat așadar că, în litigiile vizând eroarea judiciară în materie penală, care se circumscriu prevederilor art. 538 C.proc.pen.,

cererile au fost scutite de plata taxei de timbru, însă pentru celelalte situații prevăzute de art. 96 din Legea nr. 303/2004, întrucât nu există o prevedere expresă de scutire, s-a făcut, de regulă, aplicarea diferitelor dispoziții ale OUG nr. 80/2013, prin raportare și la celelalte temeuri de drept invocate în susținerea acțiunii în răspundere patrimonială.

II.3.e. Calitate procesuală

Sub aspectul calității procesuale în cererile vizând antrenarea răspunderii patrimoniale a statului pentru eroare judiciară nu au fost identificate în practică aspecte care să ridice probleme.

În urma analizării hotărârilor transmise de instanțele judecătorești, **calitatea procesual pasivă a revenit Statului Român, reprezentat prin Ministerul Finanțelor Publice**, conform art. 96 alin. 5 teza I din Legea nr. 303/2004, iar acest aspect s-a reflectat și în cuprinsul hotărârilor raportate.

În urma verificărilor efectuate, s-a mai constatat că, în situația în care partea a chemat în judecată în cererile cu obiectul menționat, **alți pârâți**, în afară de Statul Român, s-a pus în discuție după caz excepția lipsei calității procesual pasive (în cazul magistratului chemat personal în judecată) și/sau după caz lipsa capacității procesuale de folosință a respectivului pârât (parchetul de pe lângă judecătorie), excepție care a fost admisă (a se vedea dosarul nr. Tribunalul Argeș).

Relativ la **calitatea procesual activă**, se reține că art. 96 se referă la *persoana vătămată*, iar art. 541 alin. 1 C.proc.pen. detaliază definiția titularului cererii - acțiunea pentru repararea pagubei poate fi pornită de *persoana îndreptățită*, potrivit art. 538 și 539, iar după moartea acesteia poate fi continuată sau pornită de către persoanele care se aflau în întreținerea sa la data decesului.

Din practica judiciară analizată a mai rezultat că **participarea Ministerului Public** a fost una facultativă la judecata cauzelor, în virtutea prerogativelor date de art. 92 alin. 2 C.proc.civ., ce-i conferă legitimitatea de a participa la judecata oricărei acțiuni civile, dacă apreciază că este necesară pentru apărarea ordinii de drept, a drepturilor și intereselor cetățenilor.

Astfel, în dosarul nr. înregistrat pe rolul Tribunalului Arad, Parchetul de pe lângă Tribunalul Arad a participat la judecată și a exercitat calea de atac prevăzută de lege, în speță apelul, prin care s-au formulat critici cu privire la hotărârea primei instanțe, apreciată ca fiind rezultatul greșitei interpretări a legii și a probatoriului administrat în cauză (însă calea de atac analizată pe fond și respinsă de Curtea de Apel Timișoara).

Sub aspectul calității procesuale în cauzele cu obiect antrenarea răspunderii statului pentru eroare judiciară, se reține și situația particulară a Curții de Apel Târgu Mureș care a intervenit în procedurile cu acest obiect, vizând judecătorii din raza curții.

Astfel, în anul 2019, Colegiul de conducere al Curții de Apel Târgu-Mureș a statuat cu privire la oportunitatea formulării unor cereri de intervenție în cauzele în care este chemat în judecată Statul Român, prin Ministerul Finanțelor Publice, pentru plata unor despăgubiri, pe motivul unor pretinse erori judiciare săvârșite de judecătorii Curții de Apel Târgu-Mureș.

În acest sens, prin Hotărârea nr. 7/10 aprilie 2019, Colegiul de conducere al Curții de Apel Târgu-Mureș a stabilit că instanța poate formula cerere de intervenție accesorie în asemenea situații, în interesul protejării drepturilor legale ale judecătorului față de partea nemulțumită de soluția pronunțată și, prin aceasta, în interesul prezervării securității raporturilor juridice și a principiului autorității de lucru judecat, astfel încât să nu poată fi pusă în discuție ori de câte ori o parte pierde un proces.

S-a avut în vedere faptul că judecătorii care au pronunțat hotărâri definitive vizate de reclamanții ce au solicitat despăgubiri pentru eroare judiciară, nu pot formula cerere de intervenție accesorie în respectivele cauze, prin care să aducă justificări pentru soluțiile definitive pronunțate, fiind, deci, lipsiți de orice apărare în procesul în care se tinde la stabilirea erorii judiciare. De aceea, cererea de intervenție accesorie a curții de apel în interesul protejării drepturilor legale ale judecătorilor și, prin aceasta, a principiilor care guvernează o hotărâre judecătorească definitivă, a fost modalitatea procesuală lăsată la dispoziție, față de acțiunile reclamanților, pentru exprimarea unui punct de vedere argumentat și pentru respectarea dreptului la un proces echitabil.

Așadar, utilizarea instituției procesuale a intervenției accesorii, de către Curtea de Apel Târgu-Mureș, cu privire la hotărâri definitive pronunțate de judecătorii acestei instanțe și evidențiate ca atare în programul informatic ECRIS, a căror legalitate este pusă sub semnul întrebării pe calea unor acțiuni având ca obiect „reparare prejudiciu erori judiciare” (obiect conform nomenclatorului aplicației informatice ECRIS), constituie singura cale procesuală prin care curții de apel i se dă posibilitatea de a formula un punct de vedere în acord cu principiile independenței judecătorului, dreptului la apărare, securității raporturilor juridice, autorității lucrului judecat.

Prin raportare la cererile de intervenție accesorie formulate în contextul anterior arătat, s-a constatat, în practică, există o abordare neunitară a acestei chestiuni .

Pe de o parte, Tribunalul Bistrița-Năsăud a respins cererea de intervenție accesorie în favoarea pârâtului Statul Român, formulată de Curtea de Apel Târgu-Mureș în dosarul nr., în care reclamanta a solicitat obligarea pârâtului Statul Român, prin Finanțelor Publice, la plata unor despăgubiri, invocând pretense erori judiciare săvârșite de judecătorii ce au pronunțat soluția definitivă în dosarul Curții de Apel Târgu-Mureș, având ca obiect „litigiu privind achizițiile publice”.

Pe de altă parte, Tribunalul Ialomița a admis cererile de intervenție accesorie în favoarea pârâtului Statul Român, formulate de Curtea de Apel Târgu-Mureș în mai multe cauze, având ca obiect „pretenții - daune morale”, în care reclamanții s-au îndreptat cu acțiune împotriva statului, solicitând plata unor despăgubiri - daune morale și daune materiale - pentru prejudiciile cauzate de privarea nelegală de libertate dispusă în cauza denumită generic „dosarul Țândărei”. Acțiunile au fost respinse ca inadmisibile, dar hotărârile nu sunt definitive, reclamanții formulând apeluri.

II.3.f. Prescripția

În ceea ce privește termenul în care poate fi promovată acțiunea împotriva Statului, în urma analizei efectuate de inspectorii judiciari prin raportare la hotărârile analizate, se reține că pentru eroare judiciară decurgând din cauze penale, termenul de prescripție a fost, atât înainte de modificările aduse art. 96 prin Legea nr. 242/2018, cât și ulterior intrării în vigoare a acestei legi, de 6 luni.

Art. 541 alin. 2 Cod procedură penală prevede că acțiunea poate fi introdusă în termen de 6 luni de la data rămânerii definitive a hotărârii instanței de judecată, precum și a ordonanței sau încheierilor organelor judiciare, prin care s-a constatat eroarea judiciară, respectiv privarea nelegală de libertate.

Sub imperiul vechiului Cod de procedură penală, acest termen era de 18 luni, art. 505 alin.2 stipulând că acțiunea poate fi pornită în termen de 18 luni de la data ramanerii definitive, după caz, a hotărârilor instanței de judecată sau a ordonanțelor procurorului, prevăzute în art. 504.

Pentru eroarea judiciară decurgând din cauze nonpenale, până la adoptarea Legii nr. 242/2018, termenul de prescripție era de 1 an, art. 96 alin. 8 prevăzând că termenul de prescripție a dreptului la acțiune în toate cazurile prevăzute de respectivul articol este de un an. În forma actuală, art. 96 nu mai reglementează un termen special pentru formularea acțiunii. Rezultă astfel că se aplică dreptul comun în materie - termenul general de prescripție de 3 ani pentru promovarea acțiunilor în pretenții, termen care se calculează conform art.2528 Cod civil (de la data când păgubitul a cunoscut sau trebuia să cunoască atât paguba, cât și pe cel care răspunde de ea).

Din verificările efectuate a reieșit că în practică, având în vedere și incidența foarte redusă a cauzelor în această materie, nu au existat probleme în aplicarea acestor prevederi legale și nici soluții de practică neunitară.

În urma analizării practicii judiciare, *a fost sesizată însă ca vulnerabilitate a reglementării, lipsa definirii unui termen* pentru promovarea acțiunii în repararea prejudiciului pentru eroare judiciară decurgând din cauze nonpenale, precum și existența, pe cale de consecință, a unor termene diferite de prescripție, pentru diferite categorii de erori judiciare.

În exemplificarea situațiilor în care instanțele au făcut aplicarea dispozițiilor de mai sus, menționăm:

- dosarul nr. al Tribunalului Ilfov, în care a fost admisă *excepția prescripției dreptului material la acțiune, invocată de pârât, fiind respinsă cererea formulată de reclamant în contradictoriu cu pârâtul Statul Roman - prin Ministerul Finanțelor Publice, ca prescrisă*. S-a constatat astfel că reclamantul a introdus cererea cu depășirea termenului de 6 luni prevăzut de art. 541 alin. 2 Cod pr. pen. de la data rămânerii definitive a deciziei penale, iar tribunalul a făcut referire și la noul regim juridic al prescripției extinctive, al cărei specific constă și în aceea că prescripția nu operează deplin drept, aceasta putând fi invocată exclusiv de partea interesată în limine litis, iar nu și de către organul de jurisdicție, inclusiv sub aspectul invocării cauzelor de întrerupere și de suspendare a termenului de prescripție.

- în dosarul nr., al Tribunalului Vaslui (cerere întemeiată pe prevederile art. 538 - art. 539 Cod procedură penală), *excepția prescripției dreptului la acțiune a fost apreciată ca neîntemeiată* reținându-se că, prin sentințele invocate de pârât, nu s-a constatat existența unei erori judiciare sau a unei privări nelegale de libertate, astfel că termenul de șase luni nici nu a început să curgă, iar raportarea reclamantului la cele două sentințe pentru a indica erorile judiciare, nu este de natură a determina curgerea termenului de 6 luni.

Sub aspectul modului în care instanțele au făcut aplicabilitatea în timp a dispozițiilor privind termenul de prescripție al dreptului la acțiune, se impune a fi menționată situația constatată în dosarul nr. al Tribunalului Prahova, în care pârâtul a invocat în cauză excepția prescripției dreptului material la acțiune, întrucât în raport de data intrării în vigoare al Legii nr. 242/2018, prin care a fost modificat art. 96 din Legea nr. 303/2004, noua reglementare a erorilor judiciare nu era aplicabilă, din punct de vedere al dreptului substanțial, situației reclamate în prezenta cauză. Prin decizia Curții de Apel Ploiești a fost admisă excepția prescripției dreptului material la acțiune și s-a respins acțiunea ca prescrisă. S-a reținut că principiul neretroactivității legii civile împiedică aplicarea legii noi pentru situații născute înainte de intrarea ei în vigoare, iar constatarea existenței sau inexistenței unei erori judiciare, se raportează la dispozițiile legale în vigoare la data producerii faptului juridic pretins prejudiciabil. Prin urmare, din perspectiva legii aplicabile, toate consecințele juridice care derivă din producerea unei erori judiciare nu ar putea fi guvernate decât de legea sub imperiul căreia această eroare ar fi fost săvârșită.

II.3.g. Probe

Sub aspect probator, se reține cu titlu prealabil că dispozițiile prevăzute de art. 96 din Legea nr. 303/2004 (atât în forma actuală, cât și în cea avută anterior modificărilor aduse prin Legea nr. 242/2018) și de art. 538 -542 din noul Cod de procedură penală, respectiv de art. 504-507 din vechiul cod de procedură penală, nu cuprind reglementări speciale care să vizeze această chestiune.

În cauzele analizate s-a constatat astfel că se face aplicarea dreptului comun în ceea ce privește probele.

Dosarele verificate nu au presupus administrarea unui probatoriu complex, **de regulă administrându-se proba cu înscrisuri**. Doar cu titlu de excepție a fost administrată proba testimonială și, în 2 situații, proba cu expertiza contabilă.

Astfel, în dosarele nr. și nr. (Tribunalul Constanța), dosarul nr. (Tribunalul Satu Mare) s-a administrat proba testimonială pentru dovedirea prejudiciului moral dedus judecății, a prejudiciului de imagine etc.

În dosarul nr. (Tribunalul Iași), s-a administrat proba cu expertiza contabilă, în vederea determinării drepturilor salariale cuvenite reclamantului pe durata procesului penal (în care a fost achitat), iar în dosarul nr. al Tribunalului Bacău, proba cu expertiză contabilă a vizat calculul drepturilor salariale cuvenite atât pe perioada procesului penal, cât și după finalizarea acestuia, dar și cu privire la drepturile de pensie.

II.3.h.Căi de atac

În urma verificărilor efectuate în ceea ce privește căile de atac aplicabile în litigiile având ca obiect antrenarea răspunderii patrimoniale a statului pentru eroare judiciară, a rezultat că instanțele au făcut aplicarea dispozițiilor de drept comun, în lipsa unor dispoziții exprese vizând această chestiune în normele speciale incidente în materie.

De asemenea, instanțele s-au raportat corect la aplicabilitatea legii procesual civile în timp, atunci când modificările legislative și situația de fapt au impus acest aspect, precum și la temeiurile de drept multiple invocate și reținute în diferite cauze.

În acest sens, trebuie subliniat că art. 483 alin. 2 C.proc.civ., așa cum a fost modificat de art. XVIII alin. 2 din Legea nr. 2/2013, prevedea că *nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare*, fără a se face distincția, între eroarea incidentă în materie penală și cea invocată în litigii nonpenale.

Prin Legea nr. 310/17.12.2018, în vigoare din 21.12.2018, hotărârile pronunțate în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare au primit și calea de atac a recursului (criteriul valoric fiind incident doar pentru stabilirea competenței materiale, nu și a căii de atac aplicabile).

Prin decizia nr. 54/14.09.2020, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție în procedura hotărârii prealabile pentru dezlegarea unor chestiuni de drept, s-a statuat că, în interpretarea și aplicarea dispozițiilor art. XVIII alin. (2) teza a doua din Legea nr. 2/2013, nu sunt supuse recursului hotărârile pronunțate (...) în cererile privind repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare, respectiv hotărârile pronunțate în cererile formulate în temeiul art. 538 din Codul de procedură penală.

Din verificările efectuate a rezultat astfel că instanțele au făcut aplicarea acestor prevederi.

De asemenea, a rezultat existența unor situații în care, pentru hotărârile pronunțate în apel s-a prevăzut și, în unele cazuri, și exercitat, calea de atac a recursului (pentru cauze înregistrate anterior intrării în vigoare a Legii nr. 310/2018). Unele dintre acestea au vizat cauze în care reclamantii au invocat mai multe temeiuri de drept, nu doar prevederile art. 96 din Legea nr. 303/2004 și/sau art. 538 Cod procedură penală, împrejurare ce a determinat incidența recursului (de exemplu, dosarul nr. - Curtea de Apel Iași).

În alte cauze înregistrate ulterior datei de 21.12.2018, hotărârile pronunțate în apel nu au fost prevăzute cu cale de atac (de exemplu, dosarul nr. soluționat de Curtea de Apel Constanța, în care însă reclamantul a promovat recurs, care a și fost admis).

Inclusiv la nivelul Înaltei Curți de Casație și Justiție au fost pronunțate soluții diferite privind admisibilitatea recursului, dar și în aceste situații, în cazul declarării admisibile a căii de atac și discutării pe fond a acesteia, a rezultat că prin cererea dedusă judecății s-au invocat mai multe temeiuri de drept.

Pot fi exemplificate astfel deciziile nr., nr. 1082/2019 și nr., prin care recursul a fost respins ca inadmisibil în raport cu dispozițiile art. 483 alin. 1-2, art. 457 și art. 634 alin. 1 pct. 4 Cod procedură civilă și ale art. XVIII alin. 2 din Legea nr. 2/2013. S-

a reținut că litigiile au ca obiect acțiuni în despăgubiri pentru repararea pretinsului prejudiciu cauzat prin erori judiciare, iar calea de atac a recursului este inadmisibilă (instanțele fiind sesizate anterior intrării în vigoare a Legii nr. 310/2018).

În sensul admisibilității recursului au fost pronunțate deciziile nr., nr. (cauzele fiind înregistrate tot anterior adoptării Legii nr. 310/2018), în care recursurile declarate de reclamant au fost respinse ca nefondate. Cererile nu au fost întemeiate doar pe dispozițiile art. 538 și 539 din Codul de procedură penală, ci și pe dispozițiile dreptului comun ce reglementează răspunderea civilă delictuală.

Urmare a modificărilor legislative și a adoptării deciziei nr. 54/14.09.2020, pronunțată de Înalta Curte de Casație și Justiție în procedura hotărârii prealabile, această chestiune nu mai reprezintă însă un element care să determine o interpretare diferită la nivelul acestei instanțe.

II.3.i. Analiza practicii instanțelor de judecată în situația admiterii cererilor de despăgubire pentru prejudiciile cauzate prin eroare judiciară

Din datele comunicate de instanțe, așa cum s-a menționat în precedent, în perioada de referință au fost pronunțate 6 hotărâri judecătorești definitive prin care s-au admis cererile în despăgubire pentru eroare judiciară.

Dintre acestea, 3 dintre cauze au avut ca temei prev. art. 538 alin.1 C.proc.pen.:

- **dosarul nr.** al Tribunalului Bacău, în care s-a reținut că, în rejudecare după revizuire, în urma schimbării încadrării juridice a faptelor din infracțiunea de tâlhărie în infracțiunea de loviri sau alte violențe și furt calificat, inculpatul (reclamantul), a fost achitat pentru infracțiunea de furt calificat și instigare la mărturie mincinoasă, iar pentru infracțiunea de loviri sau alte violențe s-a dispus încetarea procesului penal, întrucât a intervenit prescripția răspunderii penale.

În soluționarea cauzei, se reține astfel că instanța civilă a considerat că nu este însă în măsură a cuantifica cât din pedeapsa executată de către inculpat (reclamantul din prezenta cauză) se datora săvârșirii acestei infracțiuni pentru a o elimina din perioada totală de 1 an și 8 luni, cât a fost efectiv încarcerat și pentru care se solicită daune morale, însă este fără putință de tăgadă că cea mai mare parte din această pedeapsă a fost executată pentru faptele de furt calificat și instigare la mărturie mincinoasă, fapte pentru care a fost achitat.

- **în dosarul nr.**, Curtea de Apel Suceava a reținut că, după achitarea reclamantului, în urma revizuirii intervenite ca urmare a hotărârii CEDO, în speță sunt îndeplinite toate condițiile prevăzute pentru angajarea răspunderii statului, respectiv: există o hotărâre definitivă prin care reclamantul a fost condamnat și s-a pronunțat o hotărâre definitivă de achitare, iar reclamantul nu și-a determinat condamnarea și nici nu îi este imputabilă nerelevarea aspectelor necunoscute sau recent descoperite.

Desființarea hotărârii de condamnare, în cazul reclamantului, a intervenit ca urmare a admiterii cererii de revizuire formulată de acesta, iar achitarea după pronunțarea unei hotărâri definitive de condamnare a intervenit în rejudecare, după admiterea unei cereri de revizuire determinată de pronunțarea unei hotărâri CEDO de

condamnare definitivă a Statului Român pentru încălcarea Convenției europene sau a Protocolelor adiționale la aceasta.

Data fiind natura atipică a acestei căi extraordinare de atac, ca urmare a unui fapt nou sau recent descoperit, în opinia Curții de Apel Suceava, condiția faptului nou sau recent descoperit nu este de esență achitării în acest caz, al rejudecării după admiterea cererii de revizuire întemeiată pe art. 465 Cod procedură penală. În celelalte cazuri de revizuire, condiția faptului nou sau recent descoperit este implicită și conduce, în mod direct, la pronunțarea unei soluții diametral opuse în cauză, atunci când faptele noi sau recent descoperite sunt determinante.

- **în dosarul nr.** al Tribunalului Satu Mare, s-au apreciat ca fiind îndeplinite condițiile art. 538 alin.1 C.proc.pen., întrucât instanța de revizuire a constatat, pentru a dispune achitarea, că au existat elemente noi, necunoscute de instanțele care au pronunțat hotărârile inițiale de condamnare a inculpatului.

Dintre celelalte dosare identificate cu soluții de admitere, se constată că 2 dosare (nr. și nr....., ambele înregistrate pe rolul Tribunalului Constanța) au avut ca temei prevederile art. 538 alin. 2 C.proc.pen., respectiv a fost incidentă situația în care, după redeschiderea procesului penal cu privire la condamnatul judecat în lipsă, în rejudecare, s-a pronunțat o hotărâre definitivă de achitare. Într-un caz, inculpatul a executat 159 zile de regim carceral, fiind pus în executare mandatul de arestare emis pe numele acestuia, iar în cel de al doilea, inculpatul nu a fost privat de libertate, mandatul fiind anulat anterior punerii în executare, la momentul cererii de redeschidere a procesului.

O situație specială a fost constatată în **dosarul nr.** al Tribunalului Arad, în care a fost analizată admisibilitatea acțiunii civile, sub aspectul inexistenței unei hotărâri de achitare, apreciindu-se însă totuși că acțiunea este întemeiată, fiind avute în vedere și celelalte dispoziții invocate de reclamant, art. 23 alin. 12 din Constituția României, conform căroră, nici o pedeapsă nu poate fi stabilită sau aplicată decât în condițiile și în temeiul legii, precum și pct. 1 și pct. 5 al art. 5 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, conform căroră orice persoană care este victima unei arestări sau a unei dețineri nelegale are dreptul la reparații. În speță, în urma pronunțării a unei hotărâri CEDO de condamnare a Statului Român, cu ocazia rejudecării, s-a constatat nulitatea relativă a tuturor actelor de urmărire penală efectuate cu încălcarea legii, au fost excluse toate probele administrate în cursul urmăririi penale, cu consecința constatării și a nelegalității actului de sesizare a instanței prin rechizitoriu, a fost restituită cauza la parchet, care ulterior restituirii a dat soluția de clasare.

În urma verificărilor, se constată așadar nu doar existența unui număr extrem de redus al cererilor admise în materia analizată (6), dar și împrejurarea că, în majoritatea acestor cauze, analiza efectuată de instanțele judecătorești s-a raportat în principal la îndeplinirea/neîndeplinirea condițiilor pentru angajarea răspunderii Statului Român, conform art. 538 C.proc.pen.

De asemenea, se reține că, pentru perioada de referință, nu a fost identificată nicio altă situație în care să fi fost admisă angajarea răspunderii Statului Român pentru erori

judiciare în materie penală sau pentru erori judiciare produse în alte procese în afara celor penale.

II.3.j. Analiza practicii instanțelor de judecată în situația respingerii cererilor de despăgubire pentru prejudiciile cauzate prin eroare judiciară

Analiza cauzelor ce fac obiectul prezentului control conduce la concluzia că, pentru pronunțarea soluțiilor de respingere, întâlnite în majoritatea spețelor analizate, instanțele au avut în vedere normele speciale incidente în materie, inclusiv **caracterul obiectiv al răspunderii Statului pentru eroare judiciară**.

Cu titlu general, instanțele au concluzionat, în majoritatea cauzelor, că nu poate fi angajată răspunderea patrimonială a Statului Român prin Ministerul Finanțelor, potrivit prevederilor dreptului comun (dosar nr. Tribunalul Cluj, dosar nr. Tribunalul Prahova).

În același sens, în dosarul nr. – Tribunalul Dolj, instanța a statuat în sensul că activitatea desfășurată de magistrați în exercitarea atribuțiilor de serviciu nu poate fi analizată în contextul angajării răspunderii civile delictuale de drept comun, iar în situația în care s-a produs o eroare judiciară, persoana interesată trebuie să se îndrepte direct împotriva statului și nu împotriva judecătorului, acesta din urmă nefiind decât un reprezentat al primului (s-a făcut astfel trimitere și la Decizia nr. 263/2015 a Curții Constituționale, publicată în Monitorul Oficial 415/11.06.2015)

De asemenea, referitor la *natura răspunderii statului*, s-a apreciat de către instanțele judecătorești că aceasta nu este o răspundere pentru fapta proprie, ci reprezintă o răspundere pentru fapta altuia, astfel că nu se poate pune problema angajării răspunderii în temeiul art. 1357 Cod civil, respectiv că raportul juridic în care se solicită angajarea răspunderii statului sau magistraților are natura unui raport de drept public, neputându-se face astfel similitudini cu alte situații asemănătoare, acestea din urmă fiind posibile numai în domeniul dreptului privat – dosarele nr. și nr. - Tribunalul Dolj.

În concret, au fost identificate următoarele considerente esențiale pentru respingerea acțiunilor având ca obiect repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare în materie penală:

- hotărârea de achitare a reclamantului nu a fost pronunțată ca urmare a unui fapt nou sau recent descoperit și nu există o hotărâre definitivă de condamnare a acestuia (dosarele nr. - Tribunalul Dolj, nr. - Tribunalul Iași)

- nu sunt îndeplinite condițiile de acordare a despăgubirilor pentru eroare judiciară, impuse de art. 538, întrucât în privința reclamantului nu s-a pronunțat, în rejudicare o hotărâre definitivă de achitare, ci doar de încetare a procesului penal, instituție juridică total diferită (în dosarul nr. Tribunalul București).

- nu s-a făcut dovada unei erori judiciare, întrucât nu s-a constatat nici de către procuror, nici de judecătorul de drepturi și libertăți și nici de judecătorul de cameră preliminară că măsurile dispuse în dosarul de urmărire penală, privind măsura reținerii și a controlului judiciar dispuse față de parte, ar fi fost nelegale (dosar nr. Tribunalul Prahova)

- achitarea, după desființarea soluției definitive de condamnare inițiale, nu este consecința cunoașterii unui fapt nou sau recent descoperit, ci aplicării principiului prezumției de nevinovăție și reanalizării declarațiilor date în cursul urmăririi penale și în prima judecată (dosarul nr. Tribunalul Constanța)

- nu poate fi pus semnul egalității între un rechizitoriu care doar dispune trimiterea în judecată și o hotărâre definitivă de condamnare (dosar nr. Tribunalul Dolj)

- internarea medicală, despre care reclamantul arată că s-a dispus nelegal, constituie o situație de fapt pe care legiuitorul nu o prevede ca temei al răspunderii materiale a statului, fiind externă limitelor de reglementare date de dispozițiile speciale ale legii de procedură penală (art. 538 C.proc.pen.) – (dosar nr. Tribunalul Dolj)

- emiterea mandatului de percheziție în mod eronat pentru o adresă greșită, urmată de descinderea organelor de urmărire penală la adresa sa, indicată greșit - nu se circumscrie prevederilor legale ce reglementează răspunderea statului pentru eroare judiciară – (dosar nr.Tribunalul Mehedinți)

- nu s-a stabilit existența vreunui fapt nou sau recent descoperit ce dovedește producerea unei erori judiciare – fapt ce ar fi determinat pronunțarea unei hotărâri de achitare și ar fi născut dreptul la repararea pagubei produse, ci prin decizia de achitare, Înalta Curte de Casație și Justiție doar a dat o altă interpretare dispozițiilor art. 12 lit. a din Legea 78/2000 - dosarul nr., înregistrat pe rolul Tribunalului Arad.

În ceea ce privește hotărârile judecătorești prin care s-au respins acțiunile având ca obiect repararea prejudiciilor cauzate prin erori judiciare decurgând din procese nonpenale, se constată că, în majoritatea acestor situații, reclamantii au dedus judecății aspecte vizând dosare soluționate definitiv, criticând în fapt dezlegarea dată de instanțele chestiunilor litigioase.

În acest sens, cu titlu de exemplu, în dosarul nr., Tribunalul Gorj a concluzionat în sensul că nu se proceda la reexaminarea aceluiași chestiuni litigioase care au făcut obiect al controlului judiciar exercitat efectiv de instanțele ierarhic superioare celei care a pronunțat hotărârea pretins nelegală, întrucât o astfel de reexaminare nu este permisă de dispozițiile art. 93 alin. (3) lit. b din Legea nr. 303/2004. În aceeași cauză, s-a subliniat și faptul că omisiunea părții de a folosi în proces remediile prevăzute de dispozițiile procedurale pentru înlăturarea vătămării (în speță, constând în plata a două taxe de timbru, aspect nedovedit, potrivit constatărilor instanței de apel) nu poate justifica formularea unei acțiuni în despăgubire, în condițiile art. 96 alin. (3) lit. a din Legea nr. 303/2004, întrucât nu este îndeplinită cerința impusă de acest text, anume ca pretinsa vătămare să nu fi putut fi remediată printr-o cale de atac ordinară sau extraordinară.

De altfel, **sub aspectul izvorului pretinselor erori judiciare produse în procesele nonpenale**, astfel cum au fost ele supuse analizei instanțelor judecătorești, acestea au vizat:

- menționarea în cuprinsul considerentelor a unor argumente întemeiate pe texte legale care nu mai erau în vigoare – dosarul nr. Tribunalul Bistrița Năsăud,

- nerespectarea dreptului european și/sau, după caz, încălcarea dispozițiilor unei decizii a ÎCCJ pronunțate în soluționarea unui recurs în interesul legii (dosarele nr., nr. și nr.....020 Tribunalul Dâmbovița)

- încălcarea dreptului reclamantilor la un proces echitabil și la soluționarea cererii într-un termen rezonabil, prejudiciul suferit fiind reprezentat de compromiterea șanselor de a le satisface dreptul de creanță împotriva debitorului acestora – dosarul nr., Tribunalul Cluj

- înaintarea greșită a unui recurs către Înalta Curte de Casație și Justiție, ceea ce a cauzat părții un prejudiciu constând în contravaloarea taxelor judiciare de timbru și cheltuieli poștale - dosar nr., Tribunalul Gorj

- faptul că au fost efectuate acte procesuale cu încălcarea evidentă a dispozițiilor legale de drept material și procesual, prin care au fost încălcate grav drepturile, libertățile și interesele legitime ale persoanei: instanța nu a respectat domiciliul procesual ales de apelant, instanța a primit și încuviințat cereri formulate de persoane fără calitate procesuală, instanța a reținut cauza spre judecare fără ca nici una din părți să fi cerut acest lucru, instanța a soluționat apelul în lipsa părților printr-o excepție invocată din oficiu și care nu a fost comunicată părților și nu a fost pusă în discuția părților (dosar nr. Tribunalul Prahova).

În urma verificărilor efectuate, se constată totodată ***că în ceea ce privește erorile judiciare în procesele nonpenale, invocate în cauzele soluționate definitiv în intervalul de referință, s-a concluzionat în toate situațiile deduse judecății că nu sunt îndeplinite condițiile angajării răspunderii Statului Român***, respectiv condițiile pentru existența unor erori judiciare.

II.3.k. Repararea prejudiciului material și moral în urma producerii erorii judiciare. Natura și criteriile de determinare a cuantumului despăgubirilor acordate

Cu titlu prealabil, se impune a se preciza că, referitor la erorile judiciare în materie penală, legiuitorul a înțeles să reglementeze câteva ***criterii legale în cuprinsul dispozițiilor art. 540 alin.1 Cod proc.pen.***, care stabilesc că la întinderea reparației se ține seama de durata privării nelegale de libertate, precum și de consecințele produse asupra persoanei, asupra familiei celui privat de libertate ori asupra celui aflat în situația prevăzută de art.538 Cod proc.civ.

Potrivit alin. 2 și alin. 3 ale aceluiași articol, reparația constă în plata unei sume de bani sau a constituirii unei rente viagere ori în obligația ca, pe cheltuiala statului, cel reținut sau arestat nelegal să fie încredințat unui institut de asistență socială și medicală, iar la alegerea felului reparației și la întinderea acesteia se va ține seama de situația celui îndreptățit la repararea pagubei și de natura daunei produse.

Nu în ultimul rând, în cuprinsul alin. 4 al art. 540 C.pr.pen., s-a stipulat în favoarea persoanelor îndreptățite la repararea pagubei și posibilitatea calculării, la vechimea în muncă stabilită potrivit legii, a timpului cât au fost private de libertate.

Dincolo de cele de mai sus prezentate și în lipsa unor astfel de criterii pentru determinarea cuantumului despăgubirilor în urma erorilor judiciare în procesele civile, s-a mai observat că, ***în ceea ce privește evaluarea prejudiciului moral***, instanțele

judecătorești au înțeles să se raporteze în mod frecvent și la practica instanței supreme, care a apreciat ca prejudiciul moral se stabilește prin apreciere, dar nu o apreciere de ordin general, ci avându-se în vedere criteriile rezultând din cazul concret dedus judecării, bazat pe probe.

De asemenea, în cuprinsul considerentelor hotărârilor judecătorești analizate s-a constatat că, în analizarea și evaluarea cuantumului despăgubirilor solicitate, a fost invocată sub acest aspect și practica Curții Europene a Drepturilor Omului în materie, respectiv: cauza Poghosyan și Boghdasarayan contra Armenia, cauza Jiga împotriva României, cauza Begu împotriva României, cauza Leontin Pop împotriva României, cauza Tarau contra României, cauza Rosengren contra României etc.

În concret, în cauzele supuse verificărilor în cadrul controlului tematic, s-a constatat că, *de regulă*, instanțele judecătorești au acordat despăgubiri, sub forma unor sume de bani (cu titlu de daune morale și materiale – de exemplu, dosarele nr. al Curții de Apel Bacău și nr. al Tribunalului Satu Mare).

Pe de altă parte, cu titlu de excepție de la regula enunțată, tot în dosarul nr. al Curții de Apel Bacău, se reține că, urmare a constatării îndeplinirii condițiilor prevăzute de art. 538 C.proc.pen., ca formă a reparării prejudiciului invocat de reclamant, s-a dispus și includerea în vechimea în muncă a perioadei de detenție, ca urmare a constatării ca îndeplinite condițiile prevăzute de art. 538 C.proc.pen.

Tot cu titlu de exemplu, ***sub aspectul criteriilor în funcție de care s-a apreciat cuantumul acordat sub forma daunelor morale***, ca satisfacție echitabilă și reparatorie, *instanțele judecătorești au menționat următoarele:*

- vârsta tânără a reclamantului care a luat contact cu regimul de penitenciar când încă nu avea un grad înalt de maturitate, impactul psihic major produs prin limitarea dreptului la libertate, ratarea unei șanse de a-și întemeia o familie la momentul respectiv, prejudiciul de imagine care a fost puternic perceput de colectivitate rurală în care cetățenii se cunosc îndeaproape unul pe celălalt, suferința pe care a resimțit-o familia acestuia ca urmare a încarcerării propriului fiu pe o durată mare (în acest sens, dosarul nr. al Tribunalului Satu Mare, dosarul nr. al Tribunalului Bacău)

- criteriile care au vizat cazierul judiciar anterior al reclamantului (dosarul nr. al Tribunalului Arad)

- situația traumatizantă trăită de către reclamant care nu a durat doar pe parcursul încarcerării sale (pe durata a 159 zile), ci aceasta s-a manifestat și după eliberarea sa pe tot parcursul judecării procesului penal în urma căruia a fost considerat nevinovat și achitat (dosarul nr. al Tribunalului Constanța).

- demersurile procedurale necesare pentru înlăturarea condamnării inițiale și de efectele pe care acestea le-au produs asupra psihicului reclamantului, împrejurarea că judecata dosarului penal menționat s-a întins pe o durată de aproape 2 ani, răstimp în care reclamantul a fost prezent la 13 termene de judecată, de fiecare dată deplasându-se din Italia (în dosarul nr. al Tribunalului Constanța).

Au existat și situații în care s-a constatat că instanțele au apelat la criteriile "inedite", prezentând calculul matematic efectuat în cuprinsul hotărârilor judecătorești.

Astfel, prin sentința civilă pronunțată de Tribunalul Arad în dosarul nr., s-a apreciat că suma de 32.170 euro cu titlu de daune morale constituie un remediu adecvat situației în care s-a aflat reclamantul. Această sumă a fost însă determinată de către instanță prin acordarea pentru fiecare zi de detenție a sumei de 50 euro (503x50=25.150 euro) și pentru fiecare zi de arest la domiciliu a sumei de 20 euro (351x20=7020 euro).

În dosarul nr., Curtea de Apel Oradea a apreciat că suma de 70.000 lei cu titlu de daune morale (aproximativ 7.000 lei/lună de detenție) este de natură să compenseze suferința provocată, nefiind nici excesivă și nici derizorie, impunându-se schimbarea hotărârii apelate în acest sens.

În ceea ce privește prejudiciul material, în urma verificărilor efectuate în cadrul controlului tematic, a rezultat că acesta a cuprins în majoritatea cauzelor cheltuielile pe care reclamantul le-a suportat ca urmare a judecării cauzei penale prin care a fost inițial condamnat/privat de libertate (dosarul nr. – Tribunalul Arad, dosarele nr. și nr. – Tribunalul Constanța).

Au existat însă și situații în care au fost acordate sume reprezentând cheltuieli efectuate pe perioada executării pedepsei pentru nevoile personale și care i-au fost puse la dispoziție reclamantului de terțe persoane, onorariul avocațial și cheltuielile efectuate cu transmiterea corespondenței (situație incidentă tot în dosarul nr. – Tribunalul Arad, dosarul nr. – Tribunalul Constanța).

CAPITOLUL III: CONCLUZII ȘI PROPUNERI

III.1 CONCLUZII:

1. Din considerentele reținute în cuprinsul raportului rezultă că incidența cererilor prin care se solicită antrenarea răspunderii patrimoniale a statului pentru eroare judiciară este una foarte redusă, fiind raportate la nivelul tuturor curților de apel un număr total de 115 astfel de dosare, dintre care 59 vizează strict problematica în discuție și doar în 6 cauze s-au pronunțat soluții de admitere.

În ceea ce privește regresul Statului împotriva magistraților, în perioada de referință avută în vedere în prezenta analiză (2019 - 2020) nu au fost înregistrate dosare cu acest obiect.

Cazuistica relevată de verificările efectuate este, în acest context, una destul de restrânsă, care nu a pus în practica instanțelor probleme deosebite.

2. Legislația specială, dată de prevederile art. 96 și art. 538-542 Cod procedură penală, se completează cu normele dreptului comun reprezentate în plan procedural de cele ale Codului de procedură civilă, care guvernează aspectele vizând desfășurarea procesului (procedura prealabilă, principiul disponibilității părților, probele, căi de atac etc.).

Aspectele de ordin procedural, vizând stabilirea instanței competente, timbrajul, calitatea procesuală, căile de atac și chestiunea prescripției, au impus, doar cu titlu de excepție, dezbateri în practică și soluționarea unor eventuale excepții.

În acest sens, la nivelul Tribunalului București a fost semnalată o practică neunitară, generată de competența funcțională în soluționarea cererilor având ca obiect constatarea erorii judiciare, fiind adoptată Hotărârea Colegiului de conducere al Tribunalului București nr. 8 din 28.03.2019, prin care s-a stabilit că cererile de eroare judiciară care cad în competența de soluționare în primă instanță a tribunalului vor fi înregistrate spre soluționare la secția specializată în materia care a generat pretinsa eroare.

În cauzele analizate nu se înregistrează durate ale procedurilor judiciare care să poată fi apreciate ca excesive, prin raportare la obiect, complexitate, probatoriul administrat (care de regulă se rezumă la proba cu înscrisuri, într-un număr redus de cauze, administrându-se și proba testimonială și doar în câteva, proba cu expertiza contabilă).

3. Se constată existența unui număr extrem de redus al cererilor admise în materia analizată (6), dar și împrejurarea că, în aceste cauze, analiza efectuată de instanțele judecătorești s-a raportat în principal la îndeplinirea/neîndeplinirea condițiilor pentru angajarea răspunderii Statului Român, conform art. 538 C.proc.pen., fiind angajată răspunderea Statului pentru erori judiciare în materie penală.

Pentru perioada de referință, nu a fost identificată nicio situație în care să fi fost admisă angajarea răspunderii Statului Român pentru erori judiciare produse în alte procese în afara celor penale.

Analiza cauzelor ce au făcut obiectul prezentului control conduce la concluzia că, pentru pronunțarea soluțiilor de respingere, întâlnite în majoritatea spețelor analizate, instanțele au avut în vedere atât normele speciale incidente în materie cât și norme cu caracter general, inclusiv caracterul obiectiv al răspunderii Statului pentru eroare judiciară.

În ceea ce privește erorile judiciare în procesele nonpenale, invocate în cauzele soluționate definitiv în intervalul de referință, s-a concluzionat în toate situațiile deduse judecării că nu sunt îndeplinite condițiile angajării răspunderii Statului Român, respectiv condițiile pentru existența unor erori judiciare. De altfel, în majoritatea acestor situații, reclamantii au dedus judecării aspecte vizând dosare soluționate definitiv, criticând în fapt dezlegarea dată de instanțe chestiunilor litigioase.

4. Majoritatea instanțelor judecătorești au comunicat că nu au identificat practici judiciare neunitare, însă *această apreciere cvasigenerală trebuie privită din perspectiva existenței unor eventuale practici neunitare la nivel național.*

În ceea ce privește fondul problemei deduse judecării, s-a constatat existența în practică doar a unor aspecte punctuale asupra cărora instanțele judecătorești au apreciat diferit.

Din analiza hotărârilor pronunțate în materie, prezentate detaliat la secțiunea II.3.a din raport, rezultă ***aprecierea diferită, în practică, a îndeplinirii condițiilor prev. de art.***

538 C.p.p., din perspectiva caracterului de noutate al „faptelor”, pe baza căruia se apreciază ca există eroare judiciară.

Astfel, s-a considerat că deși a fost pronunțată o soluție de achitare, după condamnarea definitivă, hotărârea de achitare a reclamantului nu a fost adoptată ca urmare a unui fapt nou sau recent descoperit, întrucât nu au fost administrate probe noi, ci aceasta s-a bazat pe o reevaluare a probelor administrate încă din timpul primei judecăți. În alte cauze s-a arătat că, în situația achitării după admiterea cererilor de revizuire, condiția faptului nou sau recent descoperit ori că nu este de esența achitării în cazul întemeiat pe art. 465 Cod procedură penală ori, că, în celelalte cazuri de revizuire, condiția faptului nou sau recent descoperit este implicită și conduce, în mod direct, la pronunțarea unei soluții diametral opuse în cauză, atunci când faptele noi sau recent descoperite sunt determinante.

De asemenea, **soluția pronunțată în rejudecare** (după ce inițial s-a dispus, prin hotărâre definitivă, condamnarea) - **a fost valorizată diferit de instanțe**. Astfel, în situația în care, ulterior admiterii cererii de revizuire, în rejudecare, cauza a fost trimisă la parchet și acesta a adoptat o soluție definitivă de clasare, instanța a admis acțiunea în despăgubiri (prin raportare la art. 5 din CEDO), iar în situația pronunțării (în rejudecare) a unei soluții de încetare a procesului penal, acțiunea în despăgubiri a fost respinsă.

Față de constatările expuse, se impune astfel unificarea practicii, prin luarea măsurilor necesare de către persoanele și organele cu atribuții de conducere de la nivelul curților de apel și instanțelor arondate acestora, din perspectiva verificării de către judecătorii investiți cu soluționarea cauzelor, a îndeplinirii/neîndeplinirii condițiilor prev. de art. 538 C.pr.pen.

Deși la nivelul instanțelor, în cauzele deduse judecății, nu au fost semnalate probleme în aplicarea legislației incidente în materie, din verificări a rezultat că există **unele dificultăți în stabilirea cadrului procesual în situația când partea invocă alături de normele speciale și răspunderea delictuală de drept comun și/sau prevederile CEDO**, în susținerea aceleiași solicitări sau a unor capete de cerere diferite (alături de solicitarea de a se acorda despăgubiri pentru eroare judiciară, fiind formulate și pretenții vizând dreptul la imagine, durata procedurii, etc.).

5. La nivelul instanțelor, conform punctelor de vedere comunicate de acestea, raportat la modul actual de reglementare a erorii judiciare și a regresului statului împotriva magistratului, au fost evocate mai multe vulnerabilități în statuarea acestor instituții, decurgând în principal din caracterul vag și imprecis al definiției dată de art. 96 erorii judiciare, lipsa unei reglementări unitare a erorii judiciare, susținându-se că în timp ce în materie penală există o procedură clară, nu este stabilită una similară pentru eroarea decurgând din cauzele non penale. De asemenea, s-a invocat de către instanțe faptul că, în aceste din urmă cauze, nu este reglementat un termen de prescripție și nici momentul de la care acesta se calculează ori dispoziții relativ la timbraj, în aceste situații impunându-se aplicarea dreptului comun.

Conținutul normelor care reglementează regresul este criticat de către instanțe, în principal din perspectiva competențelor conferite Ministerului Finanțelor Publice și lipsa unor criterii obiective după care să se realizeze evaluarea de către această instituție, precum și a posibilității regresului fără a se stabili anterior, în cadrul unei proceduri disciplinare, supuse controlului judecătoresc, că magistratul a acționat cu rea credință sau gravă neglijență.

Având în vedere constatările și concluziile deduse din practica judiciară a instanțelor, analizată în prezentul raport, ținând cont și de opiniile exprimate de instanțe, apreciem că se impune analizarea oportunității sesizării Ministerului Justiției în vederea identificării și adoptării unei soluții legislative care să *stabilească un cadru procedural unitar*, clar și previzibil, vizând eroarea judiciară în materie penală și civilă (care să statueze cu privire la calitatea procesuală activă, termenul de prescripție și momentul de la care acesta se calculează, timbrajul), precum și competența funcțională în soluționarea cererilor având ca obiect constatarea erorii judiciare (în favoarea secției ce soluționează în materia care a generat pretinsa eroare).

Referitor la acțiunea în regres a Statului Român împotriva magistraților pentru recuperarea prejudiciului, urmare a constatării erorilor judiciare, se reține că nu au fost identificate, în perioada de referință, cauze cu acest obiect, care să permită inspectorilor judiciari o analiză concretă și concluzii raportate la o practică judiciară relevantă.

În acest context, având în vedere opiniile exprimate de instanțele judecătorești cu privire la acțiunea în regres și propunerile de modificare a reglementării actuale, formulate de instanțe, așa cum au fost detaliate la pct. II.3.a din prezentul raport, urmează să se aprecieze de către Consiliul Superior al Magistraturii cu privire la oportunitatea sesizării Ministerului Justiției și cu privire la aceste propuneri.

Având în vedere aceste considerente, formulăm următoarele:

III.2. PROPUNERI:

I. Analizarea de către Consiliul Superior al Magistraturii a oportunității sesizării Ministerului Justiției cu o propunere de modificare a prevederilor art. 96 din Legea nr. 303/2004, în sensul de a se reglementa:

1. un cadru procedural unitar, clar și previzibil, vizând eroarea judiciară în materie penală și civilă care să statueze cu privire la calitatea procesuală activă, termenul de prescripție și momentul de la care acesta se calculează, timbrajul;

2. modul în care trebuie constatată existența eventualei erori judiciare în soluționarea cererilor având un astfel de obiect, în sensul stabilirii unei competențe funcționale în soluționarea cererilor având ca obiect constatarea erorii judiciare (în favoarea secției ce soluționează în materia care a generat pretinsa eroare);

II. Să se aprecieze cu privire la propunerile formulate de instanțele judecătorești de modificare a reglementării actuale referitoare la exercitarea acțiunii în regres.

III. Luarea măsurilor care se impun de către persoanele și organele cu atribuții de conducere de la nivelul curților de apel și instanțelor arondate acestora, în vederea unificării practicii judiciare în legătură cu interpretarea diferită, în practică, a îndeplinirii condițiilor prev. de art. 538 C.pr.pen., din perspectiva:

1. caracterului de noutate al „faptelor”, pe baza căruia se apreciază ca există eroare judiciară (raportat la soluțiile de achitare în urma revizuirii întemeiate pe hotărâri CEDO sau în urma admiterii contestației în anulare)

2. adoptării, după desființarea sau anularea hotărârilor definitive de condamnare, a unor soluții de clasare sau încetare a procesului penal

IV. Analiza necesității desfășurării unor activități de formare profesională continuă (la nivel central și descentralizat), interdisciplinară, cu implicarea mai multor autorități, precum Institutul Național al Magistraturii, instanțe și parchete, în materia erorilor judiciare.

Inspectori judiciari,

.....

.....

.....

**Avizat,
Director al Direcției de inspecție pentru judecători**

.....

Avizat Inspector-șef,

.....